

**Regionálny úrad verejného zdravotníctva so sídlom v Rimavskej Sobote
Ul. Sama Tomášika 1800/14, 979 01 Rimavská Sobota**

: 047 - 5631121

e-mail: ruvzrs@uvzsr.sk

IČO 00 611000

Číslo: RÚVZRS/ÚRHGTSÚ/7/2156/2023

V Rimavskej Sobote, 27. marca 2023

PROGRAMY A PROJEKTY ÚRADOV VEREJNÉHO ZDRAVOTNÍCTVA V SR

na rok 2022 a na ďalšie roky

rozpracované na podmienky RÚVZ so sídlom v Rimavskej Sobote

odpočet plnenia k 31.12.2022

Mgr. MUDr. Tatiana Majanová
regionálna hygienička

1. HYGIENA ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA

1.1 PLNENIE AKČNÉHO PLÁNU PRE ŽIVOTNÉ PROSTREDIE A ZDRAVIE OBYVATEĽOV SLOVENSKEJ REPUBLIKY (NEHAP V.)

Cieľ

Zlepšenie zdravotného stavu obyvateľstva SR prostredníctvom zlepšenia stavu environmentálnych determinantov zdravia; redukcia ochorení súvisiacich s kvalitou vonkajšieho i vnútorného ovzdušia, ochorení súvisiacich s pitnou a rekreačnou vodou, ochorení súvisiacich s nadmerným environmentálnym hlukom, kontaminovanými územiami, nebezpečnými chemickými látkami, UV žiarením a zmenou klímy.

Anotácia

Slovenská republika sa aktívne zúčastňuje na aktivitách organizovaných WHO a EK na podporu environmentálneho zdravia v celoeurópskom kontexte a na plnení záväzkov z toho vyplývajúcich. V roku 2017 sme zatiaľ na poslednej 6. Ministerskej konferencii o životnom prostredí a zdraví v Ostrave pristúpili k Deklarácii ministrov, ktorá bola schválená členskými štátmi WHO/EURO, čím sme prijali politický záväzok implementovať ciele vyjadrené v tomto dokumente na národnej úrovni a presadzovať politiku v oblasti ochrany environmentálneho zdravia v duchu prijatých odporúčaní WHO a ďalších medzinárodných organizácií, ktoré sú dôležitými partnermi v procese. Každá krajina na základe vyhodnotenia situácie v oblasti environmentálneho zdravia v kontexte politiky Zdravie 2020 a Agendy 2030 pre udržateľný rozvoj stanovila svoje národné ciele a priority a určila nástroje a postupy na ich dosiahnutie.

V kontexte s uvedeným Slovenská republika pripravila nový Akčný plán pre životné prostredie a zdravie obyvateľov SR (NEHAP V.). Predkladaný akčný plán bol v januári 2019 schválený na rokovaní vlády SR uznesením č. 3. V zmysle tohto uznesenia ÚVZ SR pripravil v spolupráci s RÚVZ so sídlom v Poprade a RÚVZ so sídlom v Banskej Bystrici Správu o plnení úloh vyplývajúcich z Akčného plánu pre životné prostredie a zdravie obyvateľov Slovenskej republiky (NEHAP V.) za obdobie rokov 2019-2020, ktorá bude predložená do 31. decembra 2020 na rokovanie vlády SR. Ide o prierezový medzirezortný materiál, ktorý vznikol na základe medzirezortnej spolupráce relevantných rezortov, a to: Ministerstvo životného prostredia SR, Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR, Ministerstvo hospodárstva SR, Ministerstvo dopravy a výstavby SR a Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR. V roku 2022 sa bude pokračovať v realizácii úloh v rámci jednotlivých cieľov definovaných v NEHAP V.

RÚVZ so sídlom v Rimavskej Sobote nie je riešiteľským pracoviskom

1.2 PROTOKOL O VODE A ZDRAVÍ – PLNENIE NÁRODNÝCH CIEĽOV

Cieľ

Cieľom tohto programu je plniť zaktualizované národné ciele vládou schváleného materiálu *Protokol o vode a zdraví k Dohovoru o ochrane a využívaní hraničných vodných tokov a medzinárodných jazier z roku 1992 – Národné ciele SR III*, ktoré boli nastavené v spolupráci s rezortom životného prostredia a to v súlade s medzinárodným dokumentom *Protokol o vode a zdraví*.

Anotácia

Slovenská republika ratifikovala *Protokol o vode a zdraví* v roku 2001 v nadväznosti na *Dohovor Európskej hospodárskej komisie Organizácie spojených národov o ochrane a*

využívání hraničních vodných tokov a medzinárodných jazier z roku 1992, s cieľom podporiť a zlepšiť využívanie vody, zdokonaľiť prístup k informáciám a posilniť komunikáciu s verejnosťou. Podstatou plnenia Protokolu je prijatie legislatívnych a účelových opatrení, ktoré sa osvedčili pri zabezpečovaní potrieb spoločnosti v súvislosti so zdravotne bezpečnou pitnou vodou a sanitáciou. Prijatím opatrení sa vytvoria predpoklady pre zabezpečenie dostatku pitnej vody a sanitácie v potrebnom množstve, kvalite, v požadovanom čase a na požadovanom mieste.

Ustanovenia Protokolu v Slovenskej republike sa týkajú povrchových a podzemných vôd, uzavretých vodných útvarov, vôd na kúpanie, zásobovania pitnou vodou, odkanalizovania a čistenia odpadových vôd.

Slovenská republika nastavila v roku 2014 nové národné ciele *Protokolu o vode a zdraví* a v roku 2022 bude pokračovať v ich plnení. Plnenie národných cieľov zabezpečuje efektívnejšie využívanie a ochranu vôd a vodných ekosystémov, zachovanie biodiverzity a zníženie výskytu ochorení, kde faktorom prenosu je voda. *Informácia o plnení národných cieľov SR III* za obdobie od augusta 2018 do augusta 2021 bola predložená na rokovanie vlády v decembri 2021. Do 20. apríla 2022 je potrebné poslať do WHO a UNECE vypracovanú *Súhrnnú národnú správu o dosiahnutom pokroku v implementácii Protokolu o vode a zdraví k Dohovoru o ochrane a využívaní hraničných vodných tokov a medzinárodných jazier z roku 1992*. V spolupráci s rezortom životného prostredia ako spoluzodpovednou inštitúciou sa v priebehu roka 2022 aktualizujú alebo nastavujú nové aktuálne ciele s prihliadnutím na nové úlohy vyplývajúce z európskej ale aj z národnej legislatívy.

RÚVZ so sídlom v Rimavskej Sobote nie je riešiteľským pracoviskom

1.3 ĽUDSKÝ BIOMONITORING – SLEDOVANIE ZÁŤAŽE SKUPÍN OBYVATEĽSTVA VYBRANÝM CHEMICKÝM FAKTOROM V ŽIVOTNOM PROSTREDÍ A PRACOVNOM PROSTREDÍ

Cieľ

- zabezpečiť pokračovanie procesov zameraných na rozvoj ľudského biomonitoringu (HBM) a jeho metodík vo vzťahu k chemickým rizikovým faktorom zo životného i pracovného prostredia,
- zvýšiť udržateľnosť odborných kapacít pre HBM v rámci ÚVZ SR a RÚVZ v SR,
- vytvárať podmienky pre zavedenie systémového prístupu k aplikácii HBM na národnej úrovni v kontexte vytvorenia európskej platformy pre ľudský biomonitoring HBM4EU a aktuálnych priorít vychádzajúcich z Akčného plánu pre životné prostredie a zdravie obyvateľov SR (NEHAP V.).

Anotácia

Biologický monitoring ľudskej populácie (HBM) má jednoznačne preventívne zameranie. Umožňuje sledovať vzťah medzi expozíciou chemickým faktorom zo životného a pracovného prostredia, dávkou, účinkom a poškodením zdravia. Zároveň umožňuje meranie kvantity absorbovaného chemického faktora bez ohľadu na spôsob absorpcie.

ÚVZ SR sa so Slovenskou zdravotníckou univerzitou v Bratislave zapojili (v spolupráci so Slovenskou technickou univerzitou v Bratislave a Univerzitou Konštantína Filozofa v Nitre) do 5-ročného celoeurópskeho projektu „HBM4EU“ (2017 - 2021) zameraného na ľudský biomonitoring, financovaného prostredníctvom programu Horizont 2020.

Cieľom projektu je vyplniť medzeru v dostupnosti údajov o koncentráciách chemických látok v tele človeka, ktoré by spolu s údajmi o koncentráciách chemických látok v rôznych zložkách životného prostredia vytvorili ucelený informačný systém. Stále viac sa berie do úvahy posudzovanie chemických kombinácií tzv. „chemických kokteíl“ pri príprave

nových právnych predpisov v oblasti chemických látok oproti doterajšej praxi, kedy sa chemikálie posudzujú zväčša jednotlivo.

Projekt nám pomôže harmonizovaným prístupom porovnať, ako je slovenská populácia kontaminovaná oproti obyvateľom v iných európskych krajinách. Do projektu je zapojených 107 partnerov z 28 krajín.

ÚVZ SR ako národný koordinátor aktivít v oblasti environmentálneho zdravia bude pri vykonávaní aktivít smerujúcich k napĺňaniu cieľov tejto úlohy spolupracovať s relevantnými partnermi so skúsenosťami potrebnými pre realizovanie biomonitoringu na Slovensku, vrátane NRC pre laboratórnu diagnostiku v oblasti ľudského biomonitoringu.

RÚVZ so sídlom v Rimavskej Sobote nie je riešiteľským pracoviskom

1.4 MAPOVANIE PRÍTOMNOSTI BAKTÉRIÍ RODU LEGIONELLA V ZARIADENIACH SOCIÁLNYCH SLUŽIEB

Cieľ

Zistiť výskyt prítomnosti baktérií rodu Legionella v zariadeniach sociálnych služieb (ZSS) s pobytom osôb s oslabenou imunitou. Zameraním sa na uvedené zariadenia a včasnou intervenciou v prípade pozitívneho nálezu môžeme znížiť riziko závažných ochorení spôsobených týmito mikroorganizmami.

Zároveň získanými údajmi a skúsenosťami sa môžeme lepšie zamerať na nápravné opatrenia, ktoré sú cielené na odstránenie resp. minimalizáciu ich výskytu.

Anotácia

Legionely sú podmienené patogénne baktérie prirodzene sa vyskytujúce vo vodnom prostredí ako sú napr. vodné nádrže, rieky, ale vhodné podmienky na rozmnožovanie nachádzajú aj vo vodovodných systémoch či klimatizačných zariadeniach. Tieto baktérie môžu najmä u starších osôb a imunosuprimovaných pacientov vyvolať ochorenie nazývané legionelóza, ktoré sa môže u človeka prejavovať v dvoch formách. Ľahšia forma – Pontiacka horúčka patrí medzi mierne, chrípke podobné ochorenie a závažná forma – Legionárska choroba spôsobuje vysoko rizikové atypické pneumónie.

Prenos legionel sa uskutočňuje inhaláciou alebo aspiráciou kontaminovaného vodného aerosólu.

Cestovateľské legionelózy vznikajú najmä po pobytoch v klimatizovaných hoteloch a iných ubytovacích zariadeniach. Vznik nozokomiálnych legionelóz súvisí najmä s kolonizáciou vodovodného systému legionelami v zdravotníckych zariadeniach. Medzi komunitné legionelózy patria nákazy z ostatných rezervoárov (chladiace veže, klimatizácie, vírivky, vodovodné rozvody budov).

Legionelózy spôsobujú zdravotné komplikácie, zvyšujú úmrtnosť v nemocniciach a predstavujú značnú ekonomickú záťaž. Preto je dôležité zvyšovanie povedomia o tomto vážnom verejno-zdravotníckom probléme, ktorý môže znamenať riziko nielen u imunosuprimovaných pacientov, ale aj u rizikových skupín, seniorov nevynímajúc. Z uvedeného dôvodu je dôležité sledovať kolonizáciu vodovodných systémov legionelami nielen v zdravotníckych zariadeniach, ale aj v ZSS určených najmä pre seniorov.

Ide o medziodborovú úlohu v spolupráci s krajskými laboratóriami, OOFŽP a NRC pre legionely v životnom prostredí pri ÚVZ SR.

Odpočet plnenia:

RÚVZ so sídlom v Rimavskej Sobote bol v rámci projektu Akčný plán pre životné prostredie a zdravie obyvateľov SR (NEHAP V.) zahrnutý ako riešiteľské pracovisko so zameraním na stanovenie prítomnosti baktérií rodu Legionella v zariadeniach sociálnych služieb. Za spádové územie RÚVZ so sídlom v Rimavskej Sobote bol vybraný Domov

dôchodcov a domov sociálnych služieb v Rimavskej Sobote, kde v rámci plnenia stanovenej úlohy bola odobratá jedna vzorka pitnej vody, 4 vzorky teplej vody a 5 sterov z prostredia na stanovenie ukazovateľa Legionella. Výskyt patogénnych mikroorganizmov, konkrétne typu Legionella pneumophila sérotyp 1, bol potvrdený v 3 vzorkách teplej vody a v 2 vzorkách odobratých sterov. **Na základe uvedených výsledkov bol prevádzkovateľ zariadenia vyzvaný na vykonanie nápravných opatrení, následne aj zabezpečoval pravidelnú termickú dezinfekciu rozvodov teplej vody za účelom eliminácie patogénnych mikroorganizmov.**

V roku 2022 boli vykonané opakované odbery – 3 vzorky teplej vody a 2 vzorky sterov na miestach s potvrdeným výskytom týchto baktérií **za účelom preverenia účinnosti opatrení zrealizovaných prevádzkovateľom zariadenia.** Na základe výsledkov skúšok bolo preukázané, že prítomnosť baktérií rodu Legionella bola stále potvrdená v jednom stere a 2 vzorkách teplej vody, t.j. účinnosť zrealizovaných opatrení nebola preukázaná. Prevádzkovateľ vykonal ďalšie nápravné opatrenia – výmenu všetkých perlátorov a sprchových ružíc na všetkých odberných miestach a zabezpečenie termickej dezinfekcie rozvodného systému. Zároveň plánoval zabezpečiť výmenu všetkých ležatých rozvodov teplej vody do konca roka 2022 a rekonštrukciu kotolne spojenú s výmenou kotlov a zásobníka teplej vody v roku 2023.

1.5 MAPOVANIE AKTUÁLNEHO STAVU VÝSKYTU PESTICÍDNYCH LÁTOK A MIKROPOLUTANTOV V PITNÝCH VODÁCH

Ciele

- získať informácie o výskyte pesticídnych látok a iných mikropolutantov v pitnej vode na Slovensku pre ich účinný monitoring,
- využiť získané dáta pri návrhu novej legislatívy v oblasti pitnej vody v súvislosti s transpozíciou pripravovanej európskej smernice pre vodu určenú na ľudskú spotrebu.

Anotácia

Pesticídy tvoria širokú a chemicky rôznorodú skupinu látok určenú najmä na ničenie škodcov, burín a k ochrane rastlín v poľnohospodárstve. Nežiaduce vplyvy samotných účinných pesticídnych látok, ale aj niektorých metabolitov pesticídov na zdravie sú významné a rôznorodé (poškodenie pečene, obličiek, karcinogénne pôsobenie, narušenie hormonálneho a reprodukčného systému a pod). Napriek tomu, že viaceré pesticídy (napr. atrazín, simazín, acetochlór atď.) boli vzhľadom k preukázaným zdravotným rizikám v minulosti už zakázané a na území Slovenskej republiky nie sú autorizované žiadne prípravky s ich obsahom, monitorovanie podzemných a povrchových vôd potvrdzuje naďalej prítomnosť týchto perzistentných látok (vrátane metabolitov) vo vodách.

V roku 2019 vydal ÚVZ SR pre dodávateľov pitnej vody *Odporúčany postup pri zisťovaní a hodnotení pesticídov a ich metabolitov v pitnej vode a v jej zdrojoch*, ktorý podrobnejšie upravuje postup pri kontrole resp. pri potvrdení prítomnosti pesticídov a zároveň obsahuje odporúčany zoznam látok pre sledovanie vo vodách. Z predmetného zoznamu je k 7. marcu 2022 možné v laboratóriách ÚVZ SR vo vzorkách vôd vyšetriť 77 pesticídnych látok a ich metabolitov. Aktualizáciu dokumentu na základe skúseností z monitorovania pesticídnych látok vo vodách (podzemných, povrchových aj pitných) a aktuálnych poznatkov v oblasti pesticídov zabezpečuje medzirezortná *Pracovná skupina pre aktualizáciu zoznamu pesticídnych látok pre monitorovanie pitnej vody a jej zdrojov* pod záštitou Ministerstva zdravotníctva Slovenskej republiky.

V súlade s požiadavkami zákona č. 305/2018 Z. z. o chránených oblastiach prirodzenej akumulácie vôd a o zmene a doplnení niektorých zákonov (tzv. LEX Žitný Ostrov) v nadväznosti na zverejnenie „Správy o kvalite vôd v chránených vodohospodárskych

oblastiach za rok 2020“ na webovom sídle Ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky ÚVZ SR dňa 20.1.2022 informoval listom hlavného hygienika SR dotknuté obce o prekročeníach limitných hodnôt ukazovateľov surovej vody (všetkých nielen pesticídov) a o zdravotných rizikách prekročených ukazovateľov a taktiež informáciu pre verejnosť uverejnil aj na svojom webovom sídle. Z pohľadu pesticídov boli v predmetnej Správe zaznamenané mierne prekročenia limitných hodnôt niekoľkých ukazovateľov (pesticídy spolu, atrazín, prometrín, S-metolachlór, terbutrín a desethylatrazín) v podzemnej vode v CHVO Žitný ostrov a mierne prekročenia limitných hodnôt dvoch ukazovateľov (pesticídy spolu a izoproturón) v povrchovej vode v CHVO Horné povodie Ipl'a, Rimavice a Slatiny.

Na Slovensku nie sú k dispozícii údaje o výskyte látok typu endokrinných disruptorov, mikroplastov, liečiv a drog v pitnej vode. Ich sledovanie v pitnej vode ani v jej zdrojoch platné predpisy nevyžadujú. Nová *Smernica Európskeho parlamentu a rady (EÚ) 2020/2184 zo 16. decembra 2020 o kvalite vody určenej na ľudskú spotrebu*, ktorej transpozícia do národnej legislatívy je stanovená v termíne do konca októbra 2022, však zavádza monitorovanie ukazovateľov ako Bisfenol A a Súčet PFAS resp. ďalších látok, ktorých prítomnosť vyplynie z manažmentu rizík. V rámci projektu sa predpokladá spolupráca s expertmi v oblasti mikropolutantov z iných inštitúcií (STU Bratislava, VÚVH Bratislava a pod).

Projekt sa v hodnotenom roku nerealizoval

2. ODBOR PREVENTÍVNEHO PRACOVNÉHO LEKÁRSTVA

2.1 ZNIŽOVANIE MIERY ZDRAVOTNÝCH RIZÍK ZAMESTNANCOV Z PRACOVNÉHO PROSTREDIA, PRACOVNÝCH PODMIENOK A SPÔSOBU PRÁCE

Cieľ

Zvýšiť odbornú úroveň hodnotenia pracovného prostredia, pracovných podmienok a spôsobu práce vo vzťahu k zdravotným rizikám zamestnancov. Na hodnotenie využívať odborné usmernenia ÚVZ SR. Pri výkone štátneho zdravotného dozoru (ďalej ŠZD) vykonávaného RÚVZ v SR uplatňovať legislatívne úpravy v oblasti ochrany zdravia pri práci vrátane legislatívnych úprav harmonizovaných s právom Európskych spoločností. Pomocou kontrolných listov informovanosti zamestnancov overovať poskytovanie informácií zamestnancom v oblasti ochrany zdravia pri práci zo strany zamestnávateľov, zisťovať rizikové faktory práce a výskyt zdravotných problémov u zamestnancov pri podozrení na výskyt choroby z povolania na danom pracovisku. Zvýšiť úroveň údajov o rizikových prácach a zabezpečiť ich efektívne využitie v ochrane zdravia pri práci usmerňovaním činnosti pracovnej zdravotnej služby priamo v podnikoch.

2.1.1 Znižovanie miery zdravotných rizík (rizikové práce)

Anotácia

Viesť evidenciu rizikových prác za príslušný okres, región a SR podľa vyhlášky MZ SR č. 448/2007 Z. z. o podrobnostiach o faktoroch práce a pracovného prostredia vo vzťahu ku kategorizácii prác z hľadiska zdravotných rizík a o náležitostiach návrhu na zaradenie prác do kategórií v znení neskorších predpisov. Prehodnotiť vydané rozhodnutia o určení rizikových prác (resp. profesií) podľa predchádzajúcich legislatívnych úprav. V rámci ŠZD sledovať najmä pracovné podmienky zamestnancov, mieru expozície zamestnancov a realizáciu náhradných opatrení zo strany zamestnávateľov na pracoviskách, kde zamestnanci

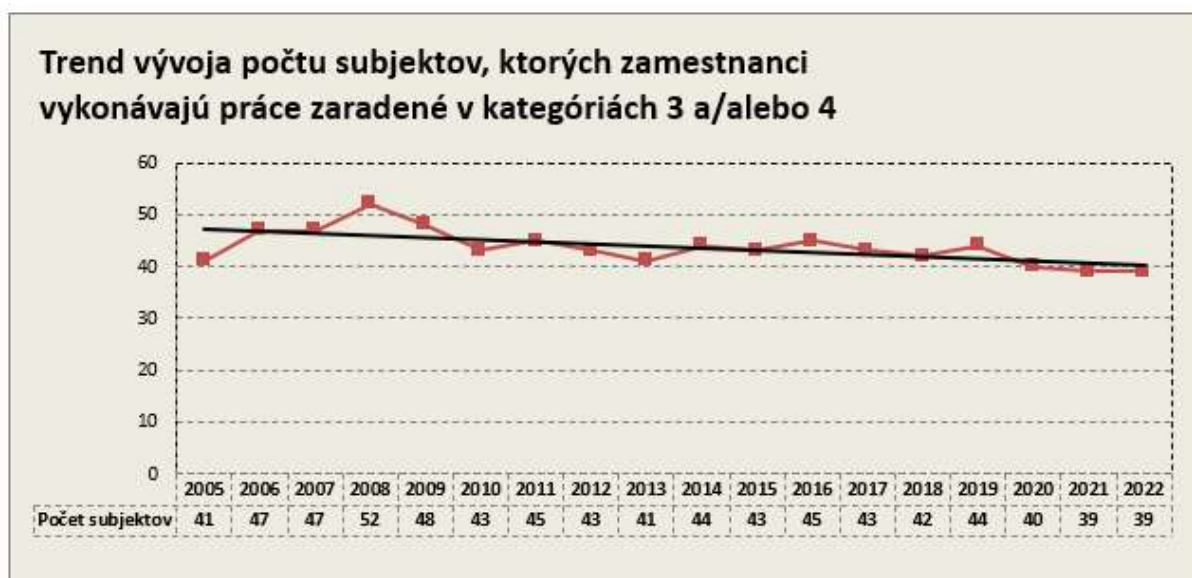
vykonávajú rizikové práce. V rámci výkonu ŠZD tiež sledovať spôsob zabezpečenia zdravotného dohľadu pre zamestnancov, výsledky a intervaly lekárskeho preventívneho prehliadok vo vzťahu k práci a zaradenie zamestnancov do pracovného procesu na základe posúdenia zdravotnej spôsobilosti na prácu. Uplatňovať databázu rizikových prác obsahovo zosúladenú s platnými právnymi predpismi na ochranu zdravia pri práci.

Odpočet plnenia:

- zisťovanie údajov o počte exponovaných zamestnancov

K 31.12.2022 evidujeme spolu 39 firiem, u ktorých sú vyhlásené rizikové práce (25 v okrese Rimavská Sobota a 14 v okrese Revúca). Počet exponovaných pracovníkov je 1 087 (444 v okrese Rimavská Sobota a 643 v okrese Revúca).

Vývoj počtu subjektov „s rizikovými pracoviskami“ je uvedený v grafe č. 1 – trend vývoja je klesajúci.

Graf č. 1

- zisťovanie údajov o počte nových rizikových prác

Rozhodnutie o zaradení činností do rizikových prác „nové rizikové práce“ bolo k 31.12.2022 vydané pre 1 subjekt v okrese Rimavská Sobota.

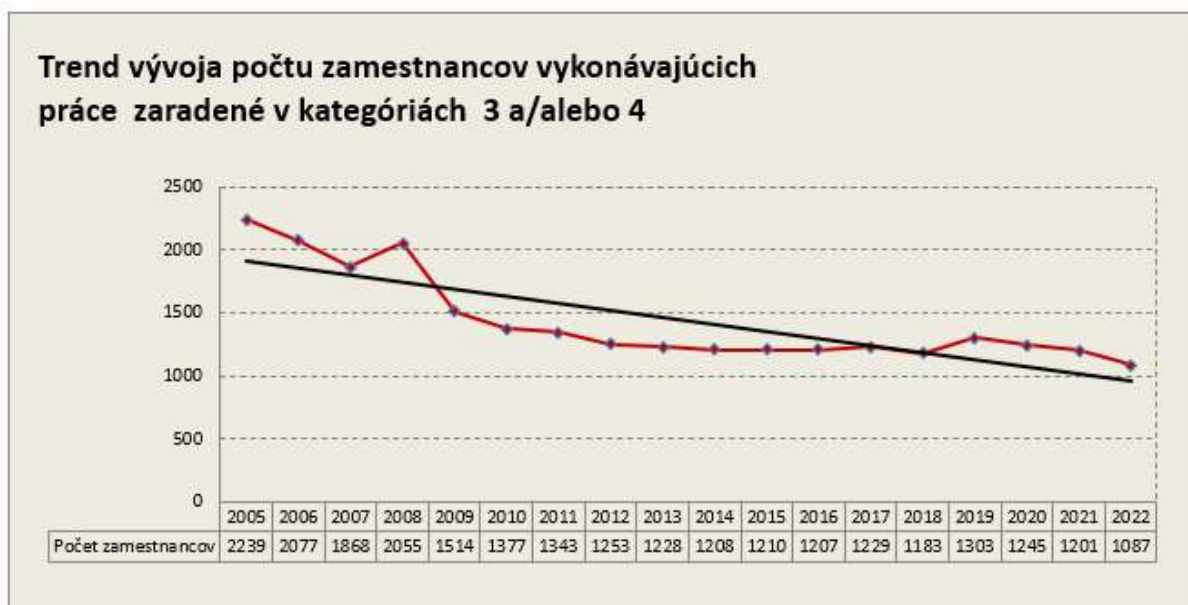
- zisťovanie údajov o počte a druhu sankcií

Pre subjekty s vyhlásenými rizikovými prácami nebolo v roku 2022 vydané rozhodnutie na uloženie sankcie.

- sledovať vývoj zmien počtu zamestnancov vykonávajúcich rizikové práce

V porovnaní s rokom 2021 sa počet evidovaných firiem nezmenil, ale došlo k poklesu počtu exponovaných pracovníkov celkom o 114.

Trend vývoja počtu zamestnancov v období 2005 - 2022 uvádza graf č. 2 – trend vývoja je klesajúci.

Graf č. 2

- **vklaďať údaje do registra „matric expozičie profesií“ podľa usmernenia odboru PPL ÚVZ SR**

V roku 2022 nebol zriadený centrálny register matric a ani nebolo doručené žiadne usmernenie, podľa ktorého by mali úrady postupovať.

- **viest' údaje o podmienkach práce u prípadov ohrozenia chorobou z povolania a u priznaných prípadov s chorobou z povolania**

Ohrozenie chorobou z povolania:

V roku 2022 bolo vykonaných 23 terénnych šetrení pracovných podmienok zamestnancov v súvislosti s podozrením na profesionálne ochorenie. V súvislosti s uvedenými prešetreniami sa jednalo o prešetrenie 38 položiek podľa zoznamu chorôb z povolania.

V 60,87 % z prešetrených prípadov (14 prípadov) zamestnanci pracovali na „rizikových“ pracoviskách, pričom faktory práce, pre ktoré boli kategórie 3/4 prác vyhlásené, súviseli s prešetrovanými položkami.

Z 38 prešetrení podľa položiek bolo 19 z prešetrených faktorov zaradených v kategórii 3/4, čo predstavuje 50 %. V 10 prípadoch sa jednalo o faktor vibrácie a v 7 prípadoch o fyzickú záťaž, v 1 prípade o hluk a v 1 prípade o prach (u niektorých prešetrení sa jednalo o viac faktorov práce u jedného zamestnanca). **V 9 prípadoch boli práce vykonávané zamestnancami zaradené do kategórie 4 (64,29 %), v 5 do kategórie 3 (35,71 %).** V 8 prípadoch boli z uvedených prešetrení v roku 2022 priznané choroby z povolania – 5x sa jednalo o profesionálne ochorenie horných končatín z vibrácií, po jednom prípade sa jednalo o JNDZ, poškodenie sluchu z hluku a azbestózu pľúc. Prehľad uvedených údajov je v tabuľke:

šetrené	Položky		Faktor a kategória práce	Zamestnávateľ	Profesia
	riziková práca	priznaná CHzP			
38	38	38	H 3	SMZ, a.s. Jelšava	prevádzkový zámočník
28,29	28,29	28	V 4 FZ 4	SLOVMAG, a.s. Lubeník	lamač a pomocný robotník na výkonných pracoviskách (pomocný lamač PPS) a pomocná obsluha dopravných ciest banskej prevádzky podzem (výhybkár)
28,29	28,29	28	V 4 FZ 4	SLOVMAG, a.s. Lubeník	pomocný robotník na výkonných pracoviskách (pomocný lamač PPS)

					a pomocný lamač) a pomocná obsluha dopravných ciest banskej prevádzky podzem (výhybkár)
28,29	28	29	V 4 – prerušovacia expozícia	SMZ, a.s. Jelšava	lamač/strelmajster
28,29	28	-	V 3	SMZ, a.s. Jelšava	pomocný lamač
28,29	28,29	28	V 4 FZ 4	SLOVMAG, a.s. Lubeník	pomocná obsluha dopravných ciest banskej prevádzky podzem a pomocný robotník na výkonných pracoviskách (pomocný lamač)
28,29	28	28	V 3	SLOVMAG, a.s. Lubeník	brusič-formár
28,29	28	-	V 4	SMZ, a.s. Jelšava	lamač
28,29	29	-	FZ 3	SLOVMAG, a.s. Lubeník	lisiar
28,29	28,29	-	V 4 FZ 4	SLOVMAG, a.s. Lubeník	lamač, pomocný robotník na výkonných pracoviskách (pomocný lamač) a obsluha dopravných ciest banskej prevádzky podzem (výhybkár)
28,29	28,29	-	V 4 FZ 4	SLOVMAG, a.s. Lubeník	pomocný robotník na výkonných pracoviskách (pomocný lamač) a pomocná obsluha dopravných ciest banskej prevádzky podzem (výhybkár)
29	29	-	FZ 3	SLOVMAG, a.s. Lubeník	lisiar – údržbár špecialista
28	28	28	V 4	Gemerská nerudná spoločnosť, a.s., Mútnik, Hnúšťa	lamač
34	34	34	P 4	Slovenské lučobné závody v Hnúšti, národný podnik	robotník

FZ - fyzická záťaž

V - vibrácie

P - prach

H - hluk

V súvislosti s podmienkami práce možno konštatovať, že sa jednalo o profesie:

- **9x** lamač/pomocný lamač s rôznymi názvami profesií modifikovaných zamestnávateľom, vždy sa jednalo o zamestnanca v ťažbe magnezitu,
- **2x** lisiar pri lisovaní výliskov, **1x** prevádzkový zámočník, **1x** brusič – formár pri výrobe foriem do lisov - zamestnanci vykonávajúci profesie súvisiace so spracovaním magnezitu
- **1x** robotník.

Podmienky práce v profesii lisiar: práca je spojená s ručnou manipuláciou s výliskami, ktorá je vykonávaná na úrovni 3. kategórie fyzickej záťaže. Jedná sa predovšetkým o prekračovanie celozmenových hmotností bremien a nevhodné pracovné polohy pri práci. Zamestnávateľ s cieľom odstránenia týchto rizík, rieši vybavenie lisov manipulátormi, používaním ktorých vylúči fyzickú prácu. Toho času je 80 % lisov vybavených manipulátormi (v roku 2021 to bolo 60 %).

Podmienky práce v profesiách spojených s dobývaním magnezitu v podzemí sú limitované charakterom tejto činnosti. Zamestnanci používajú vibračné náradie s vysokou hodnotou vibrácií, ktoré toho času nie je možné nahradiť. Pri práci sa vyskytujú nevhodné pracovné polohy, zamestnanci sú exponovaní vysokej vlhkosti a chladu. V niektorých prípadoch sa jednalo o obsluhu vrtných súprav rôznych typov v podzemí, o nabíjanie ťažobných vývrtov trhavinou pomocou hadice pod tlakom vzduchu v nepriaznivých pracovných polohách, brúsenie vrtných korúnok pomocou vibračného pneumatického náradia, stavanie výstuží.

Podmienky práce v profesii brusič-formár: zamestnanci do roku 2020 používali pri narážaní a vyrážaní koncových kokíl pri výrobe foriem do lisov zbíjacie kladivá, s čím súvisela expozícia vibráciám. Zamestnávateľ prijal opatrenia – ručné zbíjacie kladivá nahradil pneumatickým zariadením a vylúčil expozíciu zamestnancov vibráciám.

V prípade robotníka pracujúceho v období 1979 - 1988 v Slovenských lučobných závodoch v Hnúšti, národný podnik sa jednalo o mechanickú výrobu korozetových výrobkov (nádrží, potrubí a čerpadiel), ktoré boli vhodné do korozívnych kyslých prostredí, kde základom výroby bola fenolformaldehdyová živica a azbest používaný ako plnivo. Ochorenie vzniklo po dlhoročnom odstupe od expozície prachu – v prípade karcinogénov je príčinná súvislosť možná aj po dlhom časovom období.

Priznané choroby z povolania:

V roku 2022 bolo klinickými pracoviskami hlásených celkom 19 priznaných chorôb z povolania. Z uvedených 19 priznaných ochorení sa v 10 prípadoch jednalo o prípady prešetrované v roku 2021 a v 9 prípadoch o prešetrenia v roku 2022.

V 12 z 19 chorôb z povolania zamestnanci pracovali na „rizikových pracoviskách“ (63,16 %). Prehľad je uvedený v tabuľke:

CHzP - položka	Riziková práca-faktor, kategória	Zamestnávateľ	Profesia
38-00	H 3	SMZ, a.s. Jelšava	prevádzkový zámočník
28-03	riziko neposúdené	živnostník v ťažbe dreva	pilčík
28-3	riziko neposúdené	živnostník v ťažbe dreva	vodič traktora, pilčík
28-03	V 3 a 4*	SLOVMAG, a.s. Lubeník	nákladná doprava - vodič
28-01	V 4 FZ 4	SLOVMAG, a.s. Lubeník	pomocná obsluha dopravných ciest banskej prevádzky podzem a pomocný robotník na výkonných pracoviskách (pomocný lamač)
28-01	V 3	SLOVMAG, a.s. Lubeník	brusič-formár
28-01	V 3	LUSTAN, s.r.o., Revúca	montáž okien/ vedúci pracovník
28-01	V 4 FZ 4	SLOVMAG, a.s. Lubeník	lamač a pomocný robotník na výkonných pracoviskách (pomocný lamač PPS) a pomocná obsluha dopravných ciest banskej prevádzky podzem (výhybkár)
28-01	V 4 FZ 4	SLOVMAG, a.s. Lubeník	pomocný robotník na výkonných pracoviskách (pomocný lamač PPS a pomocný lamač) a pomocná obsluha dopravných ciest banskej prevádzky podzem (výhybkár)
28-03	V 4	Gemerská nerudná spoločnosť, a.s., Mútnik, Hnúšťa	lamač
29-04	FZ 3	SLOVMAG, a.s. Lubeník	operátor špeciálnej výroby tunelové pece - brusič a triedič tehál špecialista
29-02	riziko neposúdené	SMZ, a.s. Jelšava	prevádzkový zámočník
29-03	riziko neposúdené	REVÚCKE KOBERCE SYNTETICKÉ, s.r.o., Revúca	obsluha všivacieho stroja, viazanie vlákien na cievkach, robotník v textilnej výrobe
29-03	V 3 a 4**	SMZ, a.s. Jelšava	baník/strojník
29-04	V 4	SMZ, a.s. Jelšava	lamač/ strelmajster
29-04	FZ 2	YURA ELTEC CORPORATION Slovakia, s.r.o. Rimavská Sobota,	montážny pracovník káblových zväzkov
29-2	FZ 2	YURA ELTEC CORPORATION Slovakia,	montážny pracovník káblových zväzkov

		s.r.o. Rimavská Sobota,	
29-04	FZ 2	Brantner Gemer s.r.o, Rimavská Sobota	robotník oddelenia dovozu odpadu
34-01	P 4	Slovenské lučobné závody v Hnúšti, národný podnik	robotník

FZ - fyzická záťaž V - vibrácie P - prach H – hluk

* kategórie práce sa vzťahujú na rôzne vozidlá, ktoré zamestnanec striedavo obsluhoval

** kategórie práce sa vzťahujú na striedavé používanie mechanizmov v podzemí a ručných vrtacích kladív

V 8 prípadoch boli choroby z povolania priznané u zamestnancov, ktorí vykonávali práce zaradené v kategórii 4, v 4 prípadoch v kategórii 3, v 4 prípadoch riziko posúdené nebolo a v 3 prípadoch sa jednalo o tzv. nerizikovú prácu.

V 9 prípadoch boli ochorenia priznané s položkou 28 - choroba z vibrácií – ochorenie kostí, kĺbov, svalov, ciev a nervov končatín spôsobené vibráciou – **z toho 7 zamestnancov pracovalo na tzv. rizikových pracoviskách** - 5 zamestnanci pracovali v riziku vibrácií kategórie 4, 2 zamestnanci v riziku vibrácií kategórie 3.

V 8 prípadoch boli ochorenia priznané s položkou 29 - choroba z dlhodobého nadmerného jednostranného zaťaženia končatín – ochorenie kostí, kĺbov, šliach a nervov končatín – **z toho len 1 zamestnanec pracoval v riziku fyzickej záťaže kategórie 3**. U 3 zamestnancov zamestnávateľ zaradil prácu do kategórie 2, v týchto prípadoch, mal orgán verejného zdravotníctva výhrady k záverom posudkov o riziku vypracovaných pracovnými zdravotnými službami.

V 1 prípade bolo ochorenie priznané s položkou 38 - porucha sluchu z hluku, **zamestnanec pracoval v hluku kategórie 3**.

V 1 prípade bolo ochorenie priznané s položkou 34 - choroba zaprášenia pľúc azbestovým prachom (azbestóza) – **zamestnanec pracoval v riziku prachu kategórie 4**.

V 4 prípadoch riziko posúdené nebolo – z toho u dvoch živnostníkov v ťažbe dreva, u zamestnanca v profesii prevádzkový zámočník, kde je činnosť veľmi rôznorodá súvisiaca s používaním rôznych pracovných náradí v rôznom časovom trvaní a u zamestnankyne v textilnej výrobe.

V členení podľa profesií bolo najviac ochorení priznaných v súvislosti s výkonom činností pri ťažbe magnezitu – jednalo sa o práce zaradené ako rizikové v kategóriách 4 (6 ochorení). So spracovaním magnezitu súviseli aj ochorenia zamestnancov priznané v profesii nákladná doprava – vodič, brusič-formár, brusič a triedič tehál špecialista, vo všetkých prípadoch vykonávali zamestnanci rizikovú prácu (1x kategória 4, 2x kategória 3). 2 ochorenia boli priznané u prevádzkových zámočníkov v závode na ťažbu a úpravu magnezitu, z toho v 1 prípade v súvislosti s expozíciou riziku hluku kategórie 3. **Celkom tak v súvislosti s ťažbou a úpravou magnezitu bolo priznaných 11 ochorení, z toho 10 na tzv. rizikových pracoviskách (90,91 %).**

2 ochorenia boli priznané u pilčíkov, živnostníkov, ktorí riziká pri práci nehodnotili.

2 ochorenia boli priznané u montážnych pracovníkov pri výrobe káblových zväzkov – ochorenia s položkou 29 sa u zamestnancov v rovnakej profesii v spoločnosti opakujú, práca je pracovnou zdravotnou službou zaradená v kategórii fyzickej záťaže 2.

Ochorenie bolo priznané aj u zamestnanca vykonávajúceho montáž okien - v rámci komplexného výkonu prác súvisiacich s montážou okien, zamestnanec používal pri práci vibračné náradie, práca po posúdení pracovnou zdravotnou službou zodpovedala kategórii 3.

Ochorenie bolo priznané v textilnej výrobe (výroba kobercov) u obsluhy všivacieho stroja, viazanie vlákien – v rovnakej profesii bolo už ochorenie priznané, zamestnávateľ riziko fyzickej záťaže neposúdil.

Ochorenie bolo priznané u robotníka oddelenia dovozu odpadu (smetiara) - v rovnakej profesii bolo už ochorenie priznané, pracovná zdravotná služba zaradila činnosti do kategórie 2.

Ochorenie v súvislosti s expozíciou prachu z azbestu bolo priznané u robotníka, ktorý pracoval v mechanickej výrobe korozetových výrobkov.

- *tvoriť databázu údajov o hluku a vibráciách z často používaných strojov, nástrojov a zariadení podľa usmernenia odboru PPL ÚVZ SR*

Databáza nebola vytvorená, nakoľko nie je zriadený centrálny register matríc a nebolo vydané usmernenie základných požiadaviek na údaje pre vkladanie do tohto registra.

- *zúčastňovať sa konzultačných porád na RÚVZ v sídle kraja*

V roku 2022 neboli organizované konzultačné porady v sídle kraja.

2.1.2 Znižovanie zdravotných rizík z látok a zmesí klasifikovaných ako toxické

Anotácia

Uplatňovanie legislatívnych úprav týkajúcich sa expozície chemickým látkam a zmesiam v zákone 355/2007 Z. z. a nariadení vlády SR č. 355/2006 Z.z. o ochrane zamestnancov pred rizikami súvisiacimi s expozíciou chemickým faktorom pri práci v znení neskorších predpisov, harmonizovaných s právom Európskych spoločenstiev, pri výkone ŠZD. Postupovať v súlade so zákonom č. 67/2010 Z. z. a s jednotnou „chemickou“ legislatívou EÚ týkajúcou sa registrácie, hodnotenia, autorizácie, obmedzovania, klasifikácie, označovania a balenia chemických látok a zmesí, ktorá sa vzájomne dopĺňa s legislatívou na ochranu zdravia a bezpečnosti pri práci s chemickými látkami a zmesami. Aktualizovať a zosúladiť terminológiu v príslušných právnych predpisoch. Cielene kontrolovať zabezpečenie ochrany zdravia zamestnancov pri výrobe, skladovaní, predaji a zaobchádzaní s látkami a zmesami klasifikovanými ako toxické (GHS06), ktoré boli doposiaľ klasifikované ako veľmi toxické a toxické látky a zmesi. Zabezpečovať poradenstvo a konzultácie pre zamestnávateľov a zamestnancov. Získavanie údajov o likvidácii obalov a nepoužiteľných zvyškov od látok a zmesí klasifikovaných ako toxické (GHS06) a ďalej sledovať ich používanie podľa aktuálneho „Zoznamu a rozsahu použitia povolených prípravkov na ochranu rastlín a mechanizačných prostriedkov na ochranu rastlín“ vydaného na príslušný rok.

Odpočet plnenia:

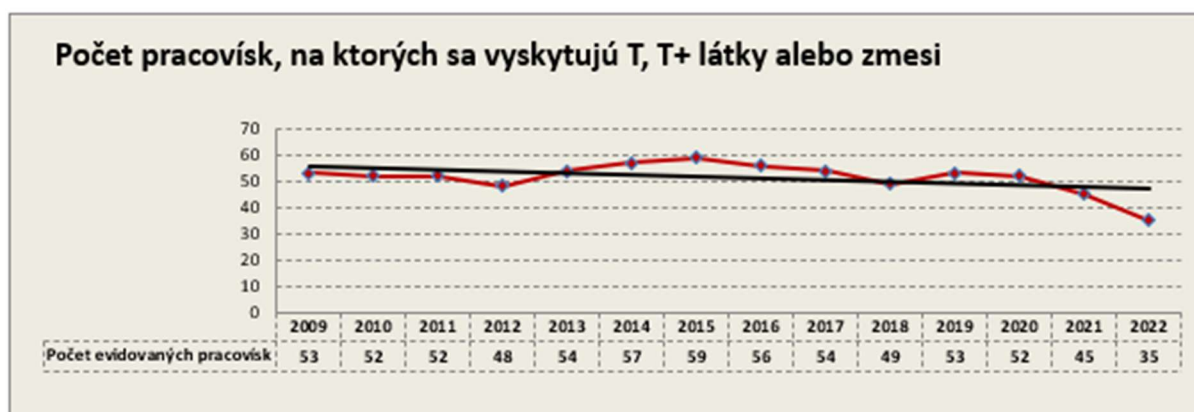
- *výkon ŠZD zameraného na plnenie opatrení na ochranu zdravia pri práci s toxickými látkami a zmesami*

K 31.12.2022 evidujeme 31 subjektov s 35 prevádzkami, resp. pracoviskami kde sa používajú toxické a/alebo veľmi toxické chemické látky a zmesi, čo znamená, že v počte evidovaných subjektov došlo k zníženiu o 10. Z celkového počtu 35 pracovísk sa 26 nachádza v okrese Rimavská Sobota a 9 v okrese Revúca.

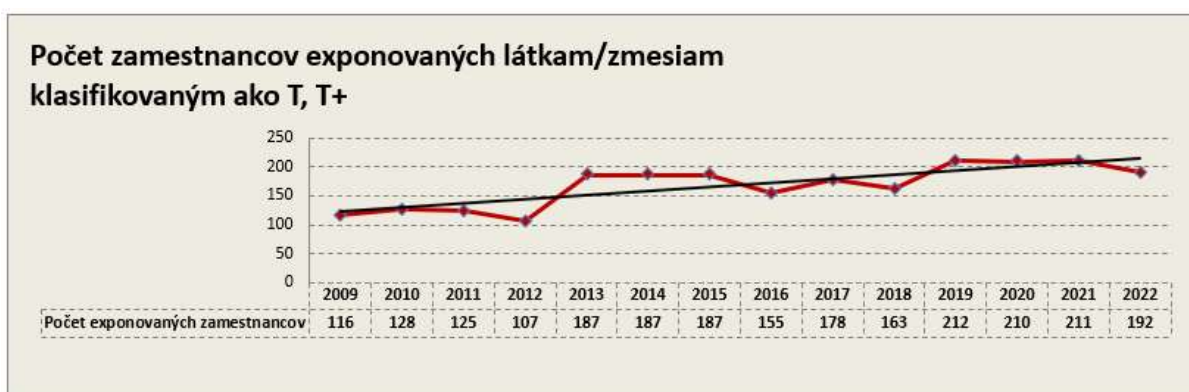
Počet exponovaných zamestnancov na pracoviskách je 192 (93 v okrese Rimavská Sobota a 99 v okrese Revúca). V porovnaní s rokom 2021 došlo k zníženiu počtu exponovaných zamestnancov o 19.

Z celkového počtu 35 evidovaných pracovísk bol k 31.12.2022 vykonaný ŠZD v 20 prípadoch, čo predstavuje 57,14 %. Ďalšie ŠZD v počte 8 boli vykonané u prevádzkovateľov lekární, ktoré v priebehu roka 2022 vylúčili z používania látky klasifikované ako toxické a/alebo veľmi toxické chemické látky a zmesi obsiahnuté v reagenčnom aparáte. V rámci výkonu ŠZD bol predložený doklad o ich likvidácii oprávnenou organizáciou. Z výsledkov kontrol vyplynulo, že sú dodržané podmienky ustanovené v nariadení vlády SR č. 355/2006 Z. z. o ochrane zamestnancov pred rizikami súvisiacimi s expozíciou chemickým faktorom pri práci, v znení neskorších predpisov.

Trend vývoja počtu evidovaných pracovísk a počtu exponovaných zamestnancov, ktoré používajú veľmi toxické a/alebo toxické látky a zmesi v sledovaných rokoch dokumentujú grafy č. 3 a č. 4.

Graf č. 3

Graf č. 4

- výkon ŠZD nad chemickou ochranou rastlín

V priebehu roka 2022 nebol vykonaný ŠZD v prevádzkach poľnohospodárskych subjektov vykonávajúcich chemickú ochranu rastlín. V evidencii k 31.12.2022 nie je vedená prevádzka, ktorá by v rámci chemickej ochrany rastlín používala prípravky klasifikované ako toxické.

2.1.3 Znižovanie zdravotných rizík z karcinogénnych a mutagénnych faktorov vrátane azbestu a z látok poškodzujúcich reprodukciu a narúšajúcich endokrinný systém

Anotácia

Uplatňovanie legislatívnych úprav - nariadenia vlády SR č. 356/2006 Z. z. o ochrane zdravia zamestnancov pred rizikami súvisiacimi s expozíciou karcinogénnym a mutagénnym faktorom pri práci v znení neskorších predpisov a nariadenia vlády SR č. 253/2006 Z. z. o požiadavkách na ochranu zamestnancov pred rizikami súvisiacimi s expozíciou azbestu pri práci, harmonizovaných s právom Európskych spoločenstiev, pri výkone ŠZD. Vyhľadávať pracovné postupy a technológie s použitím chemických karcinogénov a mutagénov. Zamerať sa aj na vyhľadávanie a posudzovanie expozície látkam poškodzujúcim reprodukciu, ktoré sú podľa nariadenia Európskeho parlamentu a Rady 1272/2008/EHS v rámci svojej triedy nebezpečnosti zaradené v kategórii 1A alebo 1B a na látky narúšajúce endokrinný systém.

Objektívizovať expozíciu, zavádzať nové meracie a hodnotiace metódy expozície týmto látkam (BET, priame, nepriame). Vytvárať a viesť databázu organizácií, v ktorých sú zamestnanci vystavení karcinogénnym a mutagénnym faktorom a pracovným procesom s rizikom chemickej karcinogenity. Cieľene vyhľadávať pracovné procesy súvisiace so zvýšenou expozíciou azbestu (búracie, stavebné činnosti) a nariaďovať účinné opatrenia na minimalizáciu expozície zamestnancov a obyvateľstva a na zvyšovanie uvedomovania si súvisiacich zdravotných rizík a možností účinnej prevencie.

Odpočet plnenia:

- **vedenie databázy organizácií, v ktorých sa pracuje s karcinogénnymi a mutagénnymi faktormi a kde sa vyskytujú pracovné procesy s rizikom chemickej karcinogenity**

Oddelenie PPL vedie databázu organizácií, v ktorých sa pracuje s karcinogénnymi a mutagénnymi faktormi. V databáze je vedených spolu 41 subjektov, z toho v okrese Rimavská Sobota 19 subjektov a v okrese Revúca 9 subjektov a 13 subjektov, ktoré vykonali práce spojené s likvidáciou materiálov obsahujúcich azbest v území v regionálnej pôsobnosti RÚVZ so sídlom v Rimavskej Sobote.

- **vedenie databázy výkonu búracích prác s expozíciou azbestu**

Oddelenie PPL vedie databázu organizácií, ktoré vykonávajú práce spojené s likvidáciou azbestu. V roku 2022 búracie práce spojené s likvidáciou azbestu vykonalo 13 subjektov.

- **výkon ŠZD na vybraných pracoviskách, vrátane azbestu**

Z celkového počtu 41 evidovaných subjektov s karcinogénnymi/mutagénnymi faktormi, bol vykonaný ŠZD v 22 subjektoch, čo predstavuje 53,66 % skontrolovaných prevádzok z celkového počtu prevádzok.

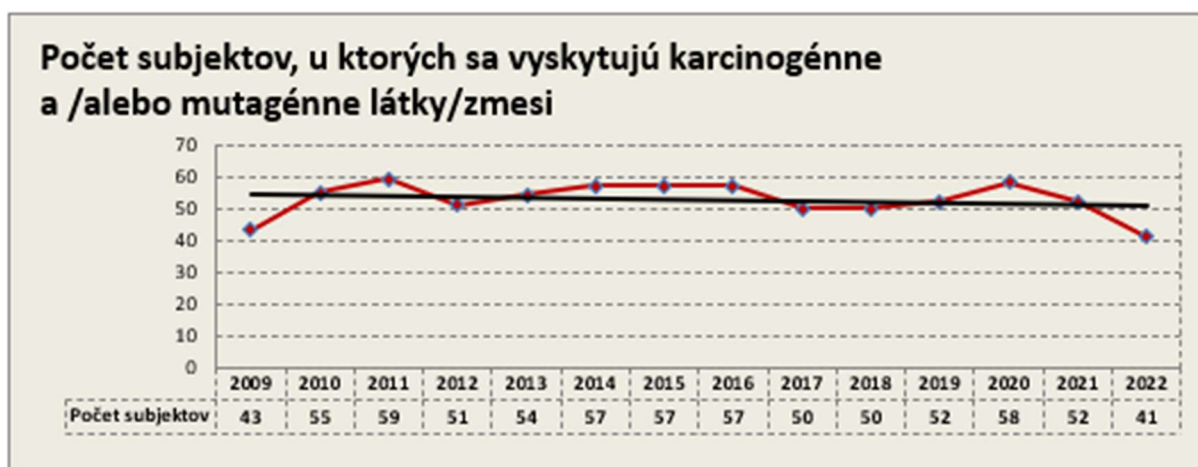
- **získanie údajov o počtoch zamestnancov vykonávajúcich rizikové práce s karcinogénnymi a mutagénnymi faktormi podľa kategórií rizika**

Z celkového počtu evidovaných subjektov sú rizikové pracoviská – faktor chemickej karcinogenity vyhlásené v 5 organizáciách a spoločnostiach, z toho 3 v okrese Rimavská Sobota a 2 v okrese Revúca.

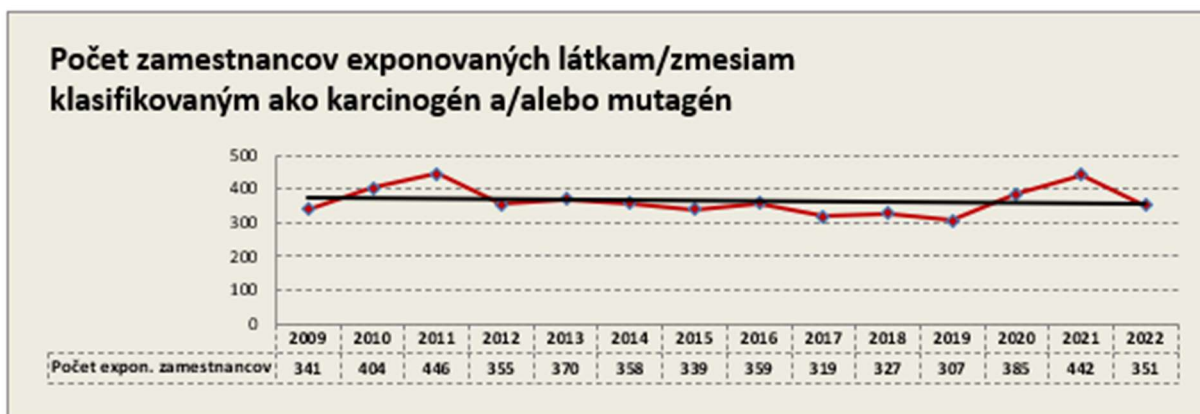
Spolu na rizikových pracoviskách – faktor chemickej karcinogenity pracuje 51 zamestnancov, z toho 25 žien.

- **o vývoji zmien a trendov v porovnaní s predchádzajúcimi rokmi**

V porovnaní s rokom 2021 došlo k zníženiu evidovaných subjektov o 11 a k zníženiu počtu exponovaných zamestnancov o 91. Na pracoviskách evidujeme celkom 351 zamestnancov.

Graf č. 5

Graf č. 6

- **získanie údajov o látkach poškodzujúcich reprodukciu a látkach narúšajúcich endokrinný systém**

Oddelenie PPL eviduje 20 subjektov, v ktorých zamestnanci manipulujú s látkami poškodzujúcimi reprodukciu. Údaje sa zisťujú v rámci výkonu ŠZD. Jedná sa o nasledovné látky, resp. zmesi:

- v rámci laboratórnych chemikálií: dusičnan olovnatý, Fischerovo činidlo B, síran kobaltnatý, chlorid kobaltnatý, tetraboritan sodný bezvodý, dvojchróman draselný, test na oxid chloričitý, boritan sodný bezvodý; v 1 prípade sa v laboratóriu testuje carbores P, F112M,
- látky obsiahnuté v reagenčnom aparáte lekární (dvojchróman draselný, oxid olovičitý, dusičnan olovnatý, tiomočovina roztok),
- trhaviny - elektrická rozbuška (DEM-S, PENTRIT, HEXOGÉN, DEP-S, O - S), sypká banská skalná trhavina DAP-K,
- prípravky na chemickú ochranu rastlín (calypso 480 SC, Basta 15, Capalo),
- dezinfekčný prostriedok Ozonit.

2.2 INTERVENČIE NA PODPORU ZDRAVIA PRI PRÁCI

Cieľ

Napomôcť zlepšovaniu zdravotného stavu zamestnancov usmerňovaním realizácie intervenčných programov, vedením informačných kampaní, cieľným poradenstvom pre zamestnávateľov a zamestnancov v oblasti ochrany a podpory zdravia pri práci a spolupráci s PZS.

2.2.1 Zdravé pracoviská

Anotácia

Prispieť k zlepšeniu zdravotného stavu zamestnancov prostredníctvom aktivít poradní zdravia, propagovať u zamestnávateľov intervenčné programy. Zamerať sa na kombinovaný vplyv zdraviu škodlivých faktorov práce, pracovného prostredia a životného štýlu. Osobitne poskytovať poradenstvo malým a stredným podnikom a samostatne zárobkovo činným osobám (SZČO). Realizovať regionálne aktivity zamerané na zvýšenie povedomia o ochrane a podpore zdravia pri práci v spolupráci s mestami, zamestnávateľmi. Vychádza sa z poznatku, že zamestnanec, ktorý je informovaný a vzdelaný o spôsobe a miere rizika, sa správa tak, že miera jeho zdravotného rizika sa významne zníži. Usmerňovať PZS v SR.

RÚVZ so sídlom v Rimavskej Sobote nie je riešiteľským pracoviskom

2.2.2 Európska informačná kampaň Európskej agentúry pre BOZP (OSHA Bilbao) zameraná na prevenciu zdravotných a bezpečnostných rizík pri práci

Anotácia

Realizovať informačné aktivity pre zamestnávateľov a zamestnancov, zamerané na prevenciu zdravotných a bezpečnostných rizík pri práci podľa aktuálne vyhlásenej témy kampane. Aktívne sa zapojiť do Európskeho týždňa bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci. V prípade potreby spolupracovať s orgánmi inšpekcie práce a NIP (národné kontaktné miesto OSHA) a realizovať spoločné previerky podľa aktuálnej témy kampane.

Odpočet plnenia:

- informačné aktivity pre zamestnávateľov a zamestnancov

V rámci prevencie zdravotných rizík pri práci sa uskutočňuje poradenstvo pre zamestnávateľov a zamestnancov. V roku 2022 vykonali zamestnanci oddelenia PPL 394 individuálnych konzultácií a v rámci skupinového poradenstva bola vykonaná 1 prednáška pre zamestnancov činných v chemickej ochrane rastlín s počtom zúčastnených 27.

- realizáciu spoločných previerok s IP podľa pokynov krajského pracoviska a ÚVZ SR

Spoločná previerka RÚVZ so sídlom v Rimavskej Sobote a Inšpektorátu práce Banská Bystrica bola vykonaná na pracoviskách prevádzky Stavebniny BAU-TRADE v Hnúšti, prevádzkovateľa Mgr. Grigorij Šamin – BAU TRADE, Námestie Janka Francisciho 77/2, 981 01 Hnúšťa, na základe výberu RÚVZ so sídlom v Rimavskej Sobote.

- zapojenie sa do Európskeho týždňa bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci.

Na RÚVZ so sídlom v Rimavskej Sobote neboli zabezpečované aktivity v rámci kampane Európskeho týždňa bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci.

3. ODBOR HYGIENY VÝŽIVY, BEZPEČNOSTI POTRAVÍN A KOZMETICKÝCH VÝROBKOV

3.1 MONITORING PRÍJMU KUCHYNSKEJ SOLI

Cieľ

Dosiahnuť postupné znižovanie príjmu soli v nadväznosti na prijaté úlohy v oblasti rizikových faktorov vo výžive.

Anotácia

Sol' je jedným z hlavných rizikových faktorov vo výžive a jej nadmerný príjem je spojený s výskytom KVO. Ako rizikový faktor je indikovaný vo viacerých dokumentoch (napr. WHO Akčný plán pre výživu a potraviny 2016-2020, Viedenská deklarácia pre výživu). V oblasti vládou SR (uznesenie č.117 z 8. 3. 2017) prijatého Akčného plánu pre potraviny a výživu na roky 2017-2025 sa bude pokračovať v aktivitách na dosiahnutie cieľa prostredníctvom monitoringu - postupné zníženie príjmu soli na 5 g na deň u dospeljej populácie so zameraním sa na hotové pokrmy, chlieb a pečivo v spoločnom stravovaní so zameraním na uzavretý systém spoločného stravovania napr. zariadenia sociálnych služieb a stravovacie zariadenia v nemocničných zariadeniach.

RÚVZ so sídlom v Rimavskej Sobote nie je riešiteľským pracoviskom

3.2 MONITORING BEZPEČNOSTI PET FLIAŠ Z RECYKLOVANÝCH PLASTOV

Cieľ

Monitoring bezpečnosti PET fliaš vyrábaných s rôznym podielom recyklovaného vstupného materiálu (regranulátu) z hľadiska možnej migrácie látok (monoméry, neúmyselne pridané látky – degradačné, reakčné produkty a nečistoty). Cieľom projektu je kontrola bezpečnosti vstupných surovín (regranulátov) ako aj finálnych výrobkov - PET fliaš vyrábaných v SR, na výrobu ktorých bol použitý recyklovaný vstupný materiál a tým zabezpečenie ochrany zdravia ľudí.

Anotácia

V súlade s celoeurópskym trendom zameraným na zvyšovanie podielu recyklovaných plastov v PET fľašiach, vyplýva povinnosť výrobcov zvyšovať obsah regranulátu vo finálnych výrobkoch. Z prijatej „Európskej stratégie pre plasty v obehovom hospodárstve“ vyplýva povinnosť vyššej miery recyklácie a povinné používanie regranulátu v podiele 25% do roku 2025 a v podiele 30% do roku 2030. Z nariadenia Komisie (ES) č. 282/2008 o plastových materiáloch a predmetoch určených na styk s potravinami vyplýva povinnosť vykonávať audit u výrobcov vstupných surovín (regranulát) ako aj finálnych výrobkov (PET fľaše) za účelom overenia možnej migrácie kontaminantov vyplývajúcich z použitých vstupných surovín ako aj degradačných produktov, reakčných produktov, iných NIAS (neúmyselne pridaných látok) a kontrolu efektivity dekontaminačného procesu tak, aby bola zaručená zdravotná bezpečnosť PET fliaš v súlade s čl. 3 nariadenia EP a Rady č. 1935/2004.

RÚVZ so sídlom v Rimavskej Sobote nie je riešiteľským pracoviskom

3.3 SLEDOVANIE VÝŽIVOVÉHO STAVU KLIENTOV V ZARIADENIACH SOCIÁLNYCH SLUŽIEB

Cieľ

Kontrola dodržiavania zásad zdravej výživy v zariadeniach sociálnych služieb za účelom zabezpečenia ozdravenia výživy klientov v zariadeniach sociálnych služieb, ako sú domovy sociálnej starostlivosti, vrátane domovov dôchodcov, domovov špeciálnej starostlivosti (charitné, hospice a pod.), ktoré nepatria medzi zdravotnícke zariadenia.

Anotácia

Výživa a jej faktory významnou mierou ovplyvňujú zdravie a pohodu každého jednotlivca. Podvýživa, nedostatok stopových prvkov, nadváha a obezita a neprenosné chronické choroby sú bezprostredne spojené s nezdravou stravou a majú vysoké sociálne a ekonomické náklady, individuálne i celospoločenské. Výživa v patogenéze chronických ochorení sa stala zároveň dôležitým faktorom prevencie. Podpora a dostupnosť zdravej a pestrej stravy je hlavným atribútom pre zlepšenie zdravia, pohody a kvality života obyvateľstva, podporuje zdravé starnutie a zníženie nerovnosti v oblasti zdravia. Je preto dôležité naďalej podporovať úsilie o posilnenie zdravých potravín a výživy všetkých skupín obyvateľstva. Významnou je podpora najviac zraniteľných skupín obyvateľov tak, aby mali k dispozícii zdravé potraviny a zdravú výživu a mohli viesť aktívny život.

RÚVZ so sídlom v Rimavskej Sobote nie je riešiteľským pracoviskom

3.4 MONITORING PRÍTOMNOSTI ALERGÉNOV V HOTOVÝCH POKRMOCH PRIPRAVOVANÝCH V ZARIADENIACH SPOLOČNÉHO STRAVOVANIA A V POTRAVINÁCH URČENÝCH PRE DOJČATÁ A MALÉ DETI

Cieľ

Kontrola správnosti označenia potravín s ohľadom na výskyt alergénov pochádzajúcich zo zložiek potravín alebo v rámci procesu výroby a krížovej kontaminácie.

Anotácia

Potravinové alergie a intolerancie sú častým problémom nielen u detí ale aj u dospelých. Povinnosťou prevádzkovateľov potravinárskych podnikov je zabezpečiť, aby informácie o alergénoch boli uvedené na balených aj nebalených potravinách a manipulácia s potravinovými alergénmi bola počas výrobného procesu riadená. V zmysle nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1169/2011 o poskytovaní informácií o potravinách spotrebiteľom v platnom znení, musí byť akákoľvek zložka alebo technologicky pomocná látka uvedená v prílohe II alebo akákoľvek zložka alebo technologická pomocná látka odvodená z látky alebo výrobku uvedeného v prílohe II, ktorá spôsobuje alergie alebo neznášanlivosť a ktorá sa používa pri výrobe alebo príprave potraviny, pričom sa nachádza aj v konečnom výrobku, aj keď v pozmenenom stave.

RÚVZ so sídlom v Rimavskej Sobote nie je riešiteľským pracoviskom

4. ODBOR HYGIENY DETÍ A MLÁDEŽE

4.1 AKTIVITY PREVENČIE DETSKEJ OBEZITY V KONTEXTE PLNENIA NÁRODNEHO AKČNÉHO PLÁNU V PREVENČII OBEZITY NA ROKY 2015 - 2025 (NAPPO)

Cieľ

Cieľom aktivít je komplexným výkonom štátneho zdravotného dozoru, realizáciou výchovných aktivít v oblasti edukácie matiek cestou materských centier a detí a mládeže cestou zariadení pre deti a mládež prispieť k zníženiu výskytu detskej obezity.

Anotácia

V súvislosti s epidemickým nárastom prevalencie obezity v celosvetovom meradle vláda Slovenskej republiky schválila Národný akčný plán v prevencii obezity na roky 2015 – 2025, ktorého súčasťou sú úlohy a aktivity, zamerané na zníženie výskytu obezity detskej a dorastovej populácie. Zlé stravovacie návyky a nízka fyzická inaktivita predstavujú významné faktory obezity u dospelých, rovnako ako aj u detí a mladých ľudí. Uvedené faktory vedú k nadhmotnosti a obezite a v dôsledku toho sa môžu uplatniť nezávislé rizikové faktory chronických neprenosných ochorení.

Súčasťou projektu je aj získavanie údajov o antropometrických charakteristikách detí vybraných vekových skupín v súvislosti so stúpajúcim trendom výskytu obezity prostredníctvom projektu COSI. V roku 2019 sa bude realizovať druhá etapa tohto projektu v nadväznosti na predchádzajúcu etapu, realizovanú v roku 2015.

Odpočet plnenia:

a) Podpora zdravého štartu do života

Nakoľko v okrese Rimavská Sobota a Revúca neexistujú materské centrá, nebolo možné vykonávať edukáciu, ktorá by prispela k zníženiu výskytu detskej obezity.

b) Podpora zdravšieho prostredia v školách

Podpora zdravšieho prostredia v školách - pri výkone ŠZD sa v školských bufetoch sleduje predávaný sortiment ako aj percentuálny podiel komodít s vysokým obsahom energie a soli. Zaznamenávame nízky záujem, resp. nezájum o čerstvé ovocie a mliečne výrobky. V priebehu roka bolo vykonaných 20 kontrol v školských bufetoch. Pri výkone ŠZD nebolo zistené porušovanie platnej legislatívy.

V sledovanom roku sledujeme znížený záujem o vyrábané a podávané desiaty zo školskej kuchyne. Znížený záujem môže súvisieť so zvýšením cien potravín a stravného.

V rámci výkonu ŠZD sa samostatne sleduje aj počet zariadení s automatmi. V školských zariadeniach je celkom prevádzkovaných 12 automatov, z toho 8 automatov pri

ZŠ a 4 pri SŠ, z toho v 5 prípadoch ide o automaty na pitnú vodu, 1 na mlieko a mliečne nápoje a 6 na nealkoholické nápoje. Boli skontrolované 2 automaty na pitnú vodu.

V predškolských zariadeniach sú prevádzkované 2 automaty na pitnú vodu.

V hodnotenom roku sa sledovala aj pestrosť jedálnych lístkov a rešpektovanie legislatívnych zásad ich zostavovania čo je samostatne popísané v úlohe č.4.2.

V rámci výkonu ŠZD sledujeme zapojenie škôl do mliečného programu a programu školské ovocie. Prehľad školských zariadení zapojených do mliečného programu a programu školské ovocie je uvedený v nasledovnej tabuľke.

Zhodnotenie mliečného programu a programu školské ovocie v roku 2022

Druh školského zariadenia	Počet škôl zapojených do školského mliečného programu	Počet škôl zapojených do programu školské ovocie
Materské školy	26	45
Základné školy	15	30
Stredné odborné školy	2	2
Špeciálne školy	1	2
Reedukačné centrá	1	1
Spolu	45	80

V súvislosti s aktuálnou epidemiologickou situáciou a výskytom ochorenia COVID-19 neboli vykonané edukačné aktivity pre žiakov na školách v rámci „Školského programu“.

V rámci výkonu ŠZD sa samostatne sledujú aj podmienky pre prípravu diétného stravovania – v hodnotenom roku sa takáto forma nevyužíva, diétno stravovanie detí je riešené len individuálnou donáškou.

Pitný režim žiakov sa pravidelne sleduje pri výkone ŠZD na školách, ako aj v zariadeniach spoločného stravovania, v hodnotenom roku sa pitný režim sledoval v rámci hodnotenia jedálnych lístkov na 3 základných školách. Zo záverov vyplynulo, že v rámci pitného režimu sa deťom podáva viac sladených nápojov, ako nesladených.

c) Poskytovať nutričné vzdelávanie odborným zamestnancom školského stravovania v rámci projektov profesijných združení

V hodnotenom roku sa nerealizovali školenia pracovníkov školského stravovania, samostatné edukačné aktivity pracovníkov školského stravovania sa vykonávajú pri ŠZD a ÚK.

d) Podpora pohybových aktivít

V hodnotenom roku boli sledované a hodnotené podmienky pre telesnú výchovu na 17 základných školách. V rámci ŠZD sa vykonali kontroly telocviční, vonkajších ihrísk a hracích plôch. Malé formy TV sú využívané na 1. stupni základných škôl. Počet žiakov oslobodených od TV a ich možnosti pohybových aktivít sa nemonitoruje.

e) Monitoring antropometrických ukazovateľov vybraných vekových skupín detí školského veku

V hodnotenom roku sa realizoval projekt podpory zdravia a správneho vývoja detí (COSI) na Slovensku, ktorý je súčasťou „Národného akčného plánu v prevencii obezity na roky 2015- 2025“. Projekt sme realizovali na 4 základných školách (3 vidiecke a 1 mestská škola). Do projektu sa zapojilo 133 žiakov vo veku od 7 do 8,99 rokov, u ktorých sa vykonalo rutinné meranie (hmotnosť, výška, obvod pásu a bokov). V rámci realizácie projektu prebehol zber údajov pomocou dotazníkov:

- školský dotazník vyplňala škola,

- detský dotazník vyplňal odborný zamestnanec oddelenia HDM po vyjadrení súhlasu rodiča/zákonného zástupcu formou podpísaného informovaného súhlasu s meraním žiakov,
- rodičovský dotazník vyplňal rodič/zákonný zástupca.

Rodičovský dotazník bol zameraný na "Štúdiu o raste detí". Cieľom štúdie bolo podporovať zdravie a prosperovanie žiakov prvého stupňa základnej školy, zistiť vplyv pandémie COVID-19 na každodenné postupy detí, pohodu, stravovacie návyky a správanie, fyzickú aktivitu. Zozbierané údaje z dotazníkov boli nahrávané do databázy vo formáte Excel a následne zaslané Úradu verejného zdravotníctva Slovenskej republiky.

4.2 HODNOTENIE JEDÁLNYCH LÍSTKOV MŠ A ZŠ

Cieľ

Cieľom projektu je zmapovanie situácie v oblasti dodržiavania všeobecných zásad pre zostavovanie jedálnych lístkov v zariadeniach spoločného stravovania detí MŠ a ZŠ a zistiť frekvenciu podávania vybraných druhov potravín (pokrmov).

Anotácia

Plnohodnotný, nutrične vyvážený jedálny lístok, je dôležitým nástrojom pre napĺňanie výživových požiadaviek pre jednotlivé vekové skupiny stravníkov. Zásady zostavovania jedálnych lístkov patria do kompetencií rezortu školstva v zmysle prílohy č.1 vyhlášky MŠ SR č.330/2009 Z. z. o zariadení školského stravovania, ktoré boli odsúhlasené orgánom verejného zdravotníctva SR č. ÚVZ SR HDM/8236/17004/2007.

Pri hodnotení jedálnych lístkov (každý rok v 3 vybraných zariadeniach) sa využije bodový systém koeficientu a pre frekvenciu podávania vybraných druhov potravín z mesačných výdajok sa využije vypracovaná metodika bodového systému, na základe ktorého sa budú slovne hodnotiť školské jedálne motivačným spôsobom tak, aby sa dosiahol v zariadení nutrične vyvážený jedálny lístok.

Odpočet plnenia:

Hodnotenie jedálnych lístkov za mesiac marec a máj 2022 sa realizovalo na 3 ZŠ a to v:

- Základnej škole F. Kazinczyho s VJM, Tornaľa- Kazinczy Ferenc Magyar Tanítási Nyelvű Alapiskola, Tornaľa,
- Základnej škole s materskou školou – Alapiskola és Óvoda Bátka, Bátka,
- Základnej škole M. Tompu s VJM Rimavská Sobota.

V zmysle metodiky výsledky bodového hodnotenia pestrosti podávania vybraných druhov potravín/pokrmov a výpočet koeficientu frekvencie sú spracované v nasledovnej tabuľke:

Tabuľka výsledkov

	Marec 2022		Máj 2022	
	Bodové hodnotenie obedy	KP	Bodové hodnotenie obedy	KP
Základná škola F. Kazinczyho s VJM, Tornaľa	7 (dobrý)	0,81	11 (veľmi dobrý)	0,71
Základná škola s materskou školou Bátka	11 (veľmi dobrý)	0,83	9 (dobrý)	0,73
Základná škola M. Tompu s VJM, Rimavská Sobota	8 (dobrý)	0,79	9 (dobrý)	0,79

Pri hodnotení koeficientu pestrosti bodovým systémom, bolo zistené, že pestrosť jedálnych lístkov vo všetkých hodnotených školských zariadeniach bola vyhovujúca v oboch mesiacoch.

Záverom môžeme konštatovať, že pri hodnotení obedov:

- do jedálnych lístkov sa minimálne zaraďujú obilninové zavrky (proso, vločky, krúpy, pohánka, bulgur a pod.),
- bola zistená nedostatočná frekvencia podávania rýb, strukovín a zeleniny či už čerstvej alebo tepelne upravenej,
- prekračuje sa podávanie sladkých jedál vo všetkých hodnotených zariadeniach,
- strieda sa podávanie nesladených nápojov so sladenými nápojmi.

Výsledky hodnotenia frekvencie podávania vybraných druhov potravín/pokrmov a koeficientu pestrosti boli spracované do správy a predložené gestorovi. Na každé zariadenie, kde sa projekt realizoval, bolo zaslané aj slovné hodnotenie jedálnych lístkov.

4.3 ÚRAZY U DETÍ V SR

Cieľ

Cieľom projektu je formou spolupráce s NCZI a regionálnymi nemocnicami získať vybrané informácie, týkajúce sa problematiky úrazov detí na Slovensku.

Anotácia

NCZI má v zmysle príslušnej legislatívy v správe Národné registre, medzi ktoré patrí aj Národný register úrazov, vyžadujúci poskytnutie ústavnej zdravotnej starostlivosti s hlásením úrazov detí. Nakoľko klinickí lekári z dôvodu zaneprázdnenosti nehlásia reálny počet úrazov, uzavrela sa dohoda o spolupráci medzi NCZI, Sekciou zdravia MZ SR a ÚVZSR v oblasti zberu vybraných informácií o úrazoch detí v SR.

Projekt sa v hodnotenom roku nerealizoval

5. ODBOR OCHRANY ZDRAVIA PRED ŽIARENÍM

5.1 SLEDOVANIE A HODNOTENIE VEĽKOSTI OŽIARENIA PACIENTOV Z LEKÁRSKEHO OŽIARENIA

Cieľ

Zhodnotiť veľkosť individuálnych dávok pacientov pri vybraných typoch rádiologických vyšetrení a vyhodnotiť kolektívne dávky obyvateľov z vybraných typov rádiologických vyšetrení vykonávaných v Slovenskej republike. Výsledky štúdie porovnať s platnými národnými diagnostickými referenčnými úrovňami, ktoré sú definované v opatrení MZ SR.

5.2 CIELENÉ VYHĽADÁVANIE OPUSTENÝCH A NEPOUŽÍVANÝCH RÁDIOAKTÍVNYCH ŽIARIČOV A RÁDIOAKTÍVNEHO MATERIÁLU NEZNÁMEHO PÔVODU A VYPRACOVANIE POSTUPOV NA RIEŠENIE KRÍZOVÝCH SITUÁCIÍ SÚVISIACICH S NELEGÁLNYM NAKLADANÍM S RÁDIOAKTÍVNYM MATERIÁLOM

Cieľ

Uskutočniť cieleňú kampaň na vyhľadávanie opustených a nepoužívaných rádioaktívnych žiaričov a rádioaktívneho materiálu neznámeho pôvodu a vypracovanie postupov na riešenie krízových situácií súvisiacich s podozrením na nelegálne nakladanie, alebo potvrdeným

nelegálnych nakladaním s rádioaktívnym materiálom alebo s nálezom rádioaktívneho materiálu neznámeho pôvodu.

RÚVZ so sídlom v Rimavskej Sobote nemá vytvorené pracovisko

6. ODBOR EPIDEMIOLOGIE

6.1 NÁRODNÝ IMUNIZAČNÝ PROGRAM SR (NIP SR)

Cieľ

1. rozvoj a zlepšenie prevencie ochorení preventabilných očkovaním, očkovania, monitorovania situácie v oblasti imunizácie;
2. príprava stratégií a opatrení pre NIP SR a odporúčaní na ich vykonávanie;
3. zhromažďovanie údajov, monitorovanie ochorení preventabilných očkovaním;
4. zlepšenie informovanosti a poznatkov populácie o problematike imunizácie;
5. odstránenie rozdielov v zaočkovaní, ktoré existujú najmä v ťažko dostupných marginálnych skupinách obyvateľstva (rómske komunity, migranti);
6. surveillance a kontrola ochorení preventabilných očkovaním v súlade s odporúčaniami ECDC a WHO, (eliminácia osýpok, rubeoly, poliomyelitídy);
7. aktivity zamerané na udržanie vysokej zaočkovanosti detskej i dospeljej populácie prostredníctvom výchovy odborných pracovníkov na všetkých úrovniach, laickej verejnosti, najmä mladých rodičov a médií;
8. aktívna činnosť „Poradní očkovania“;
9. príprava registra očkovaných osôb.

Anotácia

Pravidelné povinné očkovanie sa vykonáva proti desiatim prenosným ochoreniam a to proti detskej obrne, záškrtu, tetanu, čiernemu kašľu, hemofilovým invazívnym infekciám, vírusovej hepatitíde typu B, osýpkam, ružienke, mumpsu a pneumokokovým invazívnym infekciám. Očkovacie schémy sú súčasťou očkovacieho kalendára na rok 2014, vypracovaného v súlade so zákonom č. 355/2007 Z. z. o ochrane, podpore a rozvoji verejného zdravia a s kategorizáciou očkovacích látok, určených na povinné očkovanie detí. Cieľom špecifickej prevencie je podstatná redukcia až eliminácia výskytu vybraných ochorení preventabilných očkovaním, a tým zlepšenie kvality života pri dosiahnutí minimálne 95 % zaočkovanosti na celoslovenskej, krajskej a okresnej úrovni.

Odpočet plnenia:

V roku 2022 sa pri vykonávaní a kontrole očkovania postupovalo v súlade s očkovacím kalendárom na rok 2022 pre povinné pravidelné očkovanie osôb, ktoré dosiahli určený vek platný od 1.1.2022, ktorý bol vypracovaný ÚVZ SR v súlade s § 5 zákona č. 355/2007 Z.z. a § 5 až § 6 vyhlášky MZ SR č. 585/2008 Z.z., ktorou sa ustanovujú podrobnosti o prevencii a kontrole prenosných ochorení v znení vyhlášky č. 544/2011 Z.z.

Kontrola povinného očkovania detskej populácie v okresoch Rimavská Sobota a Revúca sa uskutočnila vzhľadom na pandémiu COVID-19 administratívnou formou v mesiacoch september - október 2022 a bola vykonaná v zmysle usmernenia hlavného hygienika SR zo dňa 6.7.2022 pod značkou ÚVZSR/OI/6202/22169/2022 za obdobie od 1.9.2021 do 31.8.2022.

Zaočkovanosť detskej populácie v rámci povinného očkovania v okrese Rimavská Sobota (16 obvodov) a Revúca (10 obvodov) v sledovanom období neklesla pod 95 %. Pri jednotlivých druhoch očkovania sa zaočkovanosť pohybovala v okrese Rimavská Sobota v rozpätí od 98,19 % do 100 % a v okrese Revúca v rozpätí od 96,28 % do 99,82 %. Z iných druhov očkovania u detí do 15 rokov života bolo v okrese Rimavská Sobota najviac detí

zaočkovaných proti rotavírusovým infekciám – 314, proti HPV infekcii – 232 a proti chrípke – 221, v okrese Revúca proti rotavírusovým infekciám – 160, proti chrípke – 102 a proti HPV infekcii – 92. V súvislosti s pandémiou COVID-19 bolo zaočkovaných v okrese Rimavská Sobota - 166 detí proti uvedenému ochoreniu (14 jednou dávkou, 152 dvomi dávkami), v okrese Revúca to bolo 329 detí (27 jednou dávkou, 302 dvomi dávkami). V okrese Rimavská Sobota sme zaznamenali 80,96 % zaočkovanosť pri očkovaní proti sezónnej chrípke a 95,84 % proti COVID-19 u osôb umiestnených v zariadeniach sociálnych služieb, v rovnakých zariadeniach v okrese Revúca bolo vakcinovaných 75,31 % proti chrípke a 100,00 % proti COVID-19.

Výskyt ochorení v populácii, ktoré podliehajú povinnému očkovaníu

V roku 2022 sme nezaznamenali ani jeden prípad akútnej hepatitídy B s dg. B16 ako ani chronickej vírusovej hepatitídy B s dg. B18.1. V súvislosti s nosičstvom VH B, hláseným pod dg. Z22.5, evidujeme v tomto roku 32 prípadov v okrese Rimavská Sobota a 7 v okrese Revúca. V uvedenom roku bol hlásený 1 prípad s dg. J13 zápal pľúc vyvolaný Streptococcus pneumoniae u ročného riadne očkovaného dieťaťa z rodiny s nízkym hygienickým štandardom. V súvislosti s dg. tuberkulózy evidujeme 2 epidemické výskyty v okrese Rimavská Sobota (ochorenia hlásené pod: 1x dg. A15.0, 1x dg. A16.0, 2x dg. A16.3, 7x dg. A16.6, 4x dg. A16.7, 1x dg. A17.0, 1x dg. A18.3). V súvislosti s dg. pertussis, mumpsu, rubeoly a osýpok neevidujeme žiadne ochorenia v roku 2022.

Európsky imunizačný týždeň (EIW)

Aktivity k EIW za RÚVZ so sídlom v Rimavskej Sobote vykonané v dňoch 24.4. – 30.4.2022 odbornými zamestnancami oddelenia epidemiológie:

1. Článok o efektívnosti očkovania pre zdravotníckych pracovníkov a laickú verejnosť uverejnený na webových stránkach RÚVZ so sídlom v Rimavskej Sobote a 5 regionálnych informačných serveroch.
2. Poskytnutie informácií o povinnom a odporúčanom očkovaní v SR formou letákov pre laickú verejnosť – 64 ks.
3. Nástenka s témami: povinné očkovanie v SR, očkovanie proti chrípke, vírusovej hepatitíde typu A, B a kliešťovej encefalitíde umiestnená na RÚVZ so sídlom v Rimavskej Sobote.
4. V rámci vakcinačnej poradne poskytnutie informácie laickej verejnosti (telefonicky – 10x) v súvislosti s povinným očkovaním v SR a o možnostiach vakcinácie pred cestou do zahraničia.

Od 1.1.2012 bola na RÚVZ so sídlom v Rimavskej Sobote zriadená Poradňa očkovania.

V rámci vakcinačnej poradne sa poskytovali informácie v roku 2022 zdravotníckym pracovníkom aj laickej verejnosti.

6.2 SURVEILLANCE INFEKČNÝCH CHORÔB

Cieľ

1. znižovanie chorobnosti, úmrtnosti a následkov po prekonaní infekčných ochorení a tým dosiahnutie zlepšenia kvality života;
2. skvalitnenie surveillance prenosných ochorení;
3. edukácia obyvateľstva v problematike prenosných ochorení;

Dosiahnutie cieľa si vyžaduje dostatočnú pripravenosť, koordinovaný, odborne podložený a dobre zdokumentovaný postup a epidemiologický informačný systém.

Anotácia

Infekčné ochorenia sú závažným problémom zdravotným, ekonomickým i sociálnym. V súlade s Akčným programom Spoločenstva v oblasti zdravia (2014 - 2020) a na základe analýzy epidemiologickej situácie v SR za rok 2013 je potrebné zabezpečiť vysokú úroveň

ochrany pred infekčnými chorobami s dodržaním etických hodnôt a neporušovaním existujúcich kódexov správania. Veľkú pozornosť si vyžaduje možné ohrozenie zdravia našich obyvateľov zvonku, teda importovanými nákazami prostredníctvom prisťahovalcov a zvyšujúcim sa cestovným ruchom, ako aj hrozba ochorení vyvolaných novými alebo „staronovými“ patogénnymi mikroorganizmami. Skvalitnenie epidemiologického dohľadu, zhromažďovania údajov, monitorovania, kontroly a hlásenia prenosných ochorení, zlepšenie laboratórnej spolupráce a monitorovanie rezistencie na ATB sú dôležité pre ochranu našich občanov a zvyšujú schopnosť vysporiadať sa s prenosnými ochoreniami. Ochrana pred infekčnými chorobami musí byť zabezpečená na všetkých úrovniach za účasti národných, regionálnych a miestnych orgánov v súlade s vnútroštátnymi predpismi. Pre rozvoj verejného zdravotníctva v oblasti infekčných ochorení je potrebné zlepšiť informovanosť verejnosti a odstrániť všetky rozdiely, aby mali občania SR rovnaký prístup k zdravotníckej starostlivosti bez ohľadu na pohlavie, vek, etnický pôvod, vzdelanie alebo miesto bydliska. Významným nástrojom na plnenie tejto úlohy je prijatie Národného plánu kontroly prenosných ochorení SR a k nemu vypracovaných akčných plánov.

Odpočet plnenia:

Dlhodobé trendy výskytu hlásených prenosných ochorení podľa jednotlivých diagnóz sa spracúvajú formou výročných správ osobitne za okresy Rimavská Sobota a Revúca.

Prenosné ochorenia, ktoré podliehajú hláseniu v zmysle platnej legislatívy v SR, boli monitorované priebežne cestou portálu epidemiologického informačného systému EPIS s mesačnou analýzou, v súlade s diagnostickými možnosťami v oblasti patogénnych mikroorganizmov v okresoch Rimavská Sobota a Revúca. V roku 2022 bolo celkovo hlásených 13 250 prenosných ochorení z okresu Rimavská Sobota a 6 108 z okresu Revúca.

Importované nákazy prostredníctvom prisťahovalcov a zvyšujúcim sa cestovným ruchom sme zaznamenali v súvislosti s pandémiou COVID-19, ktorá bola vyhlásená WHO v marci 2020 pre potvrdené ochorenia vyvolané novým typom koronavírusu SARS-CoV-2 vo svete. V roku 2022 sme zaevidovali s dg. U07.1 COVID-19 potvrdený PCR testom alebo antigénovým testom – 18 364 ochorení (12 480 x okres Rimavská Sobota, 5 884 x okres Revúca).

Informovanosť zameraná na „individuálnu“ prevenciu obyvateľov okresov Rimavská Sobota a Revúca v oblasti prenosných ochorení bola zabezpečená prostredníctvom odborných zamestnancov oddelenia epidemiológie pri vyšetrovaní jednotlivých prípadov v ohnisku nákazy telefonicky alebo priamo v teréne.

6.3 INFORMAČNÝ SYSTÉM PRENOSNÝCH OCHORENÍ

Cieľ

1. Posilnenie surveillance a kontroly infekčných ochorení,
2. Začlenenie surveillance infekčných ochorení v SR do siete EÚ,
3. Harmonizácia surveillance a kontroly infekčných ochorení v SR s EÚ sieťou TESSy,
4. Integrácia surveillance prenosných chorôb s IS E-Health – E Zdravie (hlásenie prenosných ochorení, NN, výsledkov z laboratórií, zber údajov o očkovaní).
5. Integrácia na E Health pre vytváranie registra očkovaných osôb (úloha je prepojená s plnením úlohy 6.1)
6. Vytvorenie redizajnovanej verzie IS EPIS v rámci projektu Inregrovaný systém verejného zdravotníctva SR v spoločnom prostredí OPEVS
7. Testovanie redizajnovanej verzie IS EPIS
8. Uvedenie redizajnovanej verzie IS EPIS do praxe
9. Skúšobná prevádzka redizajnovanej verzie IS EPIS

Dosiahnutie cieľov si vyžaduje dostatočnú pripravenosť, koordinovaný odborne podložený a dobre zdokumentovaný postup a vytvorenie špecializovaných pracovných skupín. Tie sa budú starať o vybrané skupiny prenosných ochorení a sledovať kvalitu hlásených údajov. Zodpovední za činnosť jednotlivých pracovných skupín budú určení epidemiológovia z vybraných RÚVZ.

Pre dosiahnutie cieľov je potrebné pripraviť a dodržiavať „Štandardné postupy pre manažment prípadov infekčných ochorení“ v záväznom právnom formáte pre verejné zdravotníctvo.

Anotácia

Posilnenie surveillance a kontroly infekčných ochorení na Slovensku používaním redizajnovaného epidemiologického informačného systému EPIS, v rámci projektu OP II.. Súčasťou redizajnu je nasadenie nových integrácií okrem iného na NCZI, ktoré umožnia priame preberanie hlásení z eHealth. EPIS poskytuje centrálnu databázu prípadov infekčných ochorení hlásených individuálne, prípadov chrípky, chrípke podobných a akútnych respiračných ochorení hlásených hromadne, vyšetrení vykonaných v laboratóriách aj v NRC ako aj databázu hlásení v systéme rýchleho varovania. Súčasťou redizajnovaného IS EPIS je nový modul Register očkovania. Tento projekt súvisí s akčným plánom Národného plánu kontroly infekčných ochorení v SR – funkčná sieť národných databáz pre zber a analýzu dát.

Odpočet plnenia:

Od 1.10.2006 je celoplošne zavedený nový epidemiologický informačný portál zameraný na monitorovanie výskytu prenosných ochorení podliehajúcich hláseniu - EPIS (od júla do 30.9.2006 prebiehala skúšobná prevádzka na vybraných RÚVZ v SR, ktorej sa zúčastnil aj náš RÚVZ v Rimavskej Sobote). Od začiatku roku 2007 sa monitoruje výskyt všetkých prenosných ochorení, vrátane pravidelného týždenného hlásenia akútnych respiračných a chrípke podobných ochorení, nozokomiálnych nákaz ako aj mimoriadne epidemiologické situácie len prostredníctvom uvedeného informačného programu. V roku 2022 sme pokračovali v monitoringu a hlásení infekčných ochorení v systéme EPIS.

6.4 NOZOKOMIÁLNE NÁKAZY

Cieľ

1. zvyšovanie bezpečnosti pacientov v nemocničných zariadeniach;
2. rozšírenie prevencie NN na princípe dobrovoľnosti a anonymity so spätnou väzbou k poskytovateľovi zdravotnej starostlivosti;
3. ovplyvnenie výskytu NN prostredníctvom opatrení navrhnutých na základe analýzy hlásených NN;
4. získanie výsledkov jednotnou metodikou ako v iných krajinách EU s cieľom možnosti porovnania s inými krajinami a v rámci nemocníc;
5. posilniť edukáciu epidemiológov a klinických zdravotníckych pracovníkov v problematike surveillance nozokomiálnych nákaz, hlavne v oblasti intervenčnej epidemiológie pri výskyte NN vyvolaných závažnými nemocničnými patogénmi.

Dosiahnutie cieľov si vyžaduje dostatočnú pripravenosť, koordinovaný odborne podložený a dobre zdokumentovaný postup, dobrú medziodborovú spoluprácu odborníkov verejného zdravotníctva a zdravotníckej starostlivosti, zdokonalenie a rozpracovanie legislatívy v oblasti nemocničnej epidemiológie zdravotníckych zariadení, vytvorenie štandardných pracovných postupov pre výkon štátneho zdravotného dozoru v zdravotníckych zariadeniach, zintenzívnenie edukačných pregraduálnych a postgraduálnych programov.

Anotácia

Požiadavky na posilnenie surveillance a kontroly závažných nozokomiálnych nákaz na rizikových lôžkových oddeleniach zdravotníckych zariadení (chirurgické smery, OAIM, JIS),

realizácia výstupov prevalečných sledovaní NN v zdravotníckych zariadeniach sú v súlade s Akčným programom Spoločenstva v oblasti zdravia a odporúčaním Rady Európy o bezpečnosti pacientov vrátane prevencie a kontroly infekcií vzniknutých v súvislosti so zdravotnou starostlivosťou (2009/C 151/01). Skvalitnením surveillance a kontroly NN, kontroly hygienicko-epidemiologického režimu a bariérovej ošetrovateľskej techniky, manažmentu závažných NN a spätnej väzby k ošetrovateľom, ako poskytovateľom údajov o NN, môžeme významne ovplyvniť výskyt NN a zvýšiť bezpečnosť pacientov. Sledovanie mikrobiálnej rezistencie na ATB a biocídy, kontrola endemického osídľovania nemocníc nemocničnými polyrezistentnými kmeňmi, aplikácia správnych režimových opatrení, zlepšenie laboratórnej spolupráce, využitie existujúcich programov EÚ a edukácia odborníkov na kontrolu nemocničných infekcií sú neoddeliteľnou súčasťou všetkých programov zaoberajúcich sa zlepšením bezpečnosti pacientov v zdravotníckych zariadeniach. Významným nástrojom na plnenie tejto úlohy je prijatie NP kontroly infekčných ochorení v SR a k nemu vypracovaných akčných plánov AP 6: Epidemiologické pracoviská pre prevenciu a kontrolu prenosných ochorení, AP 9: Prevencia NN v SR, Národný akčný plán antimikrobiálnej rezistencie v SR.

Odpočet plnenia:

Hlásené nozokomiálne nákazy zo zdravotníckych zariadení v okrese Rimavská Sobota a Revúca evidujeme prostredníctvom epidemiologického informačného portálu EPIS. Trendy výskytu hlásených nozokomiálnych nákaz sa spracúvajú formou mesačných analýz a výročných správ osobitne za okresy Rimavská Sobota a Revúca.

Do programu EÚ HELICS - SSI bola za náš RÚVZ zaradená Všeobecná nemocnica v Rimavskej Sobote - chirurgické oddelenie, kde sa podľa predloženého manuálu a dotazníka vyhodnocujú zo zdravotnej dokumentácie cholecystektómie vykonané v uvedenom zdravotníckom zariadení. Vzhľadom na pandémiu v súvislosti s výskytom ochorení na COVID-19 sme v rokoch 2020, 2021 a 2022 uvedenú úlohu v programe nevykonali. V programe budeme pokračovať v budúcom období po ukončení pandémie.

V zmysle NPKIO a následnej implementácie Národného programu hygieny rúk zlepšiť compliance hygieny rúk u zdravotníckych pracovníkov a zvýšiť spotrebu alkoholovej dezinfekcie v litroch/počet lôžko-dní v SR sa v rokoch 2020, 2021 a 2022 neuskutočnili žiadne odborné semináre v okresoch Rimavská Sobota a Revúca, vzhľadom na pandémiu v súvislosti s výskytom ochorení na COVID-19 vo svete aj v SR.

Odborné informácie s uvedenou problematikou sú súčasťou aj každoročnej kampane WHO „Save Lives: Clean Your Hands“ („Umývaj si ruky – zachrániš život“), ktorá je na Slovensku vyhlasovaná v súlade s programom WHO „First Global Patient Safety Challenge - Clean Care Is Save Care“. RÚVZ so sídlom v Rimavskej Sobote sa na uvedenej kampani podieľa uverejňovaním článkov na webovej stránke a ďalšími podpornými aktivitami zameranými na šírenie informácií v tejto oblasti do všetkých zdravotníckych zariadení v okresoch Rimavská Sobota a Revúca.

Pokračovali sme v sledovaní a zabezpečovaní protiepidemických opatrení pri kolonizácii nemocníc polyrezistentnými kmeňmi (*Clostridium difficile* a iné), ktoré sme aj v roku 2022 zaznamenali v zdravotníckych zariadeniach.

6.5 MIMORIADNE EPIDEMIOLOGICKÉ SITUÁCIE

Cieľ

1. ochraňovať občanov pred mimoriadnymi epidemiologickými situáciami;
2. zabezpečiť pripravenosť, rýchlu a koordinovanú reakciu na mimoriadne epidemiologické situácie (hrozby a naliehavé situácie) a ich udržateľný priebeh;
3. podporovať medzirezortnú spoluprácu;

4. skvalitniť pripravenosť na pandémiu chrípky a ďalších vysokovirulentných nákaz (Ebola, MeRsCoV, vtáčia chrípka, SARS, COVID 19, import osýpok, iné epidemiologicky závažné ochorenia prenášané člámkonožcami atď.),
5. rozvíjať stratégiu spoločnej krízovej komunikácie.

Dosiahnutie cieľov si vyžaduje dostatočnú pripravenosť, koordinovaný postup odborne podložený a dobre zdokumentovaný, komunikáciu na národnej a medzinárodnej úrovni.

Anotácia

Rýchla a koordinovaná reakcia na mimoriadne epidemiologické situácie, hrozby a naliehavé situácie (ktoré môžu vzniknúť v súvislosti s vypustením biologických látok týkajúcich sa prenosných ochorení) alebo v súvislosti s očakávanou pandémiou chrípky, si vyžaduje dostatočné kapacity v oblasti ľudských zdrojov, materiálneho zabezpečenia a vedomostného potenciálu. Na úrovni EÚ, ale aj na národnej, krajských a okresných úrovniach, svoju nezastupiteľnú úlohu zohrávajú stratégie spoločnej krízovej komunikácie, pripravenosť zdravotníctva, medzirezortná spolupráca, risk assesment a risk manažment. Prioritami sú plány na podporu všeobecnej pripravenosti a vhodnej reakcie na ohrozenie zdravia v prípade potreby. V oblasti verejného zdravotníctva dôležitú úlohu zohráva aj informovanosť obyvateľov. Všetky činnosti na ochranu pred zdravotnými ohrozeniami obyvateľov SR sú koordinované s ECDC a EK. Na úrovni EÚ je EK zriadený systém včasného varovania (EWRS) na vydávanie varovaní v súvislosti so závažnými cezhraničnými ohrozeniami zdravia. SR ako členský štát EÚ implementovala predmetné rozhodnutie do svojej vnútroštátnej politiky.

Odpočet plnenia:

V roku 2022 nebolo potrebné riešiť mimoriadnu situáciu hrozby úmyselného vypustenia biologických a chemických látok.

V prípade výskytu mimoriadnej epidemiologickej udalosti sa využíva hlásenie v systéme rýchleho varovania v informačnom programe EPIS, kde k 31.12.2022 boli zaznamenané nasledovné mimoriadne situácie:

V roku 2022 sme zaznamenali v okrese Rimavská Sobota 2 epidemické výskyty TBC. Ochorenia boli hlásené u 15 detí vo veku 4 - 18 rokov (z toho evidujeme jedno úmrtie 8 ročného dieťaťa) a 2 dospelých osôb. Hospitalizácia bola potrebná vo všetkých prípadoch, z toho 16x NÚDTaRCH, n.o. Dolný Smokovec, 1x NÚTPChaHCH, Vyšné Hágy (osoby sú dispenzarizované).

V súvislosti s pandémiou COVID-19 bolo hlásených 18 364 prípadov potvrdených metódou RT-PCR alebo antigénovými testami, z toho 5 884 v okrese Revúca a 12 480 v okrese Rimavská Sobota.

V rámci pripravenosti RÚVZ so sídlom v Rimavskej Sobote v súvislosti s pandémiou COVID-19 v okrese Rimavská Sobota a Revúca sú vyčlenené dve pracovné zásahové skupiny s celkovým počtom 4 členovia z oddelenia epidemiológie a vodič, ktorí majú zabezpečené účinné OOPP (jednorázové kombinézy, štíty, ochranné okuliare s bočnými stenami typu B, jednorázové návleky, jednorázové rukavice, gumové čičmy, respirátory FFP3 a FFP2, jednorázové rúška), vrátane dezinfekčných prostriedkov na dekontamináciu. Monitoring vírusu SARS-CoV-2 u populácie v oboch okresoch a protiepidemické opatrenia nariadené pozitívnym osobám, vrátane telefonického komunikácie ako aj objednávanie na odbery prostredníctvom RT-PCR testov bolo zabezpečené kontinuálne do 20.4.2022 (až do vydania Vyhlášky č. 33/2022 V.v. SR, Úradu verejného zdravotníctva Slovenskej republiky, ktorou sa nariaďujú opatrenia pri ohrození verejného zdravia k izolácii osôb pozitívnych na ochorenie COVID-19 a karanténe osôb, ktoré prišli do úzkeho kontaktu s osobou pozitívnou na ochorenie COVID-19). Výpomoc oddeleniu epidemiológie počas uvedeného obdobia bola riešená reprofilizáciou zamestnancov iných oddelení RÚVZ so sídlom v Rimavskej Sobote ako aj poskytnutím dočasne pridelených vojakov z VÚ Rožňava.

Vytvorená bola zásoba účinných OOPP pre RÚVZ so sídlom v Rimavskej Sobote. V priebehu roka bola nariadená pohotovosť vedúcej oddelenia epidemiológie v súvislosti so spojenými regionálnymi voľbami do orgánov samosprávy miest, obcí a VÚC v dňoch 28.-29.10.2022.

Akútne respiračné a chrípke podobné ochorenia boli hlásené pravidelne za každý kalendárny týždeň v priebehu celého sledovaného ročného obdobia. Zvýšený výskyt akútnych respiračných a chrípke podobných ochorení sme zaznamenali v okresoch Rimavská Sobota a Revúca v mesiacoch február a december 2022 (hlavne u detí školského a predškolského veku). Protiepidemická komisia v uvedenej záležitosti nezasadala.

6.6 ENVIRONMENTÁLNA SURVEILLANCE POLIOMYELITÍDY A SLEDOVANIE VDPV

Cieľ

Monitorovanie cirkulácie divých a vakcinálnych kmeňov poliovírusov vyšetrením odpadových vôd s osobitným zreteľom na sledovanie tzv. VDPV (Vaccine Derived Polio Viruses) aj v súvislosti s utečeneckou vlnou z Ukrajiny..

Anotácia

Po úspešnej eradikácii poliomyelitídy v Slovenskej republike je potrebné naďalej pokračovať vo všetkých aktivitách surveillance poliomyelitídy, ku ktorým patrí aj vykonávanie pravidelného virologického vyšetrenia odpadových vôd na zistenie prítomnosti poliovírusov a iných enterovírusov vo vonkajšom prostredí. Sledovanie cirkulácie poliomyelitických vírusov a iných enterovírusov vyšetrením odpadových vôd sa začalo v rámci surveillance poliomyelitídy vykonávať vo vybraných lokalitách Slovenska v roku 1970.

Environmentálna surveillance spočíva vo virologickom vyšetrení odpadových vôd vykonávanom celoslovensky podľa nariadenia hlavného hygienika Slovenskej republiky. Vzorky sa odoberajú systematicky najmä vo väčších mestách a v utečeneckých táboroch a to v mieste vyústenia odpadových vôd do čističky odpadových vôd.

Odpočet plnenia:

Za sledované ročné obdobie boli odobrané vzorky odpadových vôd v rámci sledovania cirkulácie divých a vakcinálnych kmeňov poliovírusov 6x (1.2., 15.3., 24.5., 26.7., 27.9. a 29.11.2022). Výsledky boli negatívne, rovnako ako v predchádzajúcich 5 rokoch. Sledovanie sa zabezpečuje odberom vzoriek na ČOV Rimavská Sobota odborným zamestnancom oddelenia epidemiológie nášho RÚVZ so sídlom v Rimavskej Sobote.

6.7 PREVENCIA HIV/AIDS

Cieľ

HIV/AIDS je vážnym zdravotníckym a celospoločenským problémom. Narastajúci počet osôb s HIV/AIDS a nevyliciteľnosť tohto ochorenia zdôrazňujú skutočnosť, že prevencia je najúčinnjším prostriedkom v zabránení šírenia HIV/AIDS v populácii. Základným cieľom Národného programu prevencie HIV/AIDS v SR je obmedzovať šírenie vírusu HIV v SR a zmiernovať dopady nákazy HIV a AIDS v tých častiach spoločnosti, ktorých sa to najviac týka. Národný program je zameraný na celú populáciu SR s dôrazom na ohrozené skupiny obyvateľstva, medzi ktoré patria aj mladí ľudia. Dôslednou realizáciou vzdelávacích aktivít v rámci plnenia úlohy očakávame zmenu postojov a správania sa mladých ľudí v možných rizikových situáciách.

Anotácia

Vzhľadom na stále dospievajúcu novú generáciu je potrebné opakovane vykonávať preventívno-edukačné aktivity spojené s ich vzdelávaním a výchovou. I napriek dostupnosti

informácií, ktoré sú v dnešnej dobe k dispozícii, sa počet HIV pozitívnych stále zvyšuje. Pri realizácii úlohy je možné využiť edukačné aktivity charakteru teoretického výkladu, napríklad formou prednášky, besedy, resp. panelovej diskusie k stanoveným tematickým blokom so zameraním na dospievanie, výchovu k zodpovednému partnerstvu, manželstvu, rodičovstvu, prevenciu sexuálne prenosných ochorení, vrátane infekcie HIV/AIDS.

Odpočet plnenia:

Projekt úradov verejného zdravotníctva v SR „Hrou proti AIDS“ organizovaný pre študentov základných a stredných škôl bol vyňatý z pravidelne vykonávaných celoslovenských aktivít. Vzhľadom k uvedenému sme podujatia neorganizovali a nebudeme v tomto projekte pokračovať. V roku 2022 sa však vykonali ďalšie podporné aktivity, ktoré sú súčasťou Národného programu prevencie HIV/AIDS v SR a k svetovému dňu AIDS za rok 2022. Aktuálne informácie k „Svetovému dňu AIDS“ boli zverejnené na nástenke a webovej stránke RÚVZ so sídlom v Rimavskej Sobote ako aj v regionálnych médiách. Niektoré aktivity sú vykonávané spoločne s oddelením podpory zdravia a výchovy k zdraviu.

6.8 PORADNE OČKOVANIA

Cieľ

Posilnenie informovanosti laickej verejnosti o význame očkovania v prevencii závažných prenosných ochorení. Rozšírenie vedomostí o očkovaní ako aj o ochoreniach preventabilných očkovaním u žiakov stredných zdravotníckych škôl. Doplnenie vzdelávacieho programu v rámci predmetu preventívne lekárstvo o aktuálne informácie v oblasti vakcinológie.

Anotácia

Očkovanie patrí k významným a účinným spôsobom prevencie infekčných chorôb. Tvorí mimoriadne dôležitú súčasť zdravotnej starostlivosti o obyvateľstvo. V krajinách, kde je zaočkovanosť nízka, t. j. nie je dostatočná kolektívna imunita, dochádza k epidemickým výskytom mnohých, očkovaním preventabilných ochorení. ÚVZ SR a regionálne úrady verejného zdravotníctva v Slovenskej republike zaznamenávajú nárast antivakcinačných aktivít. Správna informovanosť o očkovaní má jednoznačne pozitívny vplyv na podporu zaočkovanosťi populácie. Významným nástrojom na plnenie tejto úlohy je prijatie Národného plánu kontroly prenosných ochorení v SR a k nemu vypracovaných akčných plánov.

Riešenie

Poskytovanie informácií o priebehu ochorení preventabilných očkovaním, očkovaní – povinnom, odporúčanom, indikáciách a kontraindikáciách očkovania, zložení vakcín či nežiaducich reakciách. Realizácia projektu vzdelávania žiakov stredných zdravotníckych škôl v oblasti vakcinológie prebieha podľa individuálnej dohody RÚVZ so SZŠ (v rámci praktických cvičení, resp. vyučovacieho procesu), prednostne je zameraná pre študijné odbory zdravotnícky asistent a diplomovaná všeobecná sestra. Výučba je realizovaná formou prednášok a náučných filmov.

Odpočet plnenia:

Od 1.1.2012 bola na RÚVZ so sídlom v Rimavskej Sobote zriadená Poradňa očkovania s ordinačnými hodinami - každý štvrtok od 10,00 do 14,30 hod. V roku 2022 poradňa očkovania nebola vykonávaná formou osobného pohovoru vzhľadom na pandémie v súvislosti s výskytom ochorení na COVID-19, aktivity sme zabezpečovali telefonicky alebo elektronicky.

V rámci Poradne očkovania sa poskytovali informácie: zdravotníckym pracovníkom aj laickej verejnosti. Zdravotnícki pracovníci konzultovali predovšetkým problémy súvisiace so zabezpečovaním dodržiavania termínu povinného očkovania detskej a dospeljej populácie v okresoch Rimavská Sobota a Revúca, kontraindikácie vakcinácie a nežiaduce reakcie po

očkovaní. Laická verejnosť sa zaujímal predovšetkým o očkovanie pred cestou do zahraničia a proti COVID-19.

V roku 2022 sme zaznamenali aj odmietnutia povinného očkovania: 37 v okrese Rimavská Sobota a 4 v okrese Revúca. Vzhľadom na pandémiu COVID-19 sa odmietnutia riešili zaslaním stanoviska zákonných zástupcov elektronickou formou. Prípady sú v štádiu vyšetrovania.

6.9 OPTIMALIZÁCIA VEREJNEJ SPRÁVY V OBLASTI EPIDEMIOLOGIE

Cieľ

Optimalizovať procesy výkonov verejnej správy vo verejnom zdravotníctve v oblasti epidemiológie.

Anotácia

Projekt pre oblasť epidemiológie je zameraný na optimalizáciu procesov zameraných na výkon ŠZD, úpravu EPIS. Súčasťou projektu je vybudovanie Národného registra očkovaných osôb, ktorý bude súčasťou EPIS.

RÚVZ so sídlom v Rimavskej Sobote zabezpečí:

Účasť na optimalizácii procesov, ktoré budú centrálné zavedené v SR.

Odpočet plnenia:

V rámci projektu úradov verejného zdravotníctva v SR „Optimalizácia verejnej správy vo verejnom zdravotníctve“ sme sa v oblasti epidemiológie podieľali na zavádzaní všetkých procesov, podľa usmernení ÚVZ SR.

7. OBJEKTIVIZÁCIA FAKTOROV PROSTREDIA

(BŽP, MŽP, FF, CHA)

RÚVZ so sídlom v Rimavskej Sobote nemá zriadené pracovisko podieľa sa na plnení úloh 7.4, 7.9, 7.17

7.1 MONITORING KVALITY VÔD VYBRANÝCH LOKALÍT

Projekt vychádza z Akčného plánu pre životné prostredie a zdravie obyvateľov Slovenskej republiky, regionálny cieľ: Chrániť ľudské zdravie pred nepriaznivými účinkami kontaminovanej vody. Zabezpečuje sa najmä sledovanie kvality vôd na kúpanie a vôd určených na výrobu pitnej vody vo vodárenských nádržiach.

Cieľ

- monitorovanie výskytu rias, cyanobaktérií a vodných kvetov vo vybraných prírodných vodných plochách a biokúpaliskách
- monitorovanie výskytu cyanobaktérií vo vodárenských nádržiach v súvislosti s prítomnosťou mikrocystínov v upravenej pitnej vode
- zisťovanie akútnej toxicity a prítomnosti cyanotoxínov v biomase cyanobaktérií (vo vodných kvetoch) a vo vode
- zisťovanie súvislostí medzi biologickým oživením vôd a celkovou kvalitou vody
- v prípade potreby zisťovanie osídlenia vodných plôch makrofytami v súvislosti s premnožením cyanobaktérií
- v súvislosti s možným výskytom dermatitíd u ľudí po kúpaní zisťovanie výskytu vodných slimákov ako vektorov cercárií
- sledovanie mikrobiologického osídlenia vôd so zreteľom na patogénne mikroorganizmy a vybraných chemických ukazovateľov v súvislosti s premnožením cyanobaktérií

- včasné varovanie obyvateľstva pred možnými zdravotnými rizikami

Anotácia

Prírodné vodné plochy a biokúpaliská sú miestami oddychu a regenerácie síl obyvateľstva. Kvalitu ich vôd významne ovplyvňuje vodná biocenóza citlivá na zásahy človeka. Zhoršenie kvality vody môže ohroziť ľudské zdravie. Z uvedeného dôvodu sa vo vodách na kúpanie vykonáva monitorovanie a determinácia druhového zloženia rias, cyanobaktérií a vodných kvetov, ich kvantifikácia a mikrobiálne oživenie. Zvýšená pozornosť sa venuje sledovaniu výskytu invázných druhov cyanobaktérií v súvislosti s novými cyanotoxínmi. S cieľom zníženia zdravotného rizika pri využívaní vôd obyvateľstvom sa stanovujú cyanotoxíny a akútna ekotoxicita, sleduje sa osídlenie prírodných kúpalísk makrofyty a vodnými slimákmi. Cyanobaktérie a vodné kvety a s nimi súvisiace ukazovatele sa monitorujú vo vybraných vodárenských nádržiach ohrozovaných ich zvýšeným výskytom.

Lokality

Vody vybraných prírodných vodných plôch v SR a vodárenských nádrží. Ďalšie lokality podľa aktuálnej situácie a požiadaviek RÚVZ.

7.2 KVALITA VODY A PROSTREDIA ZDRAVOTNÍCKYCH ZARIADENÍ UMELÝCH KÚPALÍSK A INÝCH PRIORITNÝCH PRIESTOROV

Projekt vychádza z:

- Akčného plánu pre životné prostredie a zdravie obyvateľov Slovenskej republiky, regionálny cieľ: Zabezpečiť prístup k vyhovujúcej a zdravotne bezpečnej pitnej vode, k sanitácii, a tiež zabezpečiť sledovanie kvality vôd na kúpanie
- Národného plánu kontroly infekčných ochorení v Slovenskej republike: Inovácia systému surveillance nozokomiálnych nákaz - Dekontaminácia prostredia - štandardizácia monitorovania hygienickej kvality nemocničného prostredia

Cieľ

- sledovanie kvality vody a prostredia v zdravotníckych zariadeniach a v iných prioritných priestoroch (napr. zariadenia sociálnej starostlivosti), v umelých kúpaliskách vrátane bazénov v ubytovacích zariadeniach mikrobiologickými, biologickými, ekotoxikologickými a chemickými skúškami
- monitoring výskytu legionel, améb a iných patogénnych organizmov v určených prioritných priestoroch vrátane kontrolných vyšetrení po realizovaných opatreniach
- vypracovanie jednotného postupu pri odbere a interpretácii sterov z nemocničného prostredia

Anotácia

Kvalita vody a prostredia môže do značnej miery ovplyvniť zdravie ľudí. V poslednom období sú stále častejšie evidované prípady ochorení, ktorých príčinou môžu byť legionely, prípadne iné patogénne organizmy. V zariadeniach, ktoré navštevujú imunodeficitní ľudia, ale aj široká verejnosť, je potrebné získať informácie o prítomnosti týchto potenciálne patogénnych baktérií a ich asociácie s amébami vo vodách.

Okrem mikrobiologického a biologického rizika vo vodách môžu na zdravie ľudí vplývať aj chemické látky používané na dezinfekciu vody. Tieto látky môžu po prehltnutí vody spôsobovať tráviace problémy, a keďže sa môžu nachádzať aj v ovzduší týchto zariadení, extrémne dráždia oči, nos, hltan a priedušky. Za účelom monitoringu uvedených mikroorganizmov a chemických látok sa vykonávajú odbery vzoriek vôd, sterov a odbery vzoriek vnútorného ovzdušia. Získanie údajov v tejto oblasti je nevyhnutné pre úpravu príslušnej legislatívy na preventívnu ochranu zdravia obyvateľstva.

Jedným z účinných nástrojov prevencie nozokomiálnych nákaz je sledovanie mikrobiálneho osídlenia nemocničného prostredia. Za účelom štandardizácie odberov a interpretácie laboratórneho vyšetrenia bude pripravený návrh na jednotný postup pri odbere sterov.

7.3 MATERSKÉ MLIEKO

Projekt vychádza z Akčného plánu pre životné prostredie a zdravie obyvateľov Slovenskej republiky, regionálny cieľ IV.: Zameranie na zníženie rizika ochorení a poškodenia zdravia v dôsledku účinku nebezpečných chemických látok a biologických látok v období detstva.

Cieľ

- sledovanie nutričnej kvality materského mlieka monitorovaním biopozitívnych látok (obsahu bielkovín, tuku, sacharidov, vápnika, železa a medi),
- zisťovanie obsahu chemických kontaminantov, t.j. bionegatívnych látok v mlieku ako odozvu na životné prostredie matiek (prítomnosť ťažkých kovov- kadmium, olovo, ortuť),
- sledovanie kvality nepasterizovaného mlieka ako odozvu na zdravotný stav matky a spôsob manipulácie s mliekom,
- sledovanie účinnosti pasterizácie materského mlieka porovnávaním mikrobiologickej kvality pred a po jeho pasterizácii
- zisťovanie prítomnosti patogénnych mikroorganizmov v nepasterizovanom a pasterizovanom mlieku a stafylokokového enterotoxínu v pasterizovanom mlieku ako prevenciu proti ohrozeniu zdravia novorodencov podávaním kontaminovaného mlieka.

Anotácia

Kvalita materského mlieka závisí od fyziológie matky, od kvality životného prostredia, jej stravovacích návykov, zodpovednosti pri manipulácii s mliekom a spôsobom úpravy a uchovávaní mlieka v laktáriu do jeho použitia. Predmetom riešenej problematiky je cieleňá mikrobiologická a chemická kontrola materského mlieka zbieraného od daryň do laktária a po pasterizácii podávaného novorodencom.

7.4 REZIDUÁ PESTICÍDOV V PITNÝCH VODÁCH A POTRAVINÁCH NA VÝŽIVU A VÝŽIVOVÉ PRÍPRAVKY PRE DOJČATÁ A MALÉ DETI

Projekt vychádza z Akčného plánu pre životné prostredie a zdravie obyvateľov Slovenskej republiky, regionálny cieľ IV., názov aktivity: Kontrola a monitoring cudzorodých látok v potravinách.

Cieľ

- monitoring obsahu rezíduí pesticídov v pitných vodách a potravinách na výživu dočiat a malých detí a následných výživových prípravkoch pre dočiatá a malé deti v obchodnej sieti
- ochrana zdravia detskej populácie
- plnenie prijatých opatrení v rámci dohovoru s krajinami EÚ nad kontrolou obsahu rezíduí pesticídov v potravinách na výživu dočiat a malých detí a následných výživových prípravkoch pre dočiatá a malé deti, zavádzanie nových metód stanovenia rezíduí pesticídov
- kvantitatívne stanovenie pesticídov, relevantných a nerelevantných metabolitov pesticídov v pitných vodách

Anotácia

- Participácia na monitoringu krajín EU v nadväznosti na prijaté opatrenia v oblasti kontroly prítomnosti a obsahu rezíduí pesticídov v potravinách na výživu dočiat a malých detí a následných výživových prípravkoch pre dočiatá a malé deti a potravinový dozor nad

kvalitou potravín na výživu dojčiat a malých detí a následných výživových prípravkov pre dojčatá a malé deti z hľadiska obsahu rezíduí pesticídov v rôznych druhoch dojčenskej a detskej výživy na báze mlieka, ovocia, zeleniny, mäsa a cereálií a ich kombinácií.

- Kontrola pesticídov v pitných vodách a jej zdrojoch vychádza z požiadaviek zákona č. 355/2007 Z. z. o ochrane, podpore a rozvoji verejného zdravia a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a vyhláske Ministerstva zdravotníctva Slovenskej republiky č. 247/2017 Z. z., ktorou sa ustanovujú podrobnosti o kvalite pitnej vody, kontrole kvality pitnej vody, programe monitorovania a manažmente rizík pri zásobovaní pitnou vodou v znení vyhláske Ministerstva zdravotníctva Slovenskej republiky č. 97/2018 Z. z., ktoré sú v tejto oblasti plne v súlade s európskymi smernicami pre pitnú vodu.
- Kontrola významných a doplnkových účinných látok a ich relevantných a nerelevantných metabolitov (s aktuálne priradenou relevantnosťou), ktorých monitorovanie v pitnej vode a v jej zdrojoch odporúča ÚVZ SR na základe odbornej spolupráce s rezortom životného prostredia a rezortom pôdohospodárstva a rozvoja vidieka.

Odpočet plnenia:

Bola odobratá 1 vzorka potraviny pre malé deti HAMI SAFARI detské sušienky od ukončeného 6. mesiaca. Bola zaslaná na analýzu na ÚVZ SR Podľa doručených výsledkov analýzy bola vyšetrená vzorka v súlade s platnou legislatívou.

7.5 NADSTAVBOVÁ DIAGNOSTIKA VÝZNAMNÝCH MIKROORGANIZMOV V ŽIVOTNOM PROSTREDÍ

Projekt vychádza z Akčného plánu pre životné prostredie a zdravie obyvateľov Slovenskej republiky, regionálny cieľ IV., názov aktivity: Realizovať kontrolu zoonóz a pôvodcov zoonóz v Slovenskej republike.

- Národného plánu kontroly infekčných ochorení v Slovenskej republike
- Z aktuálnych úloh protiepidemických opatrení

Cieľ

- zavádzanie nových diagnostických postupov, metód molekulárnej biológie a inej nadstavbovej diagnostiky významných mikroorganizmov a vírusov
- spolupráca na medzinárodnej úrovni pri vývoji nových metód s európskymi referenčnými laboratóriami (EU-RL) a s inými národnými a medzinárodnými inštitúciami

Anotácia

V mikrobiologickej analýze vzoriek životného prostredia je dôležité rýchle a spoľahlivé odhalenie zdroja mikrobiálnej kontaminácie, prípadne jej šírenia a určenia potenciálneho environmentálneho zdroja pri epidemiologických šetreniach. Súčasný výskum sa zameriava na metódy molekulárnej biológie, ako aj iných rýchlych metód pri diagnostike patogénnych mikroorganizmov. Tieto metódy majú rozhodujúce zastúpenie pri detekcii patogénnych mikroorganizmov a vírusov v potravinách z hľadiska ich kvality a bezpečnosti, vo vzorkách zo životného prostredia i v klinickom materiáli.

Súčasťou projektu je aj národný monitoring odpadových vôd za účelom detekcie prítomnosti vírusu SARS-CoV-2 v odpadových vodách ako súčasť environmentálnej surveillancie pre hodnotenie epidemickej situácie v rámci SR.

7.6 BIOMONITORING ŤAŽKÝCH KOVOV V PRACOVNOM A ŽIVOTNOM PROSTREDÍ

Projekt vychádza z Akčného plánu pre životné prostredie a zdravie obyvateľov Slovenskej republiky, regionálny cieľ: Zameranie na zníženie rizika ochorenia a poškodenia zdravia v dôsledku účinku nebezpečných chemických látok

Cieľ

- sledovanie hladiny ťažkých kovov v biologickom materiáli po profesionálnej a neprofesionálnej expozícii, príp. vytypovanie profesií s rizikom poškodenia zdravia alebo využitie údajov monitoringu na profylaktické účely

Anotácia

Ťažké kovy patria medzi základné skupiny kontaminujúcich látok, ktoré majú zväčša nežiaduce toxické účinky a kontaminujú životné prostredie. Z tohto dôvodu je potrebné sledovať ich hladiny v biologickom materiáli a hodnotiť ich riziko pre bežnú populáciu, resp. exponovaných zamestnancov.

V súčasnosti existuje ešte veľa výrobných činností, pri ktorých v menšej alebo väčšej miere dochádza k expozícii zamestnancov ťažkými kovmi. Preto je potrebné najmä z profylaktických dôvodov vykonávať u osôb s potenciálom pracovnej expozície ťažkým kovom odpovedajúce biologické expozičné testy. Ťažké kovy majú rôzne cesty vstupu a rôznu distribúciu do tkanív ľudského organizmu. Nebezpečné pôsobenie ťažkých kovov môže nastať po akútnej aj chronickej expozícii, kedy môžu spôsobiť závažné poškodenie zdravia, napr. olovo vplýva na centrálny nervový systém, tráviaci trakt, ľadviny, srdcový a cievny systém.

K expozícii ťažkým kovom dochádza aj vplyvom znečisteného životného prostredia, i keď v tomto prípade nebývajú hladiny ťažkých kovov také vysoké ako v prípade profesionálnej expozície. Vzhľadom k ochrane zdravia je však potrebné v odôvodnených prípadoch, najmä u citlivých osôb ako deti, tehotné ženy a pod. vykonávať biomonitoring ťažkých kovov aj po expozícii zo životného prostredia.

Cieľom projektu je sledovanie hladín ťažkých kovov v krvi, v moči, resp. vo vlasoch zamestnancov vykonávajúcich profesie, pri ktorých dochádzajú s ťažkými kovmi do styku. Vyhodnotenie pracovnej expozície sa bude vykonávať v súlade s aktuálnou legislatívou.

V prípade vyšetrenia ťažkých kovov u bežnej populácie po neprofesionálnej expozícii budú výsledky porovnávané s údajmi z odbornej literatúry.

7.7 KVALITA VNÚTORNÉHO OVZDUŠIA V ZDRAVOTNÍCKYCH ZARIADENIACH A V ZARIADENIACH PRE DETI OD 0 DO 6 ROKOV VEKU

Cieľ

- monitorovanie kvality vnútorného ovzdušia v zdravotníckych zariadeniach podľa vyhlášky č. 553 MZ SR z 15. augusta 2007, ktorou sa ustanovujú podrobnosti o požiadavkách na prevádzku zdravotníckych zariadení z hľadiska ochrany zdravia v znení č. 192/2015 Z. z.
- monitorovanie kvality vnútorného ovzdušia v zariadeniach pre deti predškolského veku podľa vyhlášky č. 259 MZ SR z 18. júna 2008 o podrobnostiach o požiadavkách na vnútorné prostredie budov a o minimálnych požiadavkách na byty nižšieho štandardu a na ubytovacie zariadenia v znení neskorších predpisov.

Anotácia

Všeobecne kvalita vnútorného ovzdušia môže vo veľkej miere ovplyvniť zdravie ľudí, zvlášť tých najzraniteľnejších, najmä detí v predškolských zariadeniach a pacientov v zariadeniach zdravotnej starostlivosti.

V zdravotníckych zariadeniach sa priebežne kontroluje dodržiavanie hygienicko – epidemiologického režimu, a to odoberaním vzoriek vo forme sterov. Najnovšie výsledky

výskumu ale ukazujú, že mikroorganizmy detegované z pevných povrchov nie sú vždy totožné s mikroorganizmami pozorovaných v ovzduší. Človekom inhalované však môžu byť iba mikroorganizmy zo vzdušného aerosólu. **Mikroorganizmy** sú často prichytené na prachových časticiach, pričom ovzdušie slúži najmä na ich šírenie. Takéto znečistenie nepriaznivo ovplyvňuje hojenie rán a rekonvalescenciu pacientov. Infikovaný prach môže v ranách spôsobovať rôzne zápalové procesy, v organizme blokovať činnosť lymfatického systému a tiež nepriaznivo ovplyvňovať stav slizníc, mäkkých tkanív a respiračného systému. Z toho dôvodu často dochádza k predlžovaniu doby hospitalizácie a zároveň sa zvyšujú aj finančné náklady na liečenie.

Z vyššie uvedených dôvodov sú v interiéroch veľmi často používané rôzne technické zariadenia, ktoré majú slúžiť okrem iného aj na zníženie koncentrácie prachových častíc a mikroorganizmov z ovzdušia. Nikde inde ako v zdravotníckych zariadeniach nie je filtrácia vzduchu dôležitejšia. Pri nedostatočnej starostlivosti sa však tieto zariadenia môžu naopak stať rezervoárom, v ktorom sa mikroorganizmy môžu kumulovať a pri vhodných mikroklimatických podmienkach i rozmnožovať. Takto sa potom uvoľňujú do vnútorného prostredia, kde sa môžu vyskytovať aj v koncentráciách niekoľkonásobne vyšších než je ich koncentrácia vo vonkajšom ovzduší.

Deti strávia väčšiu časť dňa v jasliach, škôlke, škole alebo domácom prostredí. Dýchajú väčší objem vzduchu v pomere k ich telesnej hmotnosti ako dospelý jedinec, ich imunitný systém nie je dostatočne zrelý na to, aby odolával znečistenému prostrediu, a preto sú oveľa viac náchylnější na jeho nežiaduce vplyvy. Alarmujúca je aj tá skutočnosť, že počet astmatických a respiračných ochorení u nich z roka na rok stúpa hlavne v strednej a východnej Európe.

7.8 VEDĽAJŠIE PRODUKTY DEZINFEKCIE A KVALITA PITNEJ VODY

Projekt vychádza z Akčného plánu pre životné prostredie a zdravie obyvateľov Slovenskej republiky, regionálny cieľ I.: Zabezpečiť prístup k nezávadnej zdravotne bezpečnej pitnej vode a k sanitácii, názov aktivity: Zlepšovanie zdravotnej bezpečnosti pitnej vody.

Cieľ

- zvýšenie zdravotnej bezpečnosti pitnej vody a ochrana verejného zdravia pred nežiaducimi účinkami vedľajších produktov dezinfekcie
- použitie ekotoxikologických metód ako skríningového nástroja na detekciu prítomnosti vedľajších produktov dezinfekcie vo vytipovaných zdrojoch hromadného zásobovania pitnej vody a príslušných verejných vodovodoch pred a po dezinfekcii
- monitorovanie kvality vody vybranými chemickými, mikrobiologickými a biologickými ukazovateľmi
- vyhodnotenie kvality pitnej vody v súvislosti so vznikom vedľajších produktov dezinfekcie počas hygienického zabezpečenia vody prostriedkami na báze chlóru a v skúšobnej prevádzke pri obmedzení, resp. vynechaní dezinfekcie

Anotácia

Úprava pitnej vody chlóróm a jeho zlúčeninami patrí v SR k najrozšírenejším spôsobom jej hygienického zabezpečenia. Tento spôsob dezinfekcie pitnej vody, nie je úplne neškodný, vzhľadom k tomu, že pri tomto procese môžu vznikať tzv. vedľajšie produkty dezinfekcie. Toxikologické štúdie potvrdili, že tieto látky majú karcinogénne účinky a nepriaznivo vplývajú na reprodukciu a vývoj ľudského organizmu, a pri chronickej expozícii môžu mať nepriaznivý dopad na zdravie človeka. V súčasnosti je známych viac ako 600 vedľajších produktov dezinfekcie, z ktorých najväčšiu skupinu tvoria trihalometány a haloctové kyseliny. Platná európska legislatíva (Smernica č. 98/83/ES o kvalite vody určenej na ľudskú spotrebu) čiastočne rieši problematiku sledovania vzniku vedľajších produktov dezinfekcie v požiadavke na zisťovanie prítomnosti celkovej sumy špecifikovaných trihalometánov.

Pripravovaná revízia smernice obsahuje návrhy na sledovanie ďalších významných látok (kyseliny halogénoctové), ktorých prítomnosť v pitnej vode súvisí s používaním dezinfekčných prostriedkov na báze chlóru.

Keďže laboratórne stanovenie celého spektra chemických látok, ktoré môžu vznikáť v dôsledku dezinfekcie pitných vôd je prakticky nerealizovateľné, hľadajú sa iné spôsoby, ako identifikovať ich prítomnosť v pitnej vode. Jednou z možností je použitie ekotoxikologických testov, ktoré umožňujú odhaliť všeobecné znečistenie vody, a to aj bez poznania jej chemického zloženia. Preto sa ekotoxikologické skúšky môžu použiť ako skriningový nástroj na testovanie vzniku vedľajších produktov dezinfekcie, čo umožní znížiť počet vyšetrovaných chemických látok pri sledovaní kvality vody. Táto úloha je súčasťou projektu Kvalita pitnej vody a vedľajšie produkty dezinfekcie, na ktorom budú spolupracovať ÚVZ SR, RÚVZ podľa vybraných verejných vodovodov a príslušné vodárenské spoločnosti v Slovenskej republike.

7.9 MONITORING VÝSKYTU VIBRIÍ S CIEĽOM OCHRANY VEREJNÉHO ZDRAVIA

Projekt vychádza z:

- Akčného plánu pre životné prostredie a zdravie obyvateľov Slovenskej republiky, regionálny cieľ: Zabezpečiť prístup k vyhovujúcej a zdravotne bezpečnej pitnej vode, k sanitácii, a tiež zabezpečiť sledovanie kvality vôd na kúpanie
- Národného plánu kontroly infekčných ochorení v Slovenskej republike

Cieľ

- monitoring výskytu vibrií v povrchových vodách na kúpanie a bazénových vodách, v ktorých sa predpokladá zvýšené riziko výskytu týchto baktérií
- zhodnotiť riziko výskytu patogénnych vibrií v potravinách
- overiť možnosti molekulárno-biologickej subtypizácie týchto mikroorganizmov s použitím metód založených na PCR

Anotácia

S prihliadnutím na prirodzené vlastnosti vibrií je dôvod predpokladať výskyt patogénnych a potenciálne patogénnych druhov tohto rodu v povrchových vodách i v mineralizovaných termálnych bazénových vodách. Riziko ich výskytu v prírodných vodách sa aktuálne zvyšuje s prebiehajúcimi klimatickými zmenami a otepľovaním atmosféry.

Zároveň moderné trendy v stravovaní (konzumácia sushi, ustríc, surových, polosurových a sušených rýb, darov mora a iných) prinášajú častejší kontakt populácie s potravinami, kde sa patogénne vibriá prirodzene nachádzajú a môžu byť zdrojom rôznych gastrointestinálnych ochorení.

V súvislosti s týmito predpokladmi sa zhodnotí riziko výskytu baktérií z čeľade *Vibrionaceae* vo vodách na kúpanie a v rizikových potravinách. Z izolátov bude vytvorený reprezentatívny zbierkový súbor. Tento súbor sa bude ďalej analyzovať z hľadiska toxinogenity a virulénneho potenciálu genotypovými a fenotypovými metódami a overí sa na ňom použiteľnosť niektorých metód molekulárnej epidemiológie/molekulárnej biológie.

Získané výsledky prispievajú k poznaniu rizika osídlenia vôd patogénnymi a podmienenými patogénnymi vibriami aj vzhľadom na klimatické zmeny a zhodnotia riziko výskytu vibrióz z potravín v súvislosti s modernými trendmi v stravovaní.

Cielená genotypová a fenotypová analýza prispeje k exaktnej identifikácii vybraných problémových species, ako aj k poznaniu ich dôležitých vlastností s cieľom ochrany verejného zdravia.

Odpočet plnenia:

Boli odobraté 2 vzorky - Morská štika kanadská rybie filé a HOKI filety s kožou. Vzorky boli zaslané na analýzu na RÚVZ so sídlom v Komárne. Podľa doručených výsledkov analýzy boli vyšetrené vzorky v súlade s platnou legislatívou.

7.10 MONITORING BIOLOGICKÝCH ALERGÉNOV V OVZDUŠÍ (PEĽOVÁ INFORMAČNÁ SLUŽBA - PIS) A ALERGÉNOV ROZTOČOV VO VNÚTORNOM PROSTREDÍ

Anotácia

Polinózy patria medzi najčastejšie alergické ochorenia, ktorými trpí viac ako tretina populácie. V rámci prevencie je pre alergológov i alergikov dôležitá dostupnosť presných a včasných informácií o výskyte peľu v ovzduší. V Slovenskej republike bola v roku 2006 vybudovaná funkčná sieť monitorovacích staníc PIS pod gestorstvom verejného zdravotníctva. Ich hlavnou úlohou je identifikácia a kvantifikácia peľových zŕn a spór húb (plesní) v ovzduší. Dostupnosť aktuálnych hlásení o peľovej situácii v regiónoch a čo najrozsiahlejšia medializácia peľových správ je dôležitá pre alergikov a lekárov. Presným určením najvhodnejšieho termínu začiatku liečby, a tiež jej ukončenia po sezóne, je okrem minimalizácie až dočasnej eliminácie zdravotných problémov alergika, je možné vďaka cielej diagnostike i správne načasovanej liečbe ušetriť značné finančné prostriedky.

Na vzniku respiračných alergií sa vo veľkej miere podieľajú aj alergény vnútorného prostredia (roztoče, zvieracie alergény, plesne). Roztoče sú podľa najnovších štúdií až v 50 % pôvodcami respiračných alergií, ktoré často prechádzajú do ťažkých astmatických stavov. V prevencii treba predchádzať alergizácii organizmu najmä u ľudí s alergickou dispozíciou, ktorí nemajú klinické prejavy alergickej choroby, ale sú v alergizujúcom prostredí. Profylaktickými opatreniami treba chrániť alergikov pred vplyvom špecifického alergénu najmä úpravou prostredia. Prevencia a profylaxia pri liečbe respiračných alergií patria do problematiky verejného zdravotníctva.

Cieľ

- monitoring biologických alergénov v ovzduší ako súčasť prevencie zameranej na znižovanie výskytu chronických neinfekčných ochorení
- zmonitorovať aktuálny stav výskytu alergénov roztočov v prachu z vnútorného prostredia budov so zameraním najmä na ubytovacie zariadenia rôznej kategórie určené pre verejnosť, domovy sociálnych služieb, spoločné zariadenia pre deti a mládež, bytové priestory
- medializácia peľového spravodajstva a jeho využitie na zlepšenie životných podmienok a kvality života dotknutých skupín obyvateľstva vrátane jeho použitia pri diagnostike a správnom načasovaní liečby polinóz
- skvalitnenie diagnostiky zavedením nových molekulárno-biologických metód na stanovenie vybraných skupín peľových alergénov a alergénov roztočov
- spolupráca na projekte COST Action CA18226 „New approaches in detection of pathogens and aeroallergens“ (Adopt)
- riešiť možnosti eliminácie najvýznamnejších alergénov (výsadba vhodnej zelene, udržiavanie a kosenie trávnych porastov, eliminácia neudržiavaných plôch ako rezervoára invázných a alergologicky významných druhov)
- využitie výsledkov monitorovania na hodnotenie zdravotného rizika a pri aktualizácii platnej legislatívy

7.11 STANOVENIE SYNTETICKÝCH POTRAVINÁRSKÝCH FARBÍV V POTRAVINÁCH

Cieľ

- kvantitatívne stanovenie syntetických potravinárskych farbív (SPF) so zameraním na rôzne spôsoby ich izolácie z vybraných potravinových komodít (zmrzlina, zákusky, výživové doplnky)

Anotácia

Syntetické farbivá používané ako prídavné látky do potravín majú rôzne riziká pre ľudské zdravie. Môžu vyvolať alergické reakcie, astmu aj poruchy správania u detí, napr. hyperaktivitu. Karcinogenita sa dokázala v prípade niektorých azofarbív ako je Amarant (E123).

Pri analýze potravinových komodít sa v laboratóriu využíva kvalitatívny dôkaz farbív akreditovanou skúškou tenkovrstvovou chromatografiou (TLC). Kvantitatívne stanovenie SPF sa vykonáva pri monitoringu aditívnych látok (úloha odboru HV) vo vzorkách zmrzlín, zákuskov ako aj niektorých výživových doplnkov neakreditovanou skúškou HPLC-DAD (vysokoúčinná kvapalinová chromatografia s detektorom diódového poľa). Pri tejto skúške je využívaná izolácia SPF na odtučnené vlnené vlákno v kyslom prostredí za horúca. Táto predúprava vzoriek na extrakciu analytov z matrice má však obmedzenia najmä pre farbivá, ktoré sú nestabilné na svetle a pri vyššej teplote. V súčasnosti pre stanovenie SPF v hore uvedených potravinách neexistuje technická norma slovenská ani európska. V tomto projekte sa chceme zamerať na rôzne spôsoby izolácie SPF zo spomínaných komodít, využitím izolačných postupov publikovaných v odbornej literatúre, a výberu najvhodnejšieho postupu, ktorý by priniesol presné a správne výsledky.

7.12 MONITORING EXPOZÍCIE ZAMESTNANCOV OPERAČNÝCH SÁL NARKOTIZAČNÝMI PLYNMI

Cieľ

- monitoring expozície zamestnancov operačných sál narkotizačnými plynmi podľa Nariadenia vlády SR č. 471 MZ SR z 23.11.2011.

Anotácia

Podávanie narkotizačných plynov počas operačných zákrokov je spojené s hladkou rýchlou stratou vedomia počas úvodu do anestézie a s rýchlym nadobudnutím vedomia po ukončení anestézie. Zamestnanci na operačných sálach sú často vystavení pôsobeniu narkotizačných plynov. Medzi často používané narkotizačné plyny pri celkovej narkóze patrí sevofluran. Na základe skúseností s monitorovaním vybraných profesií v UNM Martine v rokoch 2011 – 2012 boli zistené výrazné rozdiely na pracoviskách súvisiace so zabezpečením a nastavením vzduchotechniky. Z preventívneho hľadiska je preto cieľené monitorovanie uvedených profesií vysoko aktuálne v záujme zabezpečenia vhodných pracovných podmienok pre zdravotníckych zamestnancov.

7.13 MONITORING CELKOVÉHO ORGANICKÉHO UHLÍKA V PRÍRODNÝCH A UMELÝCH KÚPALISKÁCH

Cieľ

- monitoring celkového organického uhlíka v prírodných a umelých kúpaliskách podľa vyhlášky č. 308 MZ SR z 1. októbra 2012 o požiadavkách na kvalitu vody, kontrolu kvality vody a o požiadavkách na prevádzku, vybavenie prevádzkových plôch, priestorov a zariadení na prírodnom a na umelom kúpalisku

Anotácia

Celkový organický uhlík (TOC – Total Organic Carbon) je parameter uvádzaný pri vodách, ktorý ukazuje množstvo organických látok prítomných v danej vzorke. Z pohľadu

skupinového ukazovateľa TOC je nutné povedať, že jeho vysoká koncentrácia vo vodách je pre človeka veľmi negatívny jav, lebo takto znečistené vody nielen že nie sú vhodné k použitiu ako zdroj pitnej vody, ale ani nie je možné ich využívať na rekreačné účely. Monitorovanie TOC ako preventívne opatrenie v súvislosti s fyzikálno-chemickými úpravami a dezinfekciou v bazénových vodách.

7.14 EPIDEMIOLOGICKÁ PREVENIA RIZIKA KARCINOGENITY V POPULÁCI

Cieľ

- definovať epidemiologicky najvýznamnejšie okruhy karcinogénnych faktorov v prostredí, výžive a životnom štýle populácie a onkochorobnosť vo východoslovenskom regióne
- diferencovať biologicky účinné a epidemiologicky významné karcinogénne a genotoxické rizikové a životosprávne faktory pomocou klinických cytogenetických vyšetrení a anamnestických analýz aj v profesijne neexponovanej populácii a v korelácii s epidemiologickým sledovaním onkochorobnosti v regióne
- využiť genetickú toxikológiu v hygienickej praxi nielen pre primárnu prevenciu nádorových ochorení v pracovnom a životnom prostredí, ale aj pre objektivizáciu genotoxických účinkov širokého spektra životosprávnych rizík

Anotácia

Od roku 1986 vykonávajú pracoviská genetickej toxikológie v hygienickej službe na Slovensku objektivizáciu reálnych genotoxických účinkov na chromozómy u ľudí exponovaných rizikovým faktorom v pracovnom a životnom prostredí. Objektivizácia, skrining a monitoring reálnych genotoxických účinkov sa vykonáva pomocou cytogenetických a anamnestických vyšetrení. Tieto umožnili v doteraz kontrolovanom pracovnom a životnom prostredí udržiavať vplyv prítomných genotoxických faktorov na organizmom tolerovateľnej úrovni a chrániť tak kontrolovanú časť populácie pred vznikom nádorových ochorení pôsobením faktorov prostredia. Cytogenetické a anamnestické analýzy vykonané u niekoľkých tisícov osôb exponovaných aj kontrolných skupín populácie za obdobie 26 rokov jasne ukázali, že je tu ďalšia významná sféra rizikových faktorov a vplyvov osobnej životosprávy jednotlivca, ktorá je však zatiaľ mimo dosah hygienickej a medicínskej primárnej prevencie. Podľa doterajších výsledkov generujú rizikové faktory životosprávy aj niekoľko násobne vyššie riziko mutagenity ako faktory pracovného a životného prostredia. To je dôvod pre využitie genotoxikologického skriningu a monitoringu aj pri objektivizácii a diferenciálnej diagnostike účinkov personálnych životosprávnych rizík.

Pri pokračujúcom monitorovaní možných karcinogénnych rizík z pracovného prostredia alebo životosprávnych rizík sa pre podporu presadzovania politiky z Národného onkologického programu pre prevenciu vzniku rakoviny zameriame na edukačnú činnosť so všetkými respondentmi zaradenými do tohto projektu. OGT robí preventívne zamerané vyšetrenie na monitorovanie mutagénnych rizík zo ŽP a PP, pri ktorom zaradi pracovníkov z monitorovaných pracovných prevádzok s rizikom karcinogenity do poradne zdravia genetickej toxikológie pre prevenciu rakoviny.

7.15 ANALÝZA CELKOVÉHO ARZÉNU V POTRAVINÁCH

Projekt vychádza z ODPORÚČANIA KOMISIE (ÉU) 2015/1381 z 10. augusta 2015 o monitorovaní arzénu v potravinách na účely zberu informácií do jednotnej databázy.

Cieľ

- monitoring obsahu celkového arzénu v potravinách, s dôrazom na potraviny určené pre dojčatá a malé deti, pre potraviny určené na osobitné lekárske účely a výživové doplnky.

Anotácia

Arzén sa ubikvitárne vyskytuje v životnom prostredí. Jeho prirodzeným zdrojom v životnom prostredí je vulkanická činnosť, erózia pôdy a podobné prírodné procesy. Je prítomný v pôde, podzemných vodách aj v rastlinstve. Antropogénnym zdrojom arzénu je predovšetkým spaľovanie fosílnych palív, hutnícky a ťažobný priemysel (vyskytuje sa ako prímes v mnohých rudách). Arzén a jeho zlúčeniny sa využívajú aj v poľnohospodárstve ako súčasť pesticídov. V životnom prostredí nedegraduje, značná časť sa ukladá do vodných sedimentov a ľahko bioakumuluje v potravinovom reťazci. Arzén je mutagénna a karcinogénna látka. Najvyššie koncentrácie arzénu sa vyskytujú v ryži, listovej zelenine a morských plodoch. V potravinách sa môže vyskytovať v anorganickej a organickej forme. Pričom organický arzén je menej toxický ako anorganický, toxicita závisí na oxidačnom stupni, As III je toxickejší ako As V. Dlhodobý príjem anorganického arzénu má negatívny vplyv na ľudský organizmus, spôsobuje výskyt kožných lézií, rakoviny, vývojovej toxicity, neurotoxicity, kardiovaskulárnych ochorení, poruchy glukózového metabolizmu a cukrovky.

V zmysle NARIADENIA KOMISIE (EÚ) 2016/582 z 15. apríla 2016, ktorým sa mení nariadenie (ES) č. 333/2007, pokiaľ ide o analýzu anorganického arzénu, olova a polycyklických aromatických uhlíkovodíkov a určité kritériá účinnosti analýzy podľa bodu C.3.2. Všeobecné požiadavky sa uvádza: Metódy analýzy pre celkový obsah arzénu sú vhodné na skriningové účely pri kontrole hladín anorganického arzénu. Ak je celková koncentrácia arzénu nižšia ako maximálna hladina pre anorganický arzén, nevyžadujú sa ďalšie skúšky a vzorka sa považuje za vzorku, ktorá je v súlade s maximálnou hladinou pre anorganický arzén. Ak sa celková koncentrácia arzénu rovná maximálnej hladine pre anorganický arzén alebo je vyššia, vykonajú sa následné skúšky s cieľom stanoviť, či je koncentrácia anorganického arzénu vyššia ako maximálna hladina pre anorganický arzén.

Existujú analytické metódy, ktoré umožňujú stanoviť jednotlivé formy arzénu, v našich podmienkach môžeme stanoviť celkový obsah arzénu.

Predmetom riešenej problematiky je analytické stanovenie celkového arzénu v potravinách vhodnou metódou a monitorovanie obsahu celkového arzénu vo vzorkách potravín určených pre dojčatá a malé deti, ako aj v potravinách určených na osobitné lekárske účely a výživové doplnky. Zúčastnené laboratória budú môcť participovať na medzilaboratórnej porovnávacej skúške, ktorú zorganizuje NRC pre organizovanie MPS v oblasti potravín na RÚVZ Prešov.

7.16 MONITORING ENERGETICKEJ A BIOLOGICKEJ HODNOTY STRAVY SPOJENÝ S ANALÝZOU VYBRANÝCH KONTAMINANTOV V STRAVE V ZARIADENIACH SPOLOČNÉHO STRAVOVANIA PRE DETI MŠ A ZŠ

Cieľ

Cieľom projektu je monitorovanie energetickej a biologickej hodnoty stravy, hodnotenie rizík expozície vybraným kontaminantom spojených s konzumáciou jedál v zariadeniach spoločného stravovania pre deti MŠ a ZŠ. Monitoring sa bude realizovať pomocou odberu vzoriek stravy za účelom laboratórnych analýz zameraných na zistenie obsahu tukov, bielkovín, sacharidov, sušiny, soli, vápnika, dusitanov, dusičnanov, olova, kadmia a ortuti v podávanej strave. Získané laboratórne výsledky sa následne využijú pre zhodnotenie energetickej a biologickej hodnoty, odhadu expozície vybraným kontaminantom, ako aj zmapovanie stravovacích zvyklostí vo vybranej vekovej skupine populácie detí.

Anotácia

Správna výživa zohráva od útleho veku významnú úlohu v prevencii vzniku rôznych poškodení zdravia, prejavujúcich sa často až v dospelosti. Je dôležité, aby si deti už v detstve vytvorili správne stravovacie zvyklosti, podľa ktorých sa budú riadiť celý život.

Z hľadiska správnej výživy konzumácia jedál v zariadeniach spoločného stravovania pre deti MŠ a ZŠ by mala priaznivo pôsobiť na zdravie, rast a vývin organizmu, vytvárať podmienky na dosiahnutie ich harmonického a všestranného rozvoja; v súlade s požiadavkami ustanovenými v zákone č. 355/2007 Z. z. o ochrane, podpore a rozvoji verejného zdravia v znení noviel a vyhláske MZ SR č. 533/2007 Z. z. o podrobnostiach o požiadavkách na zariadenia spoločného stravovania v znení noviel a v Potravinovom kódexe SR. V súčasnosti u nás medzi najčastejšie nedostatky vo výžive detí a mládeže patrí zvýšený energetický príjem, nadbytočný príjem tukov, cukrov, často s obsahom nevhodných polysacharidov, soli a taktiež riziko expozície vybraným kontaminantom, spojené s konzumáciou jedál v zariadeniach spoločného stravovania.

Strava, ktorá svojim množstvom a zložením nezodpovedá veku dieťaťa vedie k stúpajúcemu výskytu obezity a výrazne zvyšuje riziko kardiometabolických ochorení.

V zariadeniach spoločného stravovania pre deti MŠ a ZŠ sa realizuje projekt, ktorého výstupy zo získaných laboratórnych výsledkov a analýz výživových faktorov bude možné využiť pri hodnotení naplňovania odporúčaných výživových dávok pre jednotlivé vekové skupiny detí a následne pri ovplyvňovaní kvality stravy podávanej deťom v zariadeniach pre deti MŠ a ZŠ ako intervenčných opatrení v rámci výkonu štátneho zdravotného dozoru v zariadeniach spoločného stravovania pre deti a mládež, ako aj využiť pre hodnotenie možného nežiadúceho vplyvu expozície sledovaným vybraným kontaminantom.

7.17 MONITORING OBSAHU ŤAŽKÝCH KOVOV V POTRAVINÁCH PRE DOJČATÁ A MALÉ DETI

Cieľ

Minimalizovať riziká vyplývajúce zo životného prostredia a chrániť tak zdravie ľudí, najmä detí.

Anotácia

Ťažké kovy sú prvky, ktoré vo forme svojich zlúčenín alebo v elementárnej forme vykazujú toxické účinky. Mechanizmus týchto účinkov spočíva v inhibícii metabolicky významných enzýmov, ktorá je dôsledkom interakcie toxického prvku s molekulou enzýmu.

Výskyt toxických prvkov v potravinách súvisí okrem iného so znečistením životného prostredia. K najdôležitejším toxickým prvkom patrí Cd, Pb, Hg a As.

Odpočet plnenia:

Bolo odobratých 5 vzoriek potravín pre dojčatá a malé deti, ktoré analyzoval RÚVZ so sídlom v Banskej Bystrici. Stanovené výsledky sa nevyhodnocujú, slúžia len pre potreby monitoringu.

7.18 MONITORING OBSAHU DUSITANOV A DUSIČNANOV V POTRAVINÁCH PRE DOJČATÁ A MALÉ DETI

Cieľ

Minimalizovať riziká vyplývajúce zo životného prostredia a chrániť tak zdravie najmä detí.

Anotácia

Dusičnany sú soli kyseliny dusičnej, ktoré sa do potravín dostávajú ako kontaminanty prevažne z pôdy a vody. Bežne sú dusičnany a dusitany prírodné komponenty životného prostredia. V živom organizme i v potravinách môžu tvoriť s inými zlúčeninami toxické látky ako methemoglobín alebo nitrózamíny. Dusičnany v nízkych koncentráciách a v

neredukujúcom prostredí nie sú nebezpečné, pretože sú pomerne rýchlo odstránené v obličkách. Nemožno preto hovoriť o ich primárnej toxicite. Za prípustnú dennú dávku (ADI), ktorá ani pri dlhodobom príjme nevyvoláva žiadne poruchy na zdraví, bolo organizáciou FAO/WHO stanovené denné množstvo dusičnanov zodpovedajúce 5 mg NaNO₃ na 1kg telesnej hmotnosti. Potencionálna toxicita vyššej hladiny dusičnanov spočíva v tom, že za určitých podmienok sa môžu redukovať na dusitaný. Dusitaný sa za normálnych podmienok v zdravých rastlinných produktoch prakticky nevyskytuje. Ak však nastanú chyby pri uskladňovaní alebo ďalšom technologickom spracovaní, môžu vzniknúť vyššie koncentrácie dusitanov. K redukcii dusičnanov mikrobiálnou cestou pôsobením enzýmov nitrátreduktáz dochádza exogénne alebo endogénne. Prvý prípad nastáva napr. pri transporte, uskladňovaní a spracovávaní poľnohospodárskych produktov a potravín. Ako mimoriadne nebezpečné sa z tohto hľadiska ukazuje nevhodné uskladňovanie hotových zeleninových pokrmov s vyšším obsahom dusičnanov, najmä ak sú dlhší čas udržiavané v teplom stave. Endogénne vznikajú dusitaný v tráviacej sústave alebo už v ústnej dutine. Ich toxicita spočíva v tom, že blokujú prenos kyslíka v krvi - vzniká tzv. methemoglobinémia. Je nebezpečná najmä pre dojčatá v prvých 2 - 4 mesiacoch života. Avšak aj u starších detí a dospelých môže vyvolať neprijemné zdravotné ťažkosti. Nitrozamíny samotné sa v poľnohospodárskych surovinách normálne nevyskytujú. Za určitých podmienok však dusitaný, ktoré vznikajú v ústnej dutine z dusičnanov, sa môžu v žalúdku zlučovať s amínmi z potravín na nitrozamíny. Väčšina týchto látok má karcinogénne účinky.

7.19 MONITORING OBSAHU HISTAMÍNU V POTRAVINÁCH A NÁPOJOCH

Cieľ

Minimalizovať riziká vyplývajúce intoxikácie histamínom.

Anotácia

Bežnou intoxikáciou prejavujúcou sa ako alergická je intoxikácia histamínom, vyvolaná konzumáciou niektorých rýb alebo fermentovaných výrobkov.

Histamín je biogénny amín, ktorý spoločne so sérotonínom, endogénnymi polypeptidmi, prostaglandínmi a leukotriénmi zaraďujeme medzi tzv. autakoidy (gréč. autos = vlastný a akos = liečivo). Dnes je používaný na označenie telu vlastných látok, ktoré sa zúčastňujú na hormonálnych reakciách. Nedá sa zaradiť ani medzi hormóny, ani medzi neurotransmitery, ale pretože pôsobí blízko miesta svojho vzniku, bývajú niekedy označované ako lokálne hormóny.

Histamín vzniká z histidínu ako produkt dekarboxylácie histidíndekarboxylázou. Mikroorganizmy použité v štartovacích kultúrach ako aj mikroorganizmy v spracovávanej surovine, vyskytujúce sa v potravinách ako ryby, fermentované syry a mäso, fermentovaná zelenina, fermentované produkty sóje, produkujú biogénne amíny.

8. LEKÁRSKA MIKROBIOLOGIA

RÚVZ so sídlom v Rimavskej Sobote nemá zriadené pracovisko

8.1 DIFERENCIÁLNA DIAGNOSTIKA RESPIRAČNÝCH OCHORENÍ

Cieľ

Cieľom projektu je laboratórna diagnostika respiračných ochorení vírusového a bakteriálneho pôvodu pomocou kultivačných, sérologických a molekulárno-biologických metód.

Anotácia

Metódou izolácie vírusov na bunkových kultúrach sa budú vyšetrovať vzorky biologického materiálu na prítomnosť vírusu chrípky. Izolované kmene budú identifikované na úroveň typov, subtypov a variantov, čím bude monitorovaný výskyt kolujúcich kmeňov vírusu chrípky v populácii. Metódou polymerázovej reťazovej reakcie (RT-PCR) sa bude vykonávať laboratórna diagnostika vírusu chrípky typu A (A/H3, A/H1pdm09), typu B, vírusu parachrípky sérotypov 1 a 3, adenovírusu a Respiračného syncyciálneho vírusu. Sérologickými metódami bude vykonávaná diagnostika špecifických protilátok v sérach pacientov proti vírusu chrípky typu A, vírusu chrípky typu B, Respiračnému syncyciálnemu vírusu, vírusu parachrípky sérotypov 1, 2, 3, adenovírusu, vírusu lymfocytárnej choriomeningitídy ako aj proti nevírusovým agensom: *Chlamydia psittaci*, *Coxiella burnetii* a *Mycoplasma pneumoniae*.

Metódou bakteriálnej kultivácie a molekulárnej biológie sa budú vyšetrovať *Bordetella pertussis* a *Bordetella parapertussis*, hemofilové, streptokokové, stafylokokové, pneumokokové respiračné ochorenia a *Pneumocystis carinii*.

8.2 SURVEILLANCE INVAZÍVNYCH PNEUMOKOKOVÝCH OCHORENÍ

Cieľ

Cieľom projektu hodnotenie dopadu celoplošného očkovania na výskyt invazívnych pneumokokových ochorení v populácii a zastúpenia sérotypov u týchto ochorení pomocou sledovania zastúpenia sérotypov *S. pneumoniae* spôsobujúcich invazívne pneumokokové ochorenia pomocou klasických (Neufeldova reakcia), ale aj molekulo-biologických metód (PCR metóda, PFGE- pulsed field gel electrophoresis, Multiplex PCR) u kmeňov, ktoré sú izolované priamo v NRC pre pneumokokové nákazy alebo zasielané z iných pracovísk.

Anotácia

Invazívne pneumokokové ochorenia ohrozujú všetky vekové kategórie populácie, no osobitě rizikové skupiny tvoria deti do 2 rokov života a osoby staršie ako 65 rokov. Sú obzvlášť závažné, môžu byť život ohrozujúce, no sú preventabilné vakcináciou.

Z týchto dôvodov sa v roku 2009 zaviedlo povinné očkovanie detí proti pneumokokom 7-valentnou vakcínou (Prevenar 7). Neskôr, v roku 2010, bol tento typ vakcíny nahradený 13-valentnou vakcínou (Prevenar 13) a existuje aj možnosť očkovania 10-valentnou vakcínou (Synflorix). Vzhľadom na fakt, že existuje riziko replacmentu vakcinačných sérotypov inými sérotypmi, ktoré nie sú obsiahnuté vo vakcíne, je potrebné sledovať, ktoré sérotypy spôsobujú invazívne pneumokokové ochorenia, a zároveň, či tieto sérotypy nespôsobujú ochorenia u zaočkovanej populácie.

8.3 SURVEILLANCE BORDETELLA PERTUSSIS

Cieľ

Cieľom projektu je v súlade s najnovšími odporúčaniami ECDC (EU PertstrainGroup) poukázať na nevyhnutnosť skvalitnenia surveillance pertussis a na zosúladenie diagnostiky tohto agens na všetkých úrovniach. Najdôležitejším cieľom projektu je monitorovanie cirkulácie kmeňov *B. pertussis* v populácii ako aj sledovanie séroprevalencie IgG anti-PT *B. pertussis*.

Anotácia

V súvislosti so stúpajúcou incidenciou pertussis v mnohých krajinách sveta sa pozornosť sústreďuje aj na vakcináciu proti pertussis. V súčasnosti je vypracovaných mnoho štúdií zaoberajúcich sa účinnosťou vakcinácie ale aj skúmaním genetickej príbuznosti resp. odlišnosti izolovaných kmeňov z jednotlivých epidémií a vakcinálnych kmeňov. Je preto nevyhnutné najmä pre potreby NRC a surveillance pertussis v SR zaviesť do diagnostiky

metódu PFGE, slúžiacu na zisťovanie genetickej príbuznosti resp. odlišnosti kmeňov. Väčšina prípadov pertussis v SR, hlásená do EPIS-u, je diagnostikovaná pomocou sérologických metód dôkazu protilátok. Laboratórna diagnostika pertussis musí byť smerovaná k rýchlemu odhaleniu pôvodcu pomocou priamych diagnostických metód. Na prvom mieste je teda potrebné myslieť na kultiváciu a PCR. Sérológia by mala byť v prípade pertussis využívaná najmä ako metóda konfirmačná. Vzhľadom na vysoký počet vyšetrení pertussis pomocou sérologických metód v SR je potrebné zmeniť prístup k diagnostike tohto agens tak u odbornej ako aj u laickej verejnosti.

8.4 DIAGNOSTIKA EXANTÉMOVÝCH OCHORENÍ

Cieľ

Cieľom projektu je diagnostika exantémových ochorení spôsobených vírusom osýpok, vírusom rubeoly a parvovírusom B19.

Anotácia

Stanovený cieľ WHO dosiahnuť elimináciu osýpok v európskom regióne do konca roka 2015 je stále aktuálny. V súlade s tým je potrebné vykonávať dôslednú surveillance osýpok a rubeoly v SR a plniť úlohy vyplývajúce z Akčného plánu na udržanie stavu eliminácie osýpok a kongenitálneho rubeolového syndrómu a eliminácie rubeoly v SR. Dôležitá je úzka spolupráca medzi lekármi, epidemiológmi a laboratórnymi pracovníkmi. Prínosom projektu je, že umožňuje monitorovať výskyt exantémových ochorení v populácii. Vykonávanie dôslednej surveillance exantémových ochorení má celospoločenský prínos. Laboratórna diagnostika osýpok, rubeoly a parvovírusu B19 sa bude vykonávať dôkazom špecifických protilátok v sérach pacientov metódou ELISA. Budú vykonávané testy avidity IgG protilátok. Vo vzorkách biologického materiálu s podozrením na suspektné osýpky a rubeolu sa bude v NRC pre morbilli, rubeolu a parotitídu vykonávať nadstavbová diagnostika, ktorá sa opiera o vyšetrovacie metódy na báze molekulovej biológie (RT-PCR) a metódu izolácie uvedených vírusov na bunkových kultúrach. V spolupráci s Regionálnym referenčným laboratóriom WHO pre osýpky a rubeolu na Inštitúte Roberta Kocha v Berlíne sa NRC bude podieľať na bližšej identifikácii izolovaných kmeňov z hľadiska genotypovej príslušnosti.

8.5 TYPIZÁCIA ROTAVÍRUSOV

Cieľ

Cieľom projektu je typizácia rotavírusov pomocou molekulárno-biologických metód (RT-PCR), ktorá umožňuje sledovať prirodzené cyklické striedanie jednotlivých sérotypov ako aj kontrolu prevalencie vakcinačných a non-vakcinačných sérotypov, ako aj distribúciu sérotypov v jednotlivých vekových skupinách infikovaných detí.

Anotácia

Metódami molekulárnej biológie – RT-PCR sa budú vyšetrovať rotavírusy z patientských vzoriek stolíc, ktoré boli v predchádzajúcom vyšetrení imunochromatografiou pozitívne na rotavírusy. Metódou RT-PCR budú určované najčastejšie sa vyskytujúce typy rotavírusov v európskom regióne – G1,G2, G3, G4, G9, P8, P4. Vzorky stolíc budú zabezpečované prostredníctvom odboru epidemiológie RÚVZ Trenčín od detí s laboratórne potvrdenou dg. rotavírusová gastroenteritída, vykonanou na oddelení klinickej mikrobiológie FN TN. Ide o sentinelové sledovanie detí z územia s ročnou kohortou cca 2000 detí, ktoré pokrýva spádom FN v Trenčíne. Toto umožní získať kompletne reálne výsledky o chorobnosti detí v sentinelovej skupine, účinnosť očkovania u nich a prevalenciu jednotlivých sérotypov rotavírusov a umožňuje ich porovnanie a pokrytie vakcínami. Výsledky bude možné extrapolovať na celú detskú populáciu SR. Sentinelová surveillance rotavírusových

gastroenteritíd u detí > 5 r. sa kontinuálne vykonáva už 10 rokov a je porovnateľná s inými krajinami EU.

9. PODPORA ZDRAVIA A VÝCHOVA K ZDRAVIU

9.1 ZDRAVOTNÉ UVEDOMENIE A SPRÁVANIE OBYVATEĽOV SR

Cieľ

Cieľom prieskumu je sledovať úroveň a vývoj zdravotného uvedomenia a správania sa občanov Slovenskej republiky.

Anotácia

Úrad verejného zdravotníctva SR realizuje pravidelné sledovanie ukazovateľov zdravotného stavu a zdravotného uvedomenia obyvateľov Slovenskej republiky s cieľom zvyšovať informovanosť a zdravotné uvedomenie občanov, navodzovať postupnú zmenu postoja obyvateľov k vlastnému zdraviu, preventívne chrániť ich zdravotný stav, ako aj získavať informácie napríklad o stravovacích zvyklostiach občanov, o intenzite ich pohybovej aktivity a postupne dosahovať znižovanie rizikových faktorov ovplyvňujúcich zdravie.

Odpočet plnenia:

Na základe požiadavky gestora s cieľom zistiť dôležité atribúty zdravotného uvedomenia a správania sa obyvateľov Slovenskej republiky a v nadväznosti na predchádzajúcu realizáciu prieskumu Zdravotné uvedomenie a správanie sa obyvateľov SR v rokoch 2013, 2016 a 2019 sme zrealizovali opätovný zber dát, ktorý sa uskutočnil v mesiacoch júl-september. Vkladanie dotazníkov do databázy súboru Excel prebehlo v mesiacoch október-november. Prieskumu sa zúčastnilo celkom 104 respondentov od 15 rokov do 65+. Databáza pre ďalšie spracovanie bola zaslaná gestorovi.

9.2 PRIESKUM ZDRAVOTNEJ GRAMOTNOSTI OBYVATEĽOV SR

Cieľ

Cieľom prieskumu je stanoviť úroveň zdravotnej gramotnosti u obyvateľov SR a zároveň vytvoriť databázu kvalitných medzinárodne porovnateľných údajov slúžiacich pre prípravu empirických podkladov k plánovaniu a výkonu programov a projektov.

Anotácia

Úrad verejného zdravotníctva SR sa stal súčasťou medzinárodnej siete Action Network on Measuring Population and Organizational Health Literacy (M-POHL), ktorá vznikla pod záštitou Svetovej zdravotníckej organizácie v roku 2018 so zámerom zlepšovať úroveň zdravotnej gramotnosti vo svete. Základy siete M-POHL boli postavené na výstupoch z pilotného Európskeho prieskumu zdravotnej gramotnosti HLS-EU (2009-2012).

Slovenská republika zrealizovala prvý prieskum zdravotnej gramotnosti HLS19 v roku 2020 v spolupráci s 20 zapojenými európskymi krajinami. Prieskum sa zameriaval na kognitívne a sociálne zručnosti určujúce motiváciu a schopnosť jednotlivcov získať prístup k informáciám zameraným na zdravotné otázky, porozumieť im a využívať ich spôsobom, ktorý podporuje a udržiava dobré zdravie, a to aj v rámci digitálneho priestoru.

Projekt sa v hodnotenom roku nerealizoval

9.3 NÁRODNÝ AKČNÝ PLÁN V PREVENCII OBEZITY NA ROKY 2015 – 2025

Cieľ

Zámerom Národného programu prevencie obezity je vytvoriť spoločensky prospešný systém,

ktorý povedie k zníženiu incidencie a prevalencie nadhmotnosti a obezity v populácii a eliminuje epidemický výskyt nadhmotnosti a obezity, zníženie počtu nových prípadov ochorení súvisiacich s nadhmotnosťou a obezitou, zníženie výskytu a vplyvu ostatných modifikovateľných rizikových faktorov týchto ochorení. Národný akčný plán v prevencii obezity na roky 2015 – 2025 bol schválený vládou SR 2. septembra 2015.

Anotácia

Obezita sa stala celosvetovou pandémiou a v súčasnosti sa považuje za hlavnú hrozbu zdravotného problému. Obezita je zodpovedná za 2 – 8 % všetkých výdavkov na zdravotníctvo a 10 – 13 % úmrtí v rôznych častiach európskeho regiónu a počet tých, ktorí sú postihnutí kontinuálne narastá do alarmujúcich rozmerov. Na základe uznesenia vlády Slovenskej republiky č. 10 z 9. januára 2008 ÚVZ SR vypracoval a dňa 20. decembra 2010 na rokovanie vlády predložil „Správu o plnení Národného programu prevencie obezity v Slovenskej republike za roky 2008 - 2010“. Oblasť realizovaných aktivít: *Spoločná oblasť* (výchova a vzdelávanie, médiá a komunikácia, zdravotníctvo, socioekonomické faktory prostredia), *Pohybová oblasť* (budovanie športovísk, dopravná infraštruktúra), *Výživa* (poľnohospodárska politika, trh a marketingové stratégie).

Odpočet plnenia:

„Svetový deň obezity“ - bola pripravená séria osvetových príspevkov do regionálnych médií a na webovú stránku RÚVZ, jednak so všeobecnými informáciami o zdravotných následkoch a rizikách obezity, o tom ako zistiť, či naša hmotnosť je primeraná a základných preventívnych zásadách proti obezite. Súčasťou tejto série boli plagáty na témy: „Vplyv obezity na telo“, „BMI“, „Prevencia obezity u detí“, „Pohybová aktivita“, „Faktory vplyvajúce na obezitu“. Tento materiál bol poskytnutý všetkým základným a materským školám v okrese Rimavská Sobota a Revúca v celkovom počte 68.

Pri príležitosti „Svetového dňa zdravia“ sme pripravili 3 prednášky pre žiakov VII. a VIII. ročníka Základnej školy P.Dobšinského v Rimavskej Sobote a študentov Strednej odbornej školy obchodu a služieb v Rimavskej Sobote zamerané na pravidelnú pohybovú aktivitu v prírode s názvom „Prečo je pobyt a pohyb v prírode prospešný“. Na webovom portáli RÚVZ a tiež v regionálnych médiách boli uverejnené články zamerané na prospešnosť pravidelnej pohybovej aktivity.

K „Svetovému dňu pohybom ku zdraviu“ sme pripravili informácie pre širokú verejnosť, ktoré boli zverejnené v regionálnych médiách a na webovej stránke úradu zamerané na nedostatok pohybu, ktorý je spolu s nesprávnymi stravovacími návykmi dôležitým rizikovým faktorom v rozvoji kardiovaskulárnych a onkologických ochorení, ktoré sú najčastejšou príčinou úmrtí na Slovensku.

V rámci májového týždňa, v ktorom sme si pripomenuli „Svetový deň - pohybom ku zdraviu“, boli pripravené aktivity pre študentov Súkromnej strednej odbornej školy v Rimavskej Sobote, konkrétne to bola beseda na tému „Pohybová aktivita-odporúčania na zvýšenie pohybovej aktivity“, ktorá bolo spojená s meraním krvného tlaku a meraním percenta tuku v tele. Tejto aktivite sa zúčastnilo celkom 37 študentov. V tom istom týždni sa uskutočnila beseda so žiakmi Základnej školy Zlatice Oravcovej v Rimavskej Sobote na tému „Pohybová aktivita detí školského veku“ spojená s prezentáciou Pyramídy pohybovej aktivity, ktorej sa zúčastnilo 28 žiakov. Koncom mesiaca máj sme aktivity venovali skupine seniorov, zorganizovali sme posedenia dôchodcov spolu s besedou v Klube dôchodcov v Rimavskej Sobote. Hlavnou témou bola pohybová aktivita seniorov ako prevencia obezity spojená s meraním tlaku krvi a percenta tuku. Pre dôchodcov bol pripravený aj zdravotno-výchovný materiál k danej téme v počte 50 kusov letákov.

V rámci pohybových aktivít prospešných pre zdravie bol pre všetkých zamestnancov RÚVZ organizovaný „Športový deň“ spojený s výstupom na hrad Muráň, ktorého sa zúčastnilo 20 zamestnancov. V decembri mali opäť zamestnanci športový turnaj v bowlingu.

Na spropagovanie fyzickej aktivity ako súčasť každodenného života bol zverejnený na webovej stránke úradu a v 5-tich regionálnych médiách plagát „Buďte aktívny bez ohľadu na Váš vek“ s odporúčaním pohybových aktivít pre dospelú populáciu a tiež informácia pre všetky vekové kategórie so zameraním na pohybovú aktivitu v prírode „Pohyb prospieva telu aj myslí“.

9.3.1 VYZVI SRDCE K POHYBU - Celonárodná medzinárodne koordinovaná kampaň na zvýšenie pohybovej aktivity dospelaj populácie

Cieľ

Zlepšiť zdravotný stav obyvateľov Slovenska – znížiť chorobnosť a úmrtnosť na chronické neinfekčné ochorenia elimináciou jedného z najvýznamnejších rizikových faktorov - pohybovej inaktivity.

Anotácia úlohy

Formou intenzívnej mediálnej kampane, sprievodných podujatí a súťaže zvýšiť informovanosť obyvateľstva o význame pohybovej aktivity v prevencii chronických neinfekčných ochorení, propagovanie minimálneho objemu a intenzity pohybovej aktivity, ktoré už môžu byť efektívne pri priaznivom ovplyvnení zdravia jedinca s cieľom zvýšiť úroveň pohybovej aktivity dospelaj populácie SR aspoň na túto postačujúcu hranicu, vytvoriť u účastníkov súťaže návyk na pravidelnú pohybovú aktivitu.

Analýza údajov z účastníckych listov a výsledkov vyšetrení u účastníkov so záujmom o konzultáciu v „poradni pre optimalizáciu pohybovej aktivity“ metódami bioštatistiky.

Projekt sa v hodnotenom roku nerealizoval

9.4 PODPORA ZDRAVIA ZNEVÝHODNENÝCH KOMUNÍT

Cieľ

Zabezpečiť dostupnosť aktivít pre obyvateľov segregovaných a separovaných rómskych osád zameraných na podporu zdravého životného štýlu

Anotácia

Akčný plán pre oblasť zdravia vychádza predovšetkým zo stratégie, z relevantných národných a medzinárodných strategických dokumentov. Pre oblasť zdravia je zdôraznená potreba zabezpečenia ochrany a dôstojnosti pre najslabšie sociálne skupiny; podpory lepšieho prístupu znevýhodnených komunít k zdravotnej starostlivosti; zabezpečenia dôstojných a spravodlivých podmienok v prístupe zdravotníckych zamestnancov a v dostupnosti poskytovanej zdravotnej starostlivosti; posilnenia výchovy a vzdelávania detí a žiakov k zdravému životnému štýlu

Odpočet plnenia:

V hodnotenom období sme naďalej spolupracovali s príspevkovou organizáciou Ministerstva zdravotníctva SR „Zdravé regióny“, kde sme zorganizovali stretnutie s koordinátorom asistentov podpory zdravia za okres Rimavská Sobota a Revúca, ktorého sa zúčastnil aj zástupca Košického samosprávneho kraja v rámci výmeny skúseností z jednotlivých regiónov. Dohodli sme ďalšiu spoluprácu v rámci zabezpečenia dostupnosti aktivít pre obyvateľov segregovaných a separovaných rómskych osád so zameraním na podporu zdravého životného štýlu pre rok 2023.

V rámci prevencie v boji proti zneužívaniu drog sme v mesiaci november pre asistentov osvetu zdravia Národného projektu Zdravé komunity pripravili prednášku o fetálnom alkoholovom syndróme spojenú s premietaním filmu „Čo sme si, to sme si, vypime si dievčatá“, ktorej sa zúčastnili 12 asistenti z okresu Rimavská Sobota a Revúca.

Na prelome roka sme rozvinuli aj spoluprácu s ústredím práce sociálnych vecí a rodiny pre okresy Rimavská Sobota a Revúca ohľadne aktivít v školách a v komunitách na rok 2023. Konkrétne sa bude jednať o aktivity v 5-tich základných školách v okrese Revúca a dvoch špeciálnych základných školách v okrese Revúca.

Pre osem ambulancií pre deti a dorast v okrese Rimavská Sobota a Revúca boli distribuované zdravotno-výchovné materiály „Chráňme svoje deti očkovaním“.

9.5 STRATÉGIA ROZVOJA PORADENSKÝCH CENTIER OCHRANY A PODPORY ZDRAVIA V SR

Cieľ

Cieľom prípravy Stratégie rozvoja Poradenských centier ochrany a podpory zdravia je vytvorenie podmienok na zlepšovanie kvality a úrovne poskytovaných služieb.

Anotácia

Zámerom PCOPZ je zvyšovanie povedomia a informovanosti o možnostiach prevencie neprenosných chorôb a zvyšovanie zdravotnej gramotnosti jednotlivcov, komunit a obyvateľstva SR. Aktívnym vyhľadávaním a ovplyvňovaním rizikových faktorov zlepšiť zdravotný stav obyvateľov prostredníctvom poradenstva zameraného na pozitívnu zmenu spôsobu života s využitím vedecky overených poznatkov a metód z oblasti medicíny a verejného zdravotníctva.

Vytvorenie integrovanej stratégie na trvalé ovplyvnenie determinantov chronických ochorení v populácii SR na národnej a regionálnych úrovniach zahŕňa tri kľúčové funkcie verejného zdravotníctva:

1. Systematické a pravidelné monitorovanie zdravotného stavu a potrieb komunit v oblasti zdravia.
2. Tvorba komplexnej politiky, ktorá je založená na aktuálnych, dostupných znalostiach a reaguje na potreby komunit v oblasti zdravia.
3. Zabezpečenie zo strany riadiacich orgánov na všetkých úrovniach, že odsúhlasené, vysoko prioritné služby v oblastiach podpory zdravia sa poskytnú a budú dostupné každému členovi komunity kvalifikovanými organizáciami.

Súčasťou je vývoj, testovanie a vyhodnocovanie systémov determinantov a indikátorov zdravia, dotváranie a vylepšovanie programu Test zdravé srdce, vyhodnocovanie efektivity intervencií, tvorba metodík a vzdelávacích programov, budovanie partnerstiev a tvorba koordinačných nástrojov, tvarovanie sociálnych vzťahov, mestského plánovania, dlhodobé spoločenské plánovanie. Významnou stratégiou je spolupráca v rámci rezortu a snaha o zapojenie všetkých zdravotníkov do primárno-preventívnych aktivít, ako aj intersektorálna spolupráca (zdravé školy, zdravé pracoviská, zdravé mestá a i.).

Odpočet plnenia

Čo sa týka činnosti základnej poradne zdravia, v hodnotenom roku bolo celkom v poradni zdravia vyšetrených 130 klientov, všetci boli zaradení do TZS. Prvovyšetrených bolo 83 klientov z toho 43 mužov a 40 žien. Na opakovanú kontrolu prišlo 47 klientov. Najviac prvovyšetrených klientov bolo vo vekovej kategórii 45-54 rokov, u opakovane vyšetrených to bola veková kategória 55-64 rokov. Antropometrické merania boli vykonané u 130 klientov, percento celkového tuku v tele bolo zamerané 126 klientom v rámci základnej poradne zdravia a v rámci iných aktivít - prevažne prednáškových činností a aktivít v teréne bolo zamerané 243 záujemcom. Biochemické vyšetrenia boli vykonané 127 klientom poradne zdravia. Somatické vyšetrenia v rámci základnej poradne pre 129 klientov a mimo poradne pre 110 záujemcov. V hodnotenom období sme vyšetřili 71 záujemcov smokerlyzerom - prevažne na aktivitách na základných a stredných školách zameraných na prevenciu

tabakizmu a 157 vyšetrení spirometrom, tiež v rámci aktivít v teréne. Osobná a rodinná anamnéza bola získaná od 132 klientov.

- v rámci špecializovanej poradne zdravej výživy sme odborné poradenstvo na úpravu životosprávy a tým zníženie kardiovaskulárneho rizika poskytli 66 klientom, ktorí tiež vyplnili dotazník o stravovacích zvyklostiach. Dvaja klienti boli na základe vyšetrení odporučeniami k návšteve praktického lekára pre uskutočnenie doplňujúcich vyšetrení.
- v špecializovanej poradni na odvykanie od fajčenia sme individuálne poradenstvo poskytli 19-tim klientom, ktorým bol zmeraný krvný tlak aj pulz.

V rámci Európskeho imunizačného týždňa – bol zverejnený článok o efektívnosti očkovania pre zdravotníckych pracovníkov a laickú verejnosť na webovej stránke RÚVZ so sídlom v Rimavskej Sobote a v 5-tich regionálnych médiách. Formou propagačných materiálov-letákov boli poskytnuté informácie o povinnom a odporúčanom očkovaní v SR pre laickú verejnosť – 64 ks. Tiež sme pripravili informačný panel v priestoroch RÚVZ na tému povinné očkovanie v SR, očkovanie proti chrípke, vírusovej hepatitíde typu A, B a kliešťovej encefalitíde. V rámci vakcinačnej poradne boli poskytnuté informácie laickej verejnosti (telefonicky – 10x) v súvislosti s povinným očkovaním v SR a o možnostiach vakcinácie pred cestou do zahraničia.

Všetky edukačné aktivity, ktoré boli realizované v rámci činnosti poradne zdravia so zameraním na rôzne cieľové skupiny populácie regiónu sú popísané vyššie pri konkrétnych úlohách.

9.6 NÁRODNÝ AKČNÝ PLÁN PRE PROBLÉMY S ALKOHOLOM NA ROKY 2021-2030

Cieľ

Cieľom je zvýšiť zdravotné uvedomenie a zdravotnú gramotnosť o rozsahu a povahe zdravotných, sociálnych a ekonomických účinkov škodlivého užívania alkoholu, ako aj redukovať negatívne dopady pitia alkoholu na rôzne cieľové skupiny, presadzovaním dôsledného dodržiavania regulačných opatrení zo strany štátu.

Anotácia

Národný akčný plán pre problémy s alkoholom vychádza z Globálnej stratégie znižovania škodlivých účinkov alkoholu, ktorá bola prijatá na 63. Svetovom zdravotníckom zasadnutí v Ženeve v roku 2010. Hlavnou víziou Globálnej stratégie je zlepšenie zdravotného stavu a sociálnych vplyvov na jednotlivca, rodiny a komunity, s výrazným znížením chorobnosti a úmrtnosti, ktoré vznikli v dôsledku škodlivého užívania alkoholu. Národný akčný plán pre problémy s alkoholom na roky 2021-2030 nadväzuje na Národný akčný plán pre problémy s alkoholom na roky 2013-2020, ktorý bol schválený vládou Slovenskej republiky uznesením č. 341 z 3. júla 2013, ako aj na jeho aktualizáciu schválenú uznesením č. 491 z 25. októbra 2017.

Odpočet plnenia:

V rámci prevencie užívania alkoholu a zvýšenia zdravotného uvedomenia sme v mesiaci november pre asistentov osvetu zdravia Národného projektu Zdravé komunity pripravili prednášku o fetálnom alkoholovom syndróme spojenú s premietaním filmu “Čo sme si, to sme si, vypime si dievčatá“, ktorej sa zúčastnili 12 asistenti z okresu Rimavská Sobota a Revúca.

9.7 NÁRODNÝ PROGRAM PODPORY ZDRAVIA PRE ROKY 2021-2030

Cieľ

Hlavným cieľom aktualizovaného Národného programu podpory zdravia je zlepšovať zdravotný stav obyvateľstva Slovenskej republiky, prostredníctvom zvyšovania úrovne zdravotného uvedomenia a podpory zdravia. Ďalším cieľom je dlhodobou zlepšiť úroveň zdravého životného štýlu obyvateľov SR založeného na prevencii a minimalizácii rizík a udržať vykonávanie preventívnych opatrení z hľadiska výskytu infekčných ochorení v minimálne rovnakom rozsahu ako sa vykonávajú v súčasnosti.

Anotácia

Aktualizovaný Národný program podpory zdravia vychádza v kontexte existujúcich Programov a Akčných plánov v rezorte zdravotníctva a Agendy 2030. Na základe programu EU4Health 2021-2027 sa predkladajú materiály zameriava na zlepšenie a podporovanie zdravia prevenciou chorôb v spolupráci s inými rezortmi pomocou aktivít a kampaní v oblasti zdravia. Program je prioritne zameraný na ovplyvňovanie determinantov zdravia, znižovanie rizikových faktorov vyskytujúcich sa u obyvateľstva a na zvyšovanie zainteresovanosti jednotlivých zložiek spoločnosti.

Odpočet plnenia:

Značná časť aktivít v prvom štvrtroku roku 2022 bola venovaná problematike koronavírusovej pandémie, jednak to boli informácie pre širokú verejnosť prostredníctvom webovej stránky RÚVZ a regionálnych médií, kde sme informovali o nových vyhláškach, nariadených opatreniach a obmedzeniach prevádzok a služieb, karanténnych opatreniach a domácej izolácii, režime na hraniciach a prekrytí horných dýchacích ciest v súvislosti s výskytom COVID-19 a jeho novom variante „Omicron“. Tiež sme verejnosť informovali o aktuálnej epidemiologickej situácii. Aktivity boli zamerané tiež na školské a predškolské zariadenia, kde im boli pravidelne podľa aktuálnej situácie poskytované materiály a odporúčania, čo sa týka výchovno-vzdelávacieho procesu počas pandémie COVID-19.

V mesiaci január, v rámci mesiaca povedomia o rakovine krčka maternice, sme uverejnili na webovú stránku RÚVZ informáciu k danej téme - „Prevencia zachraňuje životy“.

„Svetový deň boja proti rakovine“ – v rámci prevencie onkologických ochorení boli uverejnené články v 5-tich regionálnych médiách a na webovej stránke RÚVZ.

„Marec-mesiac povedomia o rakovine hrubého čreva a konečníka“ - do regionálnych médií a na webovú stránku RÚVZ sme pripravili článok o dôležitosti prevencie kolorektálneho karcinómu a dôležitosti pravidelného skríningu, o možnosti samovyšetrenia v pohodlí svojho domova, a ďalších preventívnych vyšetrení, ktoré nám môžu zachrániť naše zdravie.

„Svetový deň obezity“ a „Svetový deň pohybom ku zdraviu“ – aktivity sú popísané v časti 9.3.

Pri príležitosti „Svetového dňa bez tabaku“ bol dňa 31.5.2022 na RÚVZ so sídlom v Rimavskej Sobote „Deň otvorených dverí“, ktorý bol spropagovaný prostredníctvom mestských úradov okresov Revúca a Rimavská Sobota. Občania mesta Rimavská Sobota boli o akcii informovaní aj prostredníctvom mestského rozhlasu. V regionálnych médiách a na webovej stránke RÚVZ bola zverejnená séria článkov zameraných na „8 praktických rád, ako sa zbaviť závislostí“, „Vplyv tabakového priemyslu na životné prostredie“, „Prečo prestať s fajčením už dnes?“. V priestoroch nášho úradu sa konala beseda so študentami III.ročníka Obchodnej akadémie v Rimavskej Sobote, ktorej sa zúčastnilo 28 študentov a dvaja dospelí. Merania vitálnej kapacity pľúc sa zúčastnilo 28 záujemcov a zisťovania hladiny kyslíčnika uhoľnatého vo vydychovanom vzduchu sa zúčastnilo 18 aktívnych fajčiarov. Besedy pre žiakov ôsmeho a deviatego ročníka Základnej školy Z.Oravcovej v Rimavskej Sobote zameranej na prevenciu tabakizmu u detí sa zúčastnilo 31 žiakov- všetci mali záujem aj o meranie vitálnej kapacity pľúc. Na prelome mesiaca jún a júl hodnoteného roka sme zabezpečovali prevádzku telefonickú Linky pomoci na odvykanie od fajčenia, ktorá bola

spropagovaná aj na webovej stránke RÚVZ, kde bolo za časové obdobie 14 dní evidovaných celkom 21 hovorov, z ktorých bolo v 3 prípadoch poskytnuté odborné poradenstvo a odporúčaná poradňa na odvykanie od fajčenia podľa miesta bydliska.

V týždni od 14. do 20. marca 2022 sme na webovej stránke RÚVZ a v regionálnych médiách sprístupnili pre verejnosť informáciu k celosvetovej kampani „Týždeň mozgu“. Ide o celosvetové podujatie, do ktorého sa už 15. rok zapája aj Slovensko. Cieľom tejto iniciatívy je upriamiť pozornosť verejnosti na ľudský mozog, jeho činnosť, možné ochorenia a poukázať na dôležitosť cvičení na podporu činnosti mozgu.

V mesiaci marec bol tiež zverejnený článok v 5-tich regionálnych médiách a na webovej stránke RÚVZ, s tematikou „Jarná únava“, v ktorom sme poukázali hlavne na prevenciu jarnej únavy a tiež poskytli jednoduché stravovacie tipy proti jarnej únave.

Pri príležitosti „Svetového dňa zdravia“ bol zverejnený článok „Naša planéta, naše zdravie“ v 5-tich regionálnych médiách a na webovej stránke RÚVZ.

V rámci Európskeho imunizačného týždňa, ktorého cieľom je zdôrazniť potrebu spravodlivej dostupnosti k očkovacím látkam pre všetkých a vďaka nim umožniť všetkým prežiť dlhší život v zdraví, sme uverejnili informáciu v regionálnych médiách a na webovej stránke RÚVZ s faktami o očkovaní, pomocou ktorých môžeme vyjadriť podporu očkovaniam. Pre tri ambulancie pre deti a dorast v okrese Rimavská Sobota sme zabezpečili distribúciu očkovacieho kalendára.

„Svetový deň bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci“ – bol pripravený článok na webovú stránku RÚVZ o najčastejšie hlásených chorobách z povolania v roku 2021 a odvetviach s najvyšším výskytom chorôb z povolania.

„Európsky deň melanómu“ – melanóm patrí k najzhubnejším a najzákernejším nádorom a na Slovensku v roku 2020 figuroval na 4. mieste, čo sa týka úmrtnosti na toto ochorenie. Je mimoriadne dôležité zachytiť ho včas a preto sme aktivity zamerali na zvýšenie povedomia o symptómoch, príčinách a prevencii tohto závažného ochorenia prostredníctvom regionálnych médií a webovej stránky RÚVZ.

V rámci „Svetového dňa hypertenzie“ sme v spolupráci so Všeobecnou zdravotnou poisťovňou, pobočkou v Rimavskej Sobote zorganizovali pre zamestnancov Stredoslovenskej energetiky-vysunuté pracovisko v Rimavskej Sobote „Deň zdravia“ s viacerými zdravotno-výchovnými aktivitami, ktorých sa zúčastnilo 45 zamestnancov. Aktivity zahŕňali meranie cholesterolu, antropometrické vyšetrenia, meranie skladby tela, meranie tlaku krvi a pulzu. Sprievodnými aktivitami bolo poradenstvo zdravej výživy, poradenstvo optimalizácie pohybovej aktivity, dentálna hygiena, prevencia onkologických ochorení. Veľmi dôležitou súčasťou tejto akcie bolo naučiť ľudí ako si správne merať krvný tlak. Druhou akciou s tými istými aktivitami bolo organizovanie Dňa zdravia na Úrade práce, sociálnych vecí a rodiny v Rimavskej Sobote, ktorého sa zúčastnilo 54 záujemcov.

V rámci aktivít, ktoré boli tematicky zamerané na skupinu seniorov sme v mesiaci jún pripravili v spolupráci s Klubom dôchodcov v Rimavskej Sobote sériu besied zameraných na duševné zdravie a aktívne starnutie spojené s meraním krvného tlaku, pripravili sme tiež materiály týkajúce všeobecných odporúčaní pre stravovanie seniorov a odporúčanej pohybovej aktivity. Aktivít sa zúčastnilo 14 členov klubu. Ďalšia akcia v Klube dôchodcov v Rimavskej Sobote bola pri príležitosti „Svetového dňa osteoporózy“, kde bola zorganizovaná beseda pre seniorov v celkovom počte 12.

V letných mesiacoch sme verejnosť prostredníctvom regionálnych elektronických a printových médií informovali o tom ako prežiť zdravé leto. Informácie sa venovali problematike ochrany pred kliešťami, ochrany detí pred horúčavami, o peľovej sezóne, zásadách pri kúpaní, črevných nákazách, rozoznania kvalitnej nebalenej zmrzliny, odporúčaniami pre cestovateľov a dovolenkárov. Na webovej stránke RÚVZ ako aj v regionálnych médiách bola v mesiaci september zverejnená séria informačných plagátov

s odporúčaniami konzumácie soli, konzumácie vitamínov a minerálov a konzumácie vlákniny.

Vzhľadom na vývin epidemiologickej situácie vo svete v súvislosti s výskytom Opičích kiahní sme sa venovali aj tejto téme. Pre informovanie verejnosti sme pripravili článok o najdôležitejších informáciách o ochorení a jeho prevencii ako aj domácej starostlivosti o vyrážku pri Opičích kiahňach. Aktivity boli venované ešte stále aj ochoreniu COVID-19, v mesiaci júl sme pripravili informáciu ohľadne dôsledného a správneho vetrania v súvislosti s COVID-19, pripomenuli sme verejnosti ako postupovať pri pozitívnom teste na COVID-19, zverejnili sme tiež preventívne opatrenia a odporúčania pre rizikové skupiny ochorenia COVID-19

V rámci „Medzinárodného dňa proti zneužívaniu drog“ a zvýšenia povedomia o návykových látkach spolu so zmysluplným využitím voľného času detí a mládeže sme oslovili všetky základné a špeciálne základné školy okresu Rimavská Sobota a Revúca (78) s možnosťou zapojenia sa do výtvarnej aktivity s názvom „Tako trávim svoj voľný čas“. Celkovo sa do tejto aktivity zapojilo 11 škôl, najzaujímavejšie kresby boli v mesiaci júl zverejnené na webovej stránke RÚVZ. Ďalej sme v júni zorganizovali dve prednášky pre študentov obchodnej akadémie v Rimavskej Sobote a Strednej odbornej školy obchodu a služieb s témou „Čo by sme mali vedieť o drogách“. Prednášok sa celkovo zúčastnilo 31 študentov.

V rámci „Svetového dňa srdca“ v mesiaci september bolo zabezpečený výjazd poradne zdravia pre 31 zamestnancov Mestského úradu v Hnúšti, pre ktorých bola pripravená prednáška zameraná na prevenciu kardiovaskulárnych ochorení (20 zamestnancov) a tiež vyšetrenia základných parametrov lipidového profilu (11 zamestnancov).

Pri príležitosti „Svetového dňa Alzheimerovej choroby“ bol pripravený do regionálnych médií (5) a na webovú stránku úradu (1) článok zameraný na príčiny vzniku, rizikové faktory, časté príznaky ochorenia, ktoré by si mali všímať príbuzný, ako možno zmierniť nástup Alzheimerovej choroby a tiež jej prevenciu. V spolupráci s Domovom dôchodcov a domovom sociálnych služieb v Rimavskej Sobote sme zorganizovali dve prednášky pre klientov s tematikou „Ľudský mozog“ a „Porovnanie normálneho starnutia a starnutia s Alzheimerovou chorobou“, spolu s distribúciou zdravotno-výchovných materiálov jednak pre klientov a tiež pre ich rodinných príslušníkov v počte 200 kusov. 30-tim zúčastneným klientom bol zameraný aj krvný tlak. Ďalšia aktivita pre klientov domova bola pripravená pri príležitosti „Svetového dňa duševného zdravia“, konkrétne dve besedy s témou „Zdravé vzťahy pre zdravý život“ – kde sme sa venovali duševnému zdraviu ako nevyhnutnej súčasť celkového zdravia, výskytu duševných porúch a zdravým medziľudským vzťahom, ktoré sú predpokladom dobrého zdravia, zúčastnilo sa ich 19 klientov. V regionálnych médiách a na webovej stránke úradu sme zverejnili grafiku o odporúčaníach ako si zlepšiť komunikáciu vo vzťahoch.

V mesiaci september sme sa venovali aj aktuálnej problematike výskytu besnoty.

Pri príležitosti „Svetového dňa srdca“ sme v regionálnych médiách a na stránke RÚVZ zverejnili informáciu ohľadne možnosti návštevy Poradne zdravia pre záujemcov v 40. kalendárnom týždni na kompletne vyšetrenie a tiež článok s tematikou srdcovocievnych ochorení, ich rizikových faktorov a ich prevenciou.

Počas jesenných mesiacov sme verejnost' pravidelne prostredníctvom médií a webovej stránky RÚVZ informovali o aktuálnych témach, ako boli: rizikové faktory spojené s chrípkou, čo môže spôsobiť chrípka v tehotenstve, ako zabrániť šíreniu respiračných ochorení, problematike umývania rúk, tiež problematike výskytu vší.

„Svetový deň potravy“ – pripravili sme si prednášky zamerané na zdravú výživu, pitný režim, pyramídu zdravej výživy, zloženie zdravého taniera a hygienu potravín. Boli realizované na dvoch základných školách pre žiakov ôsmeho ročníka Základnej školy

Š.M.Daxnera v Rimavskej Sobote-83 žiakov a žiakov ôsmeho ročníka Základnej školy P.K.Hostinského v Rimavskej Sobote-94 žiakov. Sprievodnou aktivitou bolo aj meranie % tuku pre všetkých záujemcov.

„Európsky týždeň boja proti drogám“ – v rámci prevencie v boji proti zneužívaniu drog a zvýšenia povedomia o legálnych a nelegálnych drogách sme pripravili dve prednášky pre študentov Strednej odbornej školy obchodu a služieb v Rimavskej Sobote (48 žiakov a 3 pedagogickí zamestnanci). Jedna prednáška bola realizovaná na tému škodlivosti konzumácie alkoholu ako jednej z najčastejšie používaných návykových látok, pri ktorej boli študentom poskytnuté zdravotno-výchovné materiály „Aby deti nezomierali“ a letáky „Prestať fajčiť sa dá“. Druhá prednáška bola zameraná na tému „Čo by sme mali vedieť o drogách“ – ich základné rozdelenie, príčiny užívania, ich dlhodobé aj krátkodobé účinky. Všetkým zúčastneným bolo urobené vyšetrenie osobným spirometrom (51), meranie oxidu uhoľnatého vo vydychovanom vzduchu bolo vykonané 20-tim záujemcom, prevažne fajčiarom.

Jedna prednáška zameraná na konzumáciu alkoholu u mladých dievčat bola realizovaná v Obchodnej akadémii v Rimavskej Sobote. Prednáška bola spojená s premietaním filmu, „Čo sme si, to sme si, vypime si dievčatá“. Spolu bolo edukovaných 42 študentiek (všetkým bola odmeraná aj spirometria a vyšetrenie smokerlyzerom absolvovalo 12 študentiek). V strednej škole Agropotravinárskej a technickej v Rimavskej Sobote sa koncom mesiaca november uskutočnilo premietanie filmu pre 48 študentov spojené s meraním spirometrie (48 študentov) a vyšetrenia smokerlyzerom (21 študentov).

K uvedenej téme bol v piatich regionálnych médiách zverejnený článok na tému „Alkohol ako zdravotný a spoločenský problém“.

Pri príležitosti „Svetového dňa diabetu“ sa kampaň zamerala na dostupnosť vzdelávania v oblasti diabetu. Zdravotno-výchovné aktivity boli zamerané na zvýšenie informovanosti obyvateľstva v oblasti prevencie ochorenia diabetes mellitus 2. typu a včasnej identifikácie prítomnosti zvýšeného rizika rozvoja tohto ochorenia. Na webovej stránke RÚVZ sme zverejnili edukačné informácie k prevencii ochorenia spolu so samotestom. Tieto informácie boli poskytnuté tiež všetkým zamestnancom RÚVZ so sídlom v Rimavskej Sobote. V rámci dobrej spolupráce s rôznymi inštitúciami a zariadeniami sme informáciu rozposlali pre zamestnancov mestských úradov v mestách Hnúšťa, Tisovec, Jelšava, Revúca, Tornaľa a Rimavská Sobota a tiež zamestnancom školských zariadení. Spätnou väzbou bolo nahlasovanie záujemcov o vyšetrenie v poradni zdravia na základe celkového rizikového skóre vzniku cukrovky počas najbližších 10 rokov z vykonaného testu rizika vzniku diabetu 2. typu. Na najbližšie obdobie sa do poradne zdravia zatiaľ prihlásili zamestnanci 4 základných škôl, jednej strednej školy a jedného mestského úradu v pôsobnosti RÚVZ, kde budú plánované výjazdy a vyšetrenia pre záujemcov v roku 2023.

V mesiaci november sme spropagovali v našom regióne prostredníctvom regionálnych médií a webovej stránky RÚVZ „Európsky týždeň testovania“, ktorý vyvrcholil „Svetovým dňom boja proti AIDS“, kde bola možnosť bezplatného testovania na HIV či vírusovú hepatitídu typu B a C na vybraných RÚVZ v rámci SR. Tiež sme zverejnili informácie o infekcii HIV a ochorení AIDS aj s odkazom na dôležité linky pre informovanie verejnosti.

V mesiaci december sme sa venovali aj témam znižovania spotreby energií s ohľadom na naše zdravie, sedavému životnému štýlu ako vážnemu zdravotnému riziku, dôležitosti fyzickej aktivity počas zimných mesiacov, ale napr. aj ako si zákazník môže narýchlo na vianočných trhoch vyhodnotiť dodržiavanie hygienického štandardu v stánkoch a tiež ako fungujú „chrípkové prázdniny“ v školských a predškolských kolektívach.